

SINNE JA TAKAISIN

Tapaustutkimus kuvareportaasin tuotantoprosessista

TAMPEREEN YLIOPISTO
VIESTINNÄN, MEDIAN JA TEATTERIN YKSIKKÖ

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

Maaliskuu 2014

Ville Rinne

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto.....	1
1.1 Tutkimusongelma.....	2
1.2 Tutkimuksen rakenne	3
2. Teoreettinen viitekehys.....	4
2.1 Toiminnan ja rakenteen suhde tuotantoprosessin taustalla	4
2.1.1 Rakenteistumisen teoria	4
2.1.2 Rakenteistumisen teoria kuvareportaasin tuotantoprosessissa.....	8
2.2 Kuvareportaasi kuvajournalismin lajityyppinä	12
2.2.1 Kuvajournalismi yhdistää valokuvan ja tekstin	13
2.2.2 Kuvareportaasi	16
3. Tutkija oman tutkimuksensa keskiössä	24
3.1 Autoetnografia tutkimusmenetelmänä	24
3.1.1 Autoetnografia tässä tutkimuksessa	26
3.1.2 Muistelutyö	28
4. Kuvareportaasin tuotantoprosessi	29
4.1 Kuvareportaasin valmistelu.....	29
4.1.1 Työparin, matkakohteen ja aiheen valinta	30
4.1.2 Ulkopuolisten tekijöiden vaikutus työskentelyn alkuvaiheessa.....	33
4.1.3 Kontaktien ja taustoittamisen tärkeys	35
4.2 Kuvareportaasin laatiminen	39
4.2.1 Ensimmäisten viikkojen kaaos.....	40
4.2.2 Suunnitelma B: Nepaliläisten kehonrakentajat	43
4.2.3 Suunnitelma C: Nepaliläinen julkinen terveydenhuolto ja ambulanssityöntekijät.....	45
4.2.4 Katulapsireportaasi.....	48
4.3 Kuvareportaasin julkaisu.....	58
4.3.1 Julkaisijan etsiminen	58
4.3.2 Katulapsireportaasin kasaaminen valmiiksi jutuksi	59
4.3.3 Katulapsireportaasin purkaminen	60
4.3.4 Loppu hyvin, kaikki hyvin?	61
5. Tulokset ja johtopäätökset	68
5.1 Ideasta valmiiksi tuotteeksi – yhteenveto tuotantoprosessista	69
5.2 Toiminnan ja rakenteen suhde työskentelyn taustalla.....	72
5.3 Pohdintaa ja jatkokehityksiä.....	74
Kirjallisuus	75

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto
Viestinnän, median ja teatterin yksikkö
Tiedotusoppi
Pro gradu -tutkielma
Rinne, Ville

SINNE JA TAKAISIN – Tapaustutkimus kuvareportaasin tuotantoprosessista

Tarkastelen tutkimuksessani kuvareportaasin tuotantoprosessia ideasta valmiiksi tuotteeksi. Tutkimukseni keskiössä on Nepalissa syksyllä 2011 laatimani kuvareportaasi Kathmandun katulapsi-ilmiöstä, jonka tuotantoprosessiin perehdyn autoetnografian tutkimusmenetelmää hyödyntäen.

Katulapsireportaasin lisäksi sivuan tutkimuksessani kolmea muuta Nepalissa laatimaani kuvareportaasia. Työskentelyni tarkastelun kautta puran kuvareportaasin tuotantoprosessin osiin. Tutkimukseni pohjalta tuon esiin yleistettävää tietoa kuvajournalistisiin työkäytäntöihin liittyen.

Tarkastelen kuvareportaasin tuotantoprosessia sosiologiasta tunnetun Anthony Giddensin rakenteistumisen teorian kautta. Giddensin ajatukset rakenteen kaksitahoisuudesta sekä rekursiivisuudesta ovat läsnä tutkimukseni jokaisessa vaiheessa.

Teorian kautta yksilötason tutkimukseni liittyy laajempaan kuvajournalistisia työkäytäntöjä käsittelevään keskusteluun. Rakenteistumisen teorian lisäksi tarkastelen kuvareporassin tuotantoa aihepiiriin liittyvän käsitteistön kautta.

Vaikka laadullisen tapaustutkimuksen pohjalta ei ole järkevää vetää laajoja johtopäätöksiä freelancereiden työkäytäntöihin liittyen, uskon, että tutkimuksessani toteutuneet ajatukset rakenteen kaksitahoisuudesta ja rekursiivisuudesta ovat yleistettävissä koskemaan vapaiden kuvajournalistien työskentelyä.

Tutkimukseni kaltaista freelancereiden työkäytäntöjen kartoittamista voi pitää tärkeänä, sillä kasvava osa kuvajournalisteista tulee jatkossa elättämään itsensä freelancereina. Tämän kaltaisen kehityksen seurauksena on hyvä ymmärtää prosesseja, jotka työskentelyn taustalla vaikuttavat. Tähän tutkimukseni hakee vastausta.

Lisäksi tarkastelen kuvareportaasin tuotantoprosessia purkamalla sen kolmeen osaan eli suunnitteluun, laadintaan ja julkaisuun.

Rakenteistumisen teoriaan liittyvät ajatukset näkyivät tutkimukseni taustalla selvästi. Rakenteen kaksitahoisuus näkyi etenkin siinä, että koin lopulta tuotantoprosessin varsin joustavaksi. Vaikka määrittelemäni rakenteet jossain määrin vaikuttivat toimintaani, en missään vaiheessa kokenut niitä pakottaviksi. Päinvastoin.

Mielestäni rakenteet ohjasivat lopulta työskentelyäni oikeaan suuntaan. Tämän lisäksi koin vaikuttavani rakenteisiin toimintani kautta. Kaksitahoisuuden lisäksi rekursiivisuus erottui tuotantoprosessista sen kautta, että sain ideoitani läpi. Näin olen osaltani muokannut mediatodellisuutta, jossa työskentelen.

1. Johdanto

"Kuvareportaasin tekeminen eroaa journalistisista päivärutiineista. Niissä hektinen työrytmi ja deadlinet ohjaavat työtä enemmän kuin sattumien ja yllättävien tilanteiden värittämällä reportaasimatalla. Reportaasin teko vaikeissa olosuhteissa voi olla ennalta arvaamatonta, improvisoitua – ja jopa hengenvaarallista" (Vanhanen 2004, 10)

Tarkastelen tutkimuksessani kuvareportaasin tuotantoprosessia. Kuvareportaasia pidetään usein kuvajournalismin kuninkuusluokkana, harvinaisena herkkuna, jota vain ansioituneimmat lehtikuvaajat pääsevät tekemään. Kuvareportaasiin liittyvä ylistys on mielestäni verrattain koomista, sillä monet (itseni mukaan lukien) eivät tarkalleen ottaen tiedä, mitä sana kuvareportaasi lopulta oikeastaan tarkoittaa.

Lähestyn kuvareportaasin tuotantoprosessia laatimani kuvareportaasin refleksiivisen tarkastelun kautta. Alun perin oman tuotannon tarkastelu lopputyössä oli itsekäs idea yhdistää tieteellinen tutkimus omaan kuvalliseen tuotantoon. Ennen kaikkea halusin päästä kokeilemaan kuvareportaasin tekemistä käytännössä. Tutkimusintressini ovat edelleen vahvasti sidoksissa oman työskentelyn tarkasteluun ja siitä oppimiseen. En kuitenkaan tyydy hakemaan vastauksia pelkästään omaan tiedonnälkäni, vaan liitän tutkimukseni laajempaan kuvajournalistisia työkäytäntöjä koskevaan keskusteluun Anthony Giddensin rakenteistumisen teorian kautta.

Lopputyöni on laadullinen tapaustutkimus, jossa hyödynnän autoetnografian menetelmää. Tutkimukseni aineiston muodostaa kuvareportaasin tuotantoprosessin narratiivinen kuvaus, jossa tarkastelen laatimani kuvareportaasin rakentumista aina ajatuksesta valmiiksi tuotteeksi asti.

Tutkimukseni ajoittuu reilun vuoden mittaiselle jaksolle, joka alkoi marraskuussa 2010. Aluksi tarkoituksenani oli julkaista Nepalin katulapsia käsittelevä kuvareportaasi suomalaisessa mediassa. Valitettavasti jouduin luopumaan suunnitelmasta, koska en löytänyt jutulle sopivaa julkaisijaa.

Tässä tutkimuksessa perehdyn työn eri vaiheisiin ja siihen miksi en lopulta enakkosuunnitelmista poiketen saanut tuotetta mediassa esille. Katulapsia käsittelevän reportaasin lisäksi käsittelen aihetta sivuten kolmea muuta matkalla laatimaani reportaasia sekä niiden tuotantoa rakenteistumisen teorian näkökulmasta.

1.1 Tutkimusongelma

Minua aloittelevana kuvajournalistina kiinnostaa erityisesti se, miten kuvajournalismia tuotetaan Suomessa: Miten arkielämän tarinat päätyvät lopulta lehtien sivuille? Alkujaan tarkoitukseni oli lähestyä tuotantoprosessia toimituksellisesta kontekstista vertaamalla kuvareportaasiin sekä perinteiseen uutiskuvaan liittyviä työkäytäntöjä toisiinsa.

Toimituksellisten kontaktien puute ohjasi kuitenkin nopeasti lopputyöni freelancereiden työkäytäntöjen tarkastelun suuntaan. Lisäksi vapaiden lehtikuvaajien työkäytäntöjä käsittelevän tutkimuksen puute tuki valintaani.

Kuvajournalistisia työkäytäntöjä käsittelevässä tutkimuksessa toimituksellisuus on ollut aikaisemmin vahvasti läsnä. Viestinnän tutkija Jenni Mäenpää (2006) on käsitellyt työkäytäntöjä 2006 valmistuneessa tiedotusopin pro gradu -tutkielmassaan *Kuvan tekijät*, jossa Mäenpää tarkasteli kuvajournalistisia käytäntöjä sekä työprosessia sanomalehti Pohjalaisessa kuvaajan näkökulmasta.

Tämän lisäksi Helsingin Sanomien lehtikuvaaja Sami Kero (2005) on käsitellyt laatimansa kuvareportaasin tuotantoprosessia Lahden muotoiluinstituutin lopputyössään *Seuraava kuvareportaasi*, jossa hän tarkasteli Helsingin Sanomissa laatimansa Välivuosi-kuvareportaasin tuotantoa.

Oma tutkimukseni tarkastelee aihepiiriä erityisesti freelancer-kuvajournalistin näkökulmasta.

Freelancer-näkökulman näen aiheelliseksi myös siksi, että elämme tällä hetkellä kuvajournalististen työkäytäntöjen murroskautta. Toimituksellisen työskentelyn sijaan merkittävä osa journalistisesta sisällöstä on vapaiden toimittajien ja kuvaajien tuottamaa. Silti freelancereiden työkäytäntöjä ei toistaiseksi ole juurikaan tutkittu. Tutkimukseni tarkoituksena onkin ohjata keskustelua toimituksellisista työkäytännöistä freelanceriuden suuntaan.

Tutkimukseni on laadullinen tapaustutkimus. Robert Yinin (2003, 12-13) mukaan tapaustutkimus on kokonaisvaltainen lähestymistapa, jonka avulla pyritään tarkastelemaan jotakin tiettyä ilmiötä sen todellisessa tapahtumakontekstissa. Se ei kuitenkaan ole aineiston keruun tai analysoinnin menetelmä (Erikson & Koistinen 2005, 4). Tapaustutkimus pitää sisällään usein monia erilaisia aineistoja ja metodeja (Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 9).

Omassa tutkimuksessani tutkimuskohde on Nepalissa 2011 laatimani katulapsikuvareportaasin tuotantoprosessi, jota tarkastelen autoetnografian tutkimusmenetelmää hyödyntäen. Tapaukseni pitää sisällään kaikki vaiheet kuvareportaasin suunnittelusta sen julkaisuun asti. Lisäksi sivuan lopputyössäni kolmea muuta Nepalissa toteuttamaani kuvareportaasia.

Tutkimuksessani haen vastausta seuraaviin kysymyksiin:

- *Miten kuvareportaasi rakentuu ideasta valmiiksi tuotteeksi?*
- *Millainen on toiminnan ja rakenteen suhde kuvareportaasin tuotantoprosessissa?*

Ensimmäisen kysymyksen ytimessä on, miten kuvareportaasit rakentuvat toimituksellisten työkäytäntöjen ulkopuolella vapaiden kuvajournalistien tuottamina. Minkälainen on prosessi, jonka lehtikuvaaja käy läpi saadakseen ideansa lehtien sivuille?

Tuotantoprosessin yksityiskohtaisen hahmottamisen lisäksi tarkastelen prosessia Anthony Giddensin rakenteistumisen teorian näkökulmasta. Tutkimukseni toisessa kysymyksessä tulen keskittymään siihen, miten Anthony Giddensin ajatukset toiminnan ja rakenteen suhteesta toteutuvat oman kuvareportaasini tuotantoprosessissa. Onko tuotantoprosessista löydettävissä esimerkiksi rekursiivisuuteen tai rakenteen kaksitahoisuuteen liittyviä yhdenmukaisuuksia? Jos on, voiko niistä vetää yleistettäviä johtopäätöksiä freelancereiden työkäytäntöihin liittyen?

1.2 Tutkimuksen rakenne

Tutkimukseni on kaksiosainen. Ensimmäisen osan tarkoituksena on johdattaa lukija sisään kuvareportaasin tuotantoprosessin tutkimukseen. Toisen osan keskiössä on tuotantoprosessin analyysi ja siitä tehtävät johtopäätökset.

Johdantoa seuraavassa kappaleessa luon katsauksen tutkimukseni teoreettiseen viitekehykseen, jossa yhdistyvät Anthony Giddensin rakenteistumisen teoria sekä kuvajournalismin ja kuvareportaasin käsitteet ja niiden historia.

Kappaleessa kolme esittelen tutkimukseni pääasiallisen menetelmän, autoetnografian, sekä sen rinnalla käyttämäni muistelutyön menetelmän. Menetelmien avaamisen lisäksi arvioin niiden

soveltuvuutta kuvajournalististen työkäytäntöjen tutkimuksessa refleктоimalla lähestymistapaani aiempaan tutkimukseen.

Kappale neljä on analyysikappale. Siinä tarkastelen kuvareportaasin tuotantoprosessia purkamalla sen kolmeen osaan: työn taustoittamiseen, kuvareportaasin laatimiseen ja julkaisemiseen.

Analyysikappaleessa pyrin autoetnografian sekä muistelutyön menetelmiä hyödyntäen antamaan kattavan kuvauksen tuotantoprosessin vaiheista. Lisäksi tarkastelen koko prosessia Anthony Giddensin rakenteistumisen teorian näkökulmasta.

Viidennessä kappaleessa tiivistän tutkimukseni keskeisen sisällön tuloksiin ja johtopäätöksiin. Lisäksi pohdin työni tuloksia ja niiden tieteellistä merkittävyyttä journalististen työkäytäntöjen tutkimuksessa. Lopuksi paneudun lyhyesti tutkimukseni pohjalta heränneisiin jatkokysymyksiin.

2. Teoreettinen viitekehys

Tutkimukseni teoreettisen osuuden muodostavat Anthony Giddensin ajatukset toiminnan ja rakenteen suhteesta sekä kuvajournalismin ja kuvareportaasin käsitteet. Näiden pohjalta tulen tutkimukseni analyysivaiheessa tarkastelemaan kuvareportaasin rakentumista ideasta valmiiksi tuotteeksi.

2.1 Toiminnan ja rakenteen suhde tuotantoprosessin taustalla

Kuvareportaasin tuotantoprosessin tarkastelun taustalla hyödynnän Anthony Giddensin rakenteistumisen teoriaa (structuration theory). Giddens on laatinut toimijan ja rakenteen suhdetta käsittelevästä teoriastaan kattavan teoksen *The Constitution of Society* (Giddens 1984), jossa hän purkaa teoriaansa osiin. Omassa lopputyössäni hyödynnän alkuperäisteoksesta poiketen VTT Tuomo Mörän *EU-journalismin anatomia* -väitöskirjaa, jonka taustalla hän on hyödyntänyt Anthony Giddensin ajatuksia rakenteen kaksitahoisuudesta.

2.1.1 Rakenteistumisen teoria

Yleiseen sosiaaliseen teoriaan liittyvän rakenteen ja toiminnan välinen dualismi eli inhimillisen toiminnan ja sosiaalisen kontekstin välinen vuorovaikutus ymmärretään yleisesti ottaen liittyvän toisiinsa. Koulukuntaerot ovat ennen muuta erilaisia näkemyksiä siitä, miten näitä ääripäitä yhdistetään ja painotetaan.

Vaikka funktionalistien ja strukturalistien ajatukset poikkeavat monin tavoin toisistaan, on molemmille lähestymistavoille tyypillistä korostaa voimakkaasti sosiaalisten tai rakenteellisten tekijöiden ensisijaisuutta inhimilliselle toiminnalle. Rakenteiden ja olosuhteiden katsotaan ikään kuin ohjaavan ihmistä deterministisesti heidän selkensä takaa eivätkä ihmiset yleensä ole tietoisia niiden merkityksestä omalle toiminnalleen. (Mörä 1999, 28–29 ks. myös Giddens 1984, 1)

Vastakohtana rakennesosiologialle ovat olleet fenomenologisesti orientoituneet lähestymistavat. Esimerkiksi konstruktionismissa ja etnometodologiassa korostetaan yksilöiden intentioita ja omaa tietoa toiminnastaan. Tällaisia lähestymistapoja Giddens kutsuu tulkitseviksi. Päinvastoin kuin rakennesosiologeille, fenomenologille ”objektiivisia”, havaitisijasta riippuvia rakenteita ei ole olemassa. Subjektiivisen, tajunnan ulkopuolisen seikkojen merkitys on fenomenologien mielestä vähäinen sosiaalisen elämän ymmärtämisen kannalta. Tällaisten koulukuntien edustajilla on taipumus painottaa subjektivismia ja humanismia. (Mörä 1999, 29 ks. myös Layder 1994, 131)

Anthony Giddensin näkee tällaisen rakenteen ja toiminnan erottavan dualismin keinotekoisena. Toiminnan ja rakenteen vastakkainasettelu tulisi hänen mielestään ylittää ottamalla vaikutteita molemmista perinteistä. Giddens haluaa päästä sekä voluntarismin että determinismin tuolle puolen ja katsoo, että sosiaalisen analyysin pohjana tulee olla teoria, jossa yksilö ja rakennetekijät kietoutuvat toisiinsa. (Mörä 1999, 29 ks. myös Giddens 1984, 19–21, 26)

Rakenteistumisen teoriassa subjektiä ja objektiä ei nähdä kahtena erillisenä ilmiönä, vaan yhtenä rakenteena, jolla on kaksi puolta. Tätä Giddens kutsuu rakenteen *kaksitahoisuudeksi*. Sen paremmin toiminnalla kuin rakenteella ei ole ensisijaisuutta vaan molemmat vaikuttavat koko ajan toisiinsa. Nämä kaksi yhdistyvät sosiaalisissa käytännöissä eli asioissa, joita ihmiset toistavat säännöllisesti. Juuri näiden säännöllisesti toistuvien käytäntöjen tulisi Giddensin mielestä olla sosiaalisen analyysin kohteena. (Mörä 1999, 30)

Toinen rakenteistumisen teorian ydinkäsite liittyy siihen, että samalla kun toimija toimii maailmassa, jota hän ei ole itse luonut, hän luo sitä uudelleen. Tätä Giddens kutsuu *rekursiivisuudeksi*. Ihmiset eivät ole olosuhteiden tai rakenteiden uhreja, vaan ympäristöään tarkkailevia ja ajattelevia olentoja, jotka kykenevät muuttamaan olosuhteitaan, tekemään toisin. Vaikka sosiaalisen elämän tapahtumat ovat usein ennustettavissa, kuten rakennesosiologit

korostavat, ovat nuo tapahtumat Giddensin mukaan usein ihmisen aiheuttamia. (Mörä 1999, 30 ks. myös Giddens 1984, 33)

Sosiaaliset rakenteet ovat rakenteistumisen teoriassa sekä inhimillisen toiminnan aikaansaannoksia että tuon aikaansaamisen välikappaleita. Samalla tämä merkitsee, että rakenteet ovat jatkuvasti muutoksen tilassa. Ihmiset tuottavat niitä toiminnallaan koko ajan uudelleen.

Giddensin mukaan rakenneselitykset eivät onnistu, mikäli ei oteta huomioon toimijoiden motiiveja ja tietoista toimintaa. Toimijat ovat refleksiivisiä, heillä on kapasiteettia ymmärtää, mitä tekevät. Missä tahansa tilanteessa henkilö olisi voinut toimia jossain määrin eri tavalla kuin hän toimi. Ihmiset eivät aina kykene pukemaan tietoisuuttaan sanoiksi, vaan heidän tietoisuutensa on suurelta osin käytännöllistä. Käytännöllinen tietoisuus koostuu kaikista niistä ääneenlausumattomista asioista, joiden avulla toimija selviytyy päivittäisestä elämästään, mutta joita hän ei välttämättä kykene verbalisoimaan. Ytimenä käytännöllisessä tietoisuudessa on päivittäisen toiminnan edellyttämä tietoisuus sosiaalisista säännöistä. (Mörä 1999, 30 ks. myös Giddens 1984, 310, 329, 281–282; Ilmonen 1994; Thompson 1989, 56)

Rakenteistumisen teorian mukaisella sosiaalitieteellä peruslähtökohtana eivät siis ole yksittäisen toimijan kokemus eikä minkään sosiaalisen totaliteetin tai rakenteen olemassaolo, vaan ajassa ja tilassa tapahtuvat sosiaaliset käytännöt. Käytännön rutiinit ovat keskeisiä rakenteen kaksinaisuuden ilmentymiä, ne itse asiassa aineellistavat käytännöllistä tietoisuutta. Niissä inhimillinen toiminta ja rakennetekijät kietoutuvat toisiinsa. Giddensin ajattelussa kollektiivisuus syntyy, kun toimijat toistavat rutiineja ja rituaaleja (uusinnettuja käytäntöjä) ajassa ja tilassa uudestaan ja uudestaan. Vähitellen nämä tavat toimia muuttuvat itsestäänselvistä pidetyiksi sosiaalisen elämän piirteiksi. Ne muuttuvat instituutioiksi, jotka jälleen vaikuttavat uusien sukupolvien toimintaan ja jotka taas uusien sukupolvien toiminnan myötä muuttuvat toisiksi. (Mörä 1999, 31 ks. myös Giddens 1984; 310, 329, 9; Ilmonen 1994)

Giddensin teoriassa rakenteet koostuvat *säännöistä* ja *resursseista*. Säännöillä Giddens tarkoittaa sekä kirjaimellisia (ja usein kirjoitettuja) toiminnan ohjeita että ennen kaikkea piileviä, toimijoiden päiden sisällä olevia sosiaalisia faktoja, jotka jäsentävät heidän käytännöllistä tietoisuuttaan ja käyttäytymistään, ja joiden avulla toimijat esimerkiksi antavat asioille merkityksiä. (Mörä 1999, 31 ks. myös Cohen 1998, 282; Giddens 1984, 20–28, 258–262; Ilmonen 1994, 320)

Resursseja puolestaan on kahdenlaisia eli *auktoritatiivisia* ja *allokatiivisia*. Auktoritatiiviset resurssit ovat inhimillisiä (tieto, fyysinen vahvuus, asema hierarkiassa jne.) ja allokatiiviset ei-inhimillisiä (raaka-aineet, teknologia jne.) Säännöt ja resurssit muodostavat siis sosiaalisten systeemien keskeiset elementit, rakenteet. Sosiaaliset systeemit eivät siten ole itsessään rakenteita, vaan sääntöjen ja resurssien rakenteistamia. (emt.)

Rakenteistumisen teorian käsite rakenne poikkeaa tavanomaisesta sosiologisesta määrittelystä, jossa rakenteet ovat subjektin ulkopuolella ja jotka vaikuttavat subjektiin. Tässä rakenne on toimijoiden muistijäljissä. Se on joukko periaatteita, jotka ohjaavat toimijoiden arkea samaan tapaan kuin kielen säännöt ohjaavat kielenkäyttöä. Giddensin mielestä rakennetta ei tule samaistaa pakotettavuuteen vaan se voi olla myös mahdollistava. Samaan tapaan kuin kieliooppi asettaa tietyt rajoitukset kielen käytölle, on näiden rajojen sisällä mahdollista käyttää kieltä monella eri tavalla. (Mörä 1999, 31 ks. myös Giddens 1984, 17–26, 33, 258–262; Immonen 1994, 323)

Giddensin rakenteella on yhteisiä piirteitä Pierre Bourdieun habitus-käsitteen kanssa. Habituksella Bourdieu tarkoittaa dispositioita, joita meillä on päämme sisällä seurauksena tietystä taustasta ja olosuhteista (sosioekonominen tausta, sukupuoli, etninen ryhmä jne.) Näiden seurauksena meillä on taipumus tarkastella asioita tietyllä tavalla. (Mörä 1999, 31–32 ks. myös Layder 1994, 143–144, 153–157)

Vaikka habitus luo tiettyjä edellytyksiä sille, miten käyttäydymme, kykenemme myös tietyissä tilanteissa improvisoimaan ja tekemään luovia ratkaisuja. Se on resurssi, jonka avulla ihmiset tekevät asioita, mutta joka samaan aikaan asettaa rajoja. Habitus on mekanismi, jonka kautta yksilöiden luovuus ja rakenteiden rajoittavuus kietoutuvat toisiinsa. Bourdieu kuitenkin käsittää sosiaaliset rakenteet ja instituutiot perinteisempään tapaan ja "objektiivisempina" kuin Giddens. Bourdieun habituksen vaikutus inhimilliseen käyttäytymiseen on myös mekaanisempi ja deterministisempi kuin Giddensin rakenteiden. (emt.)

Rakenteistumisen teorian keskeinen idea on tiivistetysti se, että se korostaa yksilön mahdollisuuksia tehdä henkilökohtaisia valintoja samaan aikaan, kun se tunnustaa rajoitukset, joita sosiaalinen konteksti näille valinnoille asettaa. Giddens ei lyö lukkoon vapauden ja rajoituksen suhdetta, vaan

katsoo, että niiden rooli vaihtelee tilanteesta riippuen. (Mörä 1999, 32 ks. myös Giddens 1984, 184–185)

2.1.2 Rakenteistumisen teoria kuvareportaasin tuotantoprosessissa

Ottaessani selvää Anthony Giddensin rakenteistumisen teoriasta yllätyin sen vaikeaselkoisuudesta. Aluksi yritin saada teoriasta otetta tutustumalla Giddensin rakenteistumisen teoriaa käsittelevään alkuperäisteokseensa *The Constitution Of Society* (1984). Hyvin nopeasti huomasin kuitenkin olevani solmussa miehen tekstien suhteen.

Saman ovat huomanneet Giddensin keskeisen teoksen suomentaneet Pasi Andersson ja Ilkka Heiskanen, joiden mukaan (1984, 16) Giddensin tapa rakentaa teoriaansa monien yhteiskuntatieteiden klassikoiden pohjalta tekee hänen teoriastaan paikoin vaikeaselkoisen. Selittäessään teoriaansa hän käy funktioanalyttisen perinteisen sosiologian lisäksi läpi lähes kaikkea yhteiskunnallista keskustelua, jota eri ajatusperinteiden piirissä on käyty. Hän esittelee ja arvioi strukturalistista keskustelua, psykoanalyysin yhteiskuntatieteellisiä sovelluksia, etnometodologiaa, antropologista tutkimusta ja jopa historiankirjoituksen asemasta ja merkityksestä käytyä keskustelua.

Mielestäni on hyvä tuoda esille, että koska kyseessä on moniulotteinen ja abstrakti teoria, on sen tarkka noudattaminen likimain mahdotonta. Tästä johtuen hyödynnän rakenteistumisen teoriaa tutkielmassani suurpiirteisesti enkä edes pyri sen yksityiskohtaiseen ja sanatarkkaan hyödyntämiseen. Giddensin teoria toimii tutkimukseni kehyksenä, jonka kautta tuotantoprosessia on mahdollista tarkastella kokonaisuutena. Vaikka kyseessä on abstrakti ja monitasoinen teoria, on sen keskeinen sisältö toiminnan rekursiivisuudesta sekä rakenteen kaksitahoisuudesta hyödynnettävissä kuvareportaasin tuotantoprosessin tarkastelussa.

Giddensin mukaan käsitys inhimillisestä toiminnasta voidaan yhteiskunta-analyysissä yhdistää rakenteelliseen selitykseen. Jotta tämä yhdistäminen olisi mahdollista tarvitaan ensinnäkin inhimillistä toimijaa (subjektia) koskeva teoria. Toiseksi tarvitaan tulkitseva kuvaus toiminnan olosuhteista ja seurauksista. Kolmanneksi tarvitaan tulkinta siitä, mitä rakenne (struktuuri) näihin olosuhteisiin ja seurauksiin kytkeytyvänä käsitteenä todella merkitsee. (Andersson & Heiskala 1984, 87)

Kuvareportaasin tuotantoprosessi istuu mielestäni Giddensin käsitykseen yhteiskunta-analyysistä hyvin, sillä siitä on mahdollista löytää Giddensin mainitsevat yhteiskunta-analyysin palaset. Inhimillistä toimintaa tutkimuksessani edustaa oma toimintani vapaana kuvajournalistina. Rakenteistumisen teorian näen omaan toimintaani vaikuttavana teoriana. Tulkitsevan kuvauksen toiminnan olosuhteista ja seurauksista olen raportoinut tuotantoprosessia käsittelevään autoetnografiaan. Siihen, miten teorian rakenne ilmenee kuvareportaasin tuotantoprosessissa haen vastausta tutkielmani analyysikappaleessa neljä. Ennen tätä on kuitenkin hyvä tuoda esille se, miten rakenteistumisen teoriaa hyödynnetään tässä tutkimuksessa.

Lähestyn kuvareportaasin tuotantoprosessia teorian kahden keskeisimmän käsitteen, rakenteen kaksitahoisuuden sekä rekursiivisuuden, kautta. Rakenteen kaksitahoisuuden näkökulmasta kuvareportaasin laadintaan vaikuttavat tekijät sekä oman toimintani kuvajournalistina voi nähdä muodostavan rakenteen. Tällä rakenteella on tosin kaksi puolta, jotka molemmat vaikuttavat samanaikaisesti toisiinsa.

Edellä mainitun kaksitahoisuuden toteutumista tarkastelen tuotantoprosessin eri vaiheissa siten, että lähestyn tuotantoa omasta ja julkaisijan näkökulmasta. Käsitteen kautta tarkastelen esimerkiksi sitä, miten julkaisijoiden säännöt ja resurssit vaikuttavat toimintaani ja valmiiseen kuvareportaasiin. Voiko tuotantoprosessin nähdä yhtenä joustavana rakenteena? Vai onko rakenne enemmänkin staattinen ja muodoltaan vakaa kokonaisuus, joka ei jousta? Rakenteen kaksitahoisuuden keskeisimmän sisällön voi omassa tutkimuksessani tiivistää seuraavan kysymyksen: Onko kuvajournalistilla mahdollisuuksia vaikuttaa journalistiseen sisältöön työnsä kautta vai määrittelevätkö mediakentän rakenteet sisällön?

Rekursiivisuuden näkökulmasta kiinnitän huomioni erityisesti siihen, miten toimintani kautta pystyn vaikuttamaan niihin rakenteellisiin tekijöihin, jotka määrittelevät työskentelyäni. Kysyn, onko vapailla kuvajournalisteilla mahdollisuus vaikuttaa mediakenttään, jossa he työskentelevät?

Alkujaan olin sitä mieltä, että Nepalia ja kehitysmaita yleensä koskevaa journalismia vaivaa tietynlainen stereotyyppisyys. Nepal-aiheisiin juttuihin tutustuessani huomasin niiden käsittelevät useimmiten kehitysyhteistyötä, koulutusta tai naisten asemaa ja niistä paistoi mielestäni läpi, että ne oli laadittu julkaisijan linjaa silmälläpitäen. Itse halusin tehdä jotain uutta ja virkistävää. Sellaista, jota ei aikaisemmin ole mediassa toteutettu. Uuden ja erilaisen lähestymistavan saaminen läpi olisi

osoitus, että kuvajournalisteilla on mahdollisuus vaikuttaa mediakentän rakenteisiin toimintansa kautta.

Rekursiivisuuden näkökulmasta on mahdollista myös tarkastella kuvareportaasin esillepanoa ja taittoa. Nykyään lehdissä ei enää juurikaan näe, harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta, laajamittaisia kuvareportaaseja yhteiskunnallisista aiheista. Tutkimuksessani tarkastelen osaltaan myös sitä, onko nykyään mahdollista saada vahvasti kuvapainotteisia, tekijälähtöisiä reportaaseja julkaistuksi. Sisällön ja ulkoasun lisäksi videota, still-kuvaa ja ääntä yhdistelevällä multimedialla on tutkimuksessa roolinsa uudesta innovaatiosta kertovana esimerkkinä.

Jotta voin tarkastella kuvareportaasin tuotantoprosessia Giddensin teorian kautta, on minun määriteltävä, mitä rakenteella omassa tutkimuksessani oikeastaan edes tarkoitetaan. Giddensin rakenteistumisen teorian rakenne koostuu kahdesta osasta: *säännöistä* ja *resursseista*. Tämän tutkimuksen taustalla vaikuttava rakenne (KUVA 1.) on laadittu Giddensin teorian pohjalta.

Säännöt voidaan jakaa edelleen *kirjoitettuihin* ja *kirjoittamattomiin* sääntöihin. Kuvareportaasin tuotantoprosessiin vaikuttavia kirjoitettuja sääntöjä edustavat tutkimuksessani sellaiset konkreettiset ja säädökset ja ohjeistukset, joiden voi nähdä vaikuttavan kuvareportaasin lopputulokseen. Omassa tutkimuksessani tuotantoprosessiin vaikuttaneita sääntöjä edustavat muiden muassa julkaisijoiden asettamat sisällölliset vaatimukset sekä etenkin journalistista työskentelyä koskeva lainsäädäntö. Tutkimukseni kannalta merkittäviä kirjoittamattomia sääntöjä sen sijaan ovat sellaiset periaatteelliset linjaukset, joiden näen vaikuttavan työskentelyyni. Tässä työssä kirjoittamattomiksi säännöiksi lasken muiden muassa omat motiivini käsiteltävien aiheiden suhteen sekä journalistisen ammattietiikkaan ja moraalikäsityksiin liittyvät tekijät.

Journalismin tutkija Jorma Mäntylä käsittelee journalistin lainsäädäntöä sekä etiikkaa teoksessaan *Journalistin etiikka*. Mäntylän (2004, 10) mukaan journalismissa sovelletaan kahdenlaisia säädöksiä ja normeja. Yhtäältä on lakeja ja asetuksia, kuten sananvapauslaki, jotka määrittelevät julkaisijan ja kustantajan sekä päätoimittajan ja toimittajien oikeudellisen vastuun ja velvollisuudet.

Toisaalta on lakeja, jotka koskevat muiden muassa toimittajan lähdesuojaa, kunnianloukkauksia, valtiosalaisuuksia ja vastinetta. Valtion säätämien lakien ja asetusten lisäksi ovat omat, alan sisällä

syntyneet eettiset ohjeet, joiden noudattamista valvoo erillinen, sopimuksenvarainen ja vapaaehtoisuuteen perustuva Julkisen sanan neuvosto.

RAKENTEISTUMISEN TEORIA TÄSSÄ TUTKIMUKSESSA

Säännöt:

Kirjoitetut säännöt:

- Sananvapauslaki
- Julkisen sanan neuvoston laatimat journalistin ohjeet
- Julkaisijan sisältövaatimukset

Kirjoittamattomat säännöt:

- Moraalikäsitykset
- Journalistin etiikka
- Julkaisumotiivit

Resurssit:

Auktoritatiiviset (ei-inhimilliset) resurssit:

- Kontaktit
- Markkinat
- Rahoitus
- Kalusto
- Aika

Allokatiiviset (inhimilliset) resurssit:

- Kulttuuriset tekijät
- Maine ja tunnettuus kuvajournalistina
- Aikaisempi työkokemus

KUVA 1. Rakenteistumisen teoria tässä tutkimuksessa

Lisäksi journalistisia työkäytäntöjä ohjaa journalistin etiikka sekä siihen liittyvä moraali. Etiikkaa ja moraalia ei arkikielessä usein eroteta toisistaan. Molemmat viittaavat ihmisten tekojen arvopohjaan eli siihen, onko toiminta hyvää tai pahaa, oikeaa tai väärää. Etiikka tarkoittaa oppia periaatteista, joiden pitäisi ohjata käyttäytymistämme. Moraali sen sijaan tarkoittaa tapoja tottumuksia ja se on käyttäytymiseen liittyvä empiirinen ilmiö. Moraalia voidaan havainnoida, kun taas etiikka on moraalien filosofiaa. (Mäntylä 2004, 25)

Rakenteen toisen puolen muodostavat puolestaan *resurssit*, joita on niin ikään nähtävissä kahdenlaisia: *auktoritatiivisia* (ei-inhimilliset) sekä *allokatiivisia* (inhimilliset). Tutkimukseni auktoritatiiviset resurssit liittyvät sellaisiin kuvareportaasin kannalta olennaisiin tekijöihin kuten markkinoihin sekä rahoitukseen. Allokatiivisia resursseja sen sijaan ovat sellaiset aineettomat resurssit, joiden olen nähnyt vaikuttavan tuotantoprosessiin. Näitä inhimillisiä resursseja tutkielmassani edustavat ensikädessä sellaiset kulttuuriset tekijät kuten kielitaito ja tietämykseni kohdemaasta. Lisäksi lasken oman tunnettuuteni kuvajournalistina sekä aikaisemman työkokemukseni vastaavanlaisista reportaaseista ei-inhimilliseksi resurssiksi.

Tämän rakenteen kautta tarkastelen kuvareportaasin rakentumista ideasta valmiiksi tuotteeksi. Samalla havainnoin kaksitahoisuuden sekä rekursiivisuuden toteutumista kuvareportaasin tuotantoprosessissa. Tarkoitukseni on hakea vastausta siihen muodostaako oma toimintani sekä siihen vaikuttavat rakenteelliset tekijät Giddensin yhteiskuntateorian mukaisen joustavan kokonaisuuden?

2.2 Kuvareportaasi kuvajournalismin lajityyppinä

Kuvareportaasia käsittelevässä tutkimuksessa on perusteltua luoda katsaus kuvajournalismin käsitteelliseen viidakkoon. Tieteenalaan terminologiaan keskittyvää tutkimusta on julkaistu aikaisemminkin (esim. Kero 2005; Vanhanen 2004). Omassa tutkimuksessani en hae vastauksia kuvajournalismin käsitteellisiin ongelmiin, vaan pyrin antamaan lukijalle kattavan kuvan tutkimukseni kannalta tärkeistä termeistä saatavilla olevaan tietoon nojautuen. Lähestyn kuvareportaasia kuvajournalismin lajityyppinä pääosin Merja Salon sekä Hannu Vanhasen tekstejä hyödyntäen.

2.2.1 Kuvajournalismi yhdistää valokuvan ja tekstin

Kuvajournalismin määrittelemisen ei ole helppoa. Lehtikuvaaja Sami Kero (2005, 8) tarkastelee tutkimuksessaan kuvajournalismi- ja kuvareportaasikäsitteiden määritelmien kirjoa, päällekkäisyyttä ja ristiriitaisuutta keskittyen Suomen termistöön. Keron mukaan ongelmana on ollut esimerkiksi kuvareportaasisanan ja sen sisartermien merkitysten vakiintumattomuus.

Saman huomion on tehnyt Merja Salo (2000, 81) *Imageware*-teoksessaan, jossa hän luo katsauksen kuvajournalismin eri määritelmiin. Teoksessa esitetyn valokuvakriitikko Allan Douglas Colemanin määritelmän (Coleman 1998, 35–39 Salon 2000, 81 mukaan) mukaan dokumentaarinen valokuvaus, kuvajournalismi sekä lehtikuvaus edustavat kaikki eri asioita. Colemanin mukaan kuvajournalismin perusstrukturi on kuvaessee ja lehtikuvaus tarkoittaa yksittäisiä toimituksellisia kuvia, jotka on nopean työtahdin perusteella tuomittu stereotyyppisyyteen ja lyhytaikaisuuteen.

Salo (2000, 81) esittelee kirjassaan myös journalismin tutkijan Heikki Kuutin sekä mediatutkija Jukka-Pekka Puron journalismisanastossa käyttämän määritelmän kuvajournalismille. He (Kuutti & Puro 1998, 85 Salon 2000, 81 mukaan) määrittelevät kuvajournalismin faktapohjaiseen visuaalisuuteen eli valokuvaan keskittyväksi tai sille pääpainon antavaksi journalismiksi, johon liittyy tai ei liity tekstiä. Kuvajournalismissa kuvilla on tekstiä suurempi painoarvo tai kuvien merkitys on oleellinen jutun kokonaisuuden kannalta. Myös tämä määritelmä kallistuu Salon (2000, 81) mielestä kuvareportaasin ja narratiivisen kuvankäytön suuntaan todetessaan kuvajournalismin olevan journalismia, jossa kerrottava asia esitetään kuvakertomuksena tai kuvasarjojen avulla.

Kolmas Salon (2000, 81) kirjassaan esittelemä määritelmä kuvajournalismille on professori Riitta Brusilan käsialaa. Hän (Brusila 1997, 19 Salon 2000, 81 mukaan) toteaa kuvajournalismia olevan laajasti ottaen kaiken kuvallisen aineiston, joka on julkaistu journalistisessa kontekstissa. Brusilan mukaan kuvajournalismi voidaan määritellä myös kiinteäksi käsitteeksi, jolla on tietyt lajityypilliset tunnuspiirteensä ajasta, kulttuurista tai välineestä riippumatta. Merja Salon oma määritelmä perustuu pitkälti samaan näkökulmaan. Salon (2000, 81) mielestä kuvajournalismia on kaikki toimituksellisesti tuotettu kuvallinen aineisto.

Edellä mainituista määritelmistä Brusilan määritelmä on lähimpänä omaa näkemystäni kuvajournalismista. Colemanin määritelmä on mielestäni vanhanaikainen. Siitä huokuu sama kaipuu kuvajournalismin "kulta-aikaan" 1920–1970-luvuille kuin monen muun kyseistä aikakautta eläneen valokuvakriitikon teksteistä. Kuutin ja Puron määritelmässä on hyvää se, että he

huomioivat tekstin mahdollisena, muttei välttämättömänä osana kuvajournalismia. Heidän määritelmänsä nojaa kuitenkin mielestäni liiaksi kuvasarjoihin ja -tarinoiden ja kuvaa kuvajournalismia enemmänkin kuvareportaasin näkökulmasta. Salon omassa määritelmässä minua häiritsee hänen mainitsemansa toimituksellinen konteksti. Onko toimituksellisuus ehto kuvajournalismille? Mielestäni ei.

Näen kuvajournalismiin liittyvän samat vaatimukset kuin journalismiin ylipäätään. Nämä vaatimukset pohjautuvat alan lainsäädäntöön sekä eettiseen koodistoon, ei siihen missä journalismia laaditaan. Jos toimituksellisuus olisi ehto kuvajournalismille, jäisi suuri osa kuvajournalismista julkaisematta. Monet palkitut kuvajournalistit toteuttavat nykyään laajoja dokumentaarisia projekteja itsenäisesti ilman julkaisijaa. Lopputuloksena saattaa olla esimerkiksi valokuvakirja tai näyttely tärkeästä ja puhuttelevasta aiheesta.

Tässä vaiheessa en malta olla mainitsematta Rob Hornstran ja Arnold van Bruggenin (2013) *The Sochi Project* -kokonaisuutta. Hollantilainen valokuvaaja/toimittaja-työpari on dokumentoinut Sochin aluetta Venäjällä, jossa pidettiin vuoden 2014 talviolympialaiset. He ovat julkaisseet aihepiiristä useita dokumentaarisia valokuvateoksia, jotka työpari on pääosin rahoittanut lukijoilta saamallaan lahjoituksilla (ks. esim. Hornstra 2003, 269). Vaikka toimituksellisuus perinteisenä tapana tehdä journalismia on tästä mallista hyvin kaukana, edustaa heidän projektinsa nykypäivän kuvajournalismia parhaimmillaan.

Mielestäni voidaan puhua kuvajournalismin siirtymisestä lehtien sivuilta gallerioihin ja internetiin. Uskon vahvasti, että tulevaisuudessa kuvajournalistisesti merkittävät projektit laaditaan kokonaan toimitusten ulkopuolella. Tämän näen johtuvan pääosin siitä, että lehtitaloilla ei enää ole resursseja pitkäaikaisiin projekteihin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö laadukasta kuvajournalismia edelleen laadittaisi. Sen tekeminen vain jää kuvajournalistien harteille.

Salo purkaa teoksessaan kuvajournalismin käsitettä myös valokuvahistorian sekä Charles Sander Peircen merkkifilosofian ja sen kolmen kategorian (firstness, secondness ja thirdness) kautta. Semiotiikan näkökulmasta kuvajournalismin voi hänen mielestään jakaa kolmeen lajityyppiin: uutiskuvaan, kuvareportaasiin ja kuvituskuvaan. (Salo 2000, 16)

Peircen firstness on välitön tunnevaltainen havainto, joka vaatii kaiken huomion. Se koetaan esimerkiksi akuutissa kivun tunteessa tai missä tahansa vaikutelmassa, joka tunkee ihmisen mieleen ja täyttää hänen havaintokenttänsä. Firstnessin ominaisuuksia ovat välitön, suora, tosi, pysäyttävä, ennennäkemätön. (Salo 2000, 14)

Peirce liittää firstnessin ilmentymiin ja ilmestyksiin, ja journalismissa se onkin usein kuvan ja erityisesti valokuvan aluetta. Utistutuotannossa valokuvalla on yhä tärkeä todistajan rooli, edelleenkin se avaa katsojalle vertauskuvallisen ikkunan uutispaikalle. Kuvajournalismissa firstness toteutuu Salon (2000, 14) mielestä parhaiten juuri uutisvalokuvassa. Parhaimmillaan uutiskuvalla on suuri sensaatioarvo eli se pystyy vangitsemaan huomion ja koskettamaan emotionaalisesti. Uutiskuvan firstness huipentuu pyrkimyksessä reaaliaikaiseen uutisvälitykseen, jossa katsojan kokemus on yhtäaikainen tapahtuman kanssa. (emt.)

Peircen secondness on välittyneempi ja etäännytetympi kokemus todellisuudesta. Secondnessiin liittyy tulkinta, eikä se ole enää kaiken huomion valtaava tunnekokemus. Secondness pohjautuu menneeseen, josta yritämme oppia jotakin, kun taas firstness liittyy johonkin tässä ja nyt. Peirce kuvaa secondnessia reaktioksi johonkin, kun taas firstness on tunnetta. Secondness on asioiden vuorovaikutusta toisiinsa, toimintaa ja reaktioita. (Salo 2000, 14 ks. myös Tarasti 1990, 27; Houser et.al. 1998, 4–5)

Salon mielestä (2004, 15) journalismissa secondnessina voidaan pitää akuuttia uutisointia laajempia todellisuuden tulkintoja ja havaintoja. Niihin voi liittyä selvä kertojan näkökulma, ja arvona on reaaliaikaisuuden sijasta reagoiva tulkinta. Kuvajournalismissa kuvakertomukset (kuvareportaasit sekä valokuvaessee) ovat tyypillisesti välittyneitä, tulkittuja ja etäännytettyjä, usein kertoja näkemyksen ja "käsialan" leimaamia kokonaisuuksia. Verbaalinen vastike niille on kuvaileva kirjoittaminen, joka on ekonomista uutistyyliä laveampaa ja subjektiivisempaa. Paitsi kannanottoja ja näkemyksiä, kertomuksilta voidaan odottaa myös esteettisiä ominaisuuksia sekä kuvan ja sanan hallittua vuorovaikutusta. (Salo 2004, 15)

Peircen kolmas kategoria thirdness edustaa kaikkein etäisintä kokemuksellista suhdetta todellisuuteen. Se on loogista päättelyä ja intellektuaalista toimintaa, tuntemisen ja toiminnan yleisiä sääntöjä. Thirdness on analyyttistä ja järjestää maailmassa vallitsevaa kaaosta, ja on etäännytynyt pisimmälle todellisuuden pinnasta ja ilmentymistä. Ajallisesti thirdness on kokonaan irti

reaaliaikaisuuden ja todellisuuden arvoista ja kohdistuu pikemminkin tulevaisuuteen. Thirdnessin ominaisuuksia ovat näkyvän takainen, selittävä, ei havainnoiva. (Salo 2004, 15 ks. myös Tarasti, 1990, 27)

Salon (2000, 16) mukaan journalistista thirdnessiä ovat analyttisyyteen ja ilmiöiden pinnanalaisiin suhteisiin keskittyvät viestinnän muodot, ilmiöiden taustoja ja syitä selittävä kirjoittaminen, tutkiva journalismi. Jos firstness oli tyypillisesti kuvan (ilmestyksen) vahvaa aluetta, looginen selittäminen onnistuu parhaiten verbaalisesti, kielen avulla. Analyttiset tekstit saavat kuitenkin kuvajournalismissa usein seurakseen ns. kuvituskuvia, jotka pyrkivät kuvittamaan käsiteltävää aihetta ja lisäämään sen houkuttavuutta visuaalisesti. (Salo 2000, 16)

Salon tapa lähestyä kuvajournalismin käsitettä Peircen merkkifilosofian kautta on mielestäni toimiva, sillä se selventää onnistuneesti kuvajournalismin laavaa määritelmää. Jaan hänen mielipiteensä siitä, että kuvajournalismin voi semiotiikan näkökulmasta jakaa kolmeen eri kuvatyyppiin. Pystyn myös sanoma- ja aikakauslehtiä lukiessani tunnistamaan Salon mainitsemat kuvatyypit.

2.2.2 Kuvareportaasi

Kuvajournalismin käsitettä vaivannut vakiintumattomuus on ominaista myös kuvareportaasin käsitteelle. Kuvareportaasia väitöskirjassaan käsitelleen Hannu Vanhasen (2004, 10) mukaan kuvareportaasista käytetään journalistisessa arkikielessä nimityksiä kuvareportaasi, uutisreportaasi, reppari, kuvatarina, kuvaessee, feature, kuvajuttu, kuvasalkku ja kuvasarja. Käsitteellisestä sekamelskasta johtuen kuvareportaasi näyttäytyy jopa kuvaajille itselleen epämääräisenä ja vakiintumattomana käsitteenä (Vanhanen 2004, 10).

Merja Salo määrittelee (2000, 81) kuvareportaasin yksittäistä uutiskuvaa laajemmaksi kuvajournalistiseksi lajityypiksi, joka on useamman kuin yhden valokuvan kokonaisuus, ja jolta odotetaan tulkinnallisuutta ja kokemuksellisuutta. Kuvareportaasin semioottinen laatu on secondness: se on valokuvaajan reaktio todellisuuden tapahtumiin ja hänen tulkintansa niistä. Tekijäkeskeisyys ja siihen liittyvät näkemyksen ja tunnistettavan tyylin vaatimukset luovat kuvareportaasin tekijälle toisenlaisen kertoja-aseman kuin päiväkohtainen, nopea uutiskuvaus. (Salo 2000, 81)

Kuvareportaasilla on oma kertova tehtävänsä muiden kuvatyyppejen rinnalla. Se on valokuvien kerrottu tarina, laajin narratiivinen rakenne journalistisessa kuvankäytössä, johon liittyy kiinteästi todellisuuden kuvaus, läsnäolon tuntu, persoonalliset havainnot ja näkemykset. Valokuvaaja ottaa kuvareportaasia rakentaessaan aktiivisen kertojan roolin ja rakentaa kuvallisen tarinan, kertomuksen. (Salo 1999, 180)

Salo (2000, 81) lainaa *Imageware*-teoksessaan Kenneth Kobre, jonka mukaan (Kobre 1996, 117 Salon 2000, 81 mukaan) kuvareportaasi on se journalismin muoto, jossa valokuvaaja voi tutkia aihetta syvällisesti, esittää siitä näkemyksensä tai mielipiteensä tai näyttää asian monet eri puolet. Uutiskilpailu ei ulotu reportaasiin, vaan sen tekemiseen käytetään yleensä aikaa. Kuvareportaasi on siis jotain syvempää, täydempää ja intensiivisempää kuin uutiskuvaus.

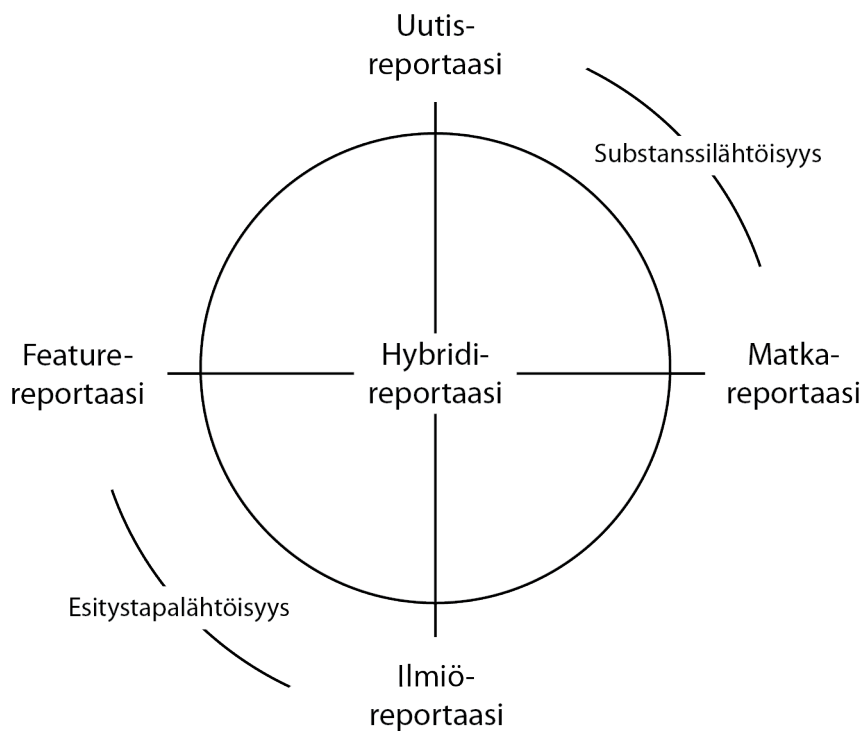
Salon (2000, 81) mukaan kuvareportaasilla on ollut valokuvaajien keskuudessa niin suuri asema, että se on joskus laventunut tarkoittamaan koko kuvajournalismia. Tästä hän käyttää esimerkkinä Riitta Brusilan näkemystä, jonka (Brusila 1997, 19 Salon 2000, 81 mukaan) mukaan kuvareportaasilla tarkoitetaan arkikielessä yleensä reportaasityypistä realistista kertomisen tapaa, ja kuvajournalismi käsitteenä on totuttu liittämään kuvareportaasimuotoiseen dokumentaariseen juttutyyppiin.

Salo itse (2000, 81) rajaa kirjassaan kuvareportaasin tarkoittamaan yhtä kuvajournalismin lajityyppejä, johon pätevät yleiset journalistiset määritelmät reportaasista. Hän käyttää kirjassaan Heikki Kuutin ja Jukka-Pekka Puron journalistisanastossa käyttämää määritelmää. Tämän mukaan reportaasi on journalistinen genre, joka on uutista vähemmän ajankohtainen ja monia lähteitä käyttävä todellisuuden kuvaus perustuen usein toimittajan tekemiin havaintoihin ja haastatteluihin (Kuutti & Puro 1998, 85 Salon 2000, 81 mukaan).

Oma näkemykseni kuvareportaasin käsitteestä on lähimpänä Salon käsitystä. Näkisin kuvareportaasiin liittyvän pitkälti samat määritelmät kuin reportaasiin ylipäätään. Mielestäni Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen toimittaja Anu Nousiainen kiteyttää (Nousiainen 1998, 117) reportaasin käsitteen osuvasti: *"Sana reportaasi tulee latinankielisestä käsitteestä reporta're, joka tarkoittaa sanoman tuomista, takaisin kantamista, sitä että tuo jotain tullessaan. Sitä journalismi on yhä nykyäänkin: että joku menee paikan päälle, näkee ja kuulee ja palaa kertomaan siitä muille, raportoi."*

Hannu Vanhanen (2004, 73) määrittelee kirjassaan *10 + 1 puheenvuoroa kuvareportaasista* kuvareportaasin kuvallisen ja kirjallisen kielen yhdistelmäksi. Tämän lavean määritelmän lisäksi Vanhanen jakaa kuvareportaasit tyyppiluokkiin niiden julkaisumotiivien mukaan. Kuvareportaasin julkaisuperuste on hänen mukaan joko sen dokumentaarisessa (substanssilähtöiset kuvareportaasit) tai ilmaisullisessa (esitystapalähtöiset kuvareportaasit) arvossa. Dokumentaarinen kuvareportaasi julkaistaan samasta syystä kuin uutinen tai taustajuttu, ilmaisullinen kuvareportaasi taas samasta syystä kuin valokuva- tai runokirja. (emt.)

Pelkkä kahtiajako ei Vanhasen mielestä tuota tarpeeksi konkreettisia ja selvärajaisia reportaasimääritelmiä. Siksi hän (emt., 74) jakaa kuvareportaasin edelleen neljään alaluokkaan: Dokumentaarisiiin kuvareportaaseihin, uutis- ja matkareportaaseihin, ilmaisuperusteisiin kuvareportaaseihin sekä ilmiö- ja feature-reportaaseihin (KUVA 2.).

KUVA 2. Kuvareportaasien tyyppiluokat Vanhasen mukaan (2004, 74)

Uutisreportaasi on Vanhasen (emt.) mukaan kuvareportaasityypeistä selvärajaisin. Sen julkaisu- ja tekemotiivi ovat sidoksissa aiheeseen, joka on ajallisesti lähellä ja yllätyksellinen ja jossa on "journalistisesti kovaa substanssia". Puhdas uutisreportaasi on luonteeltaan dokumentaarinen ja informatiivinen. Se paljastaa tuoreita ja uusia asioita ja tai selittää tunnettujen asioiden tähän mennessä tuntemattomia taustoja. Uutisreportaasi vastaa tiedonhankinta- ja käsittelytavaltaan perinteisen uutisjournalismin ihanteita. Tiivistettynä uutisreportaasi on faktoja ilmentävä. Uutisreportaasin tekijä on pääasiallisesti ulkopuolinen tarkkailija, joka ei osallistu eikä vaikuta kuvaamaansa tilanteeseen.

Matkareportaasia Vanhanen (emt., 75) kuvailee uutisreportaasin lähisukulaiseksi. Matkareportaasi ylittää kaikki lehtiformaattit ja -tyypit ja on yleisimmin käytetty lajityyppi, jossa tiivistyy koko reportaasikäsitteen historia: matkareportaasi tuo (report) lukijalle selostuksen tuntemattomasta. Matkareportaasin julkaisu- ja tekoperuste on aina jossakin ulkomaailman aiheessa, joka on kaukana lukijan kokemusmaailmasta, mutta ei välttämättä fyysisestä elämismaailmasta. Lajityyppi ammentaa tehonsa siitä, että asiat ovat lukijalle uusia kaukaisuutensa, eivät uutuutensa takia, kuten uutisreportaasissa. (emt.)

Ilmiöreportaasi puolestaan on tosiasioita koskettava reportaasi, jossa etusijalla on kuitenkin tekijöiden oma kokemus ja aiheen subjektiivinen käsittelytapa. Sillä on usein löyhä journalistinen kytkeä johonkin ajankohtaiseen tapahtumaan. Ilmiöreportaasi vetoaa lukijaan usein sillä, että kertojien kokemus on lähellä lukijan omaa arkikokemusta. (emt.)

Featurereportaasi etäännyy reportaasityypeistä selvimmin journalistisesta ilmaisusta. Se irrottautuu kokonaan dokumentaarisuuden vaatimuksesta ja keskittyy tekijöiden henkilökohtaiseen tulkintaan ja kokemukseen. Ilmaisutavaltaan featurereportaasi muistuttaa valokuvataiteen ja kaunokirjallisuuden sekoitusta. Se vetoaa tunteeseen ja estetiikantajuun, eikä se tarvitse perustekseen välttämättä mitään faktoja. Feature-reportaasin aihe ja oikeutus ovat reportaasin esitystavassa. (emt.)

Näiden neljän lisäksi Vanhanen nimeää vielä yhden peruslajityypin, hybridireportaasin. Hybridireportaasi on edellä mainittujen neljän lajityypin yhdistelmä, jota ei voi asettaa yksistään mihinkään edellä mainituista luokista. Se on kaikkein laajin kuvareportaasityyppi.

Hybridireportaasit ovat Vanhasen mukaan ilmaisutavaltaan lähellä kuvaesheitä tai ns. kuvasalkkuja. (emt., 77)

Kuvareportaasien jaottelu luokkiin niiden julkaisumotiivien mukaan jäsentää onnistuneesti kuvareportaasin monitasoista käsitettä. Julkaisumotiivit liittyvät olennaisesti myös rakenteistumisen teorian kirjoittamattomiin sääntöihin, koska ne vaikuttavat suoraan siihen millaiseksi lopullinen tuote muodostuu. Usein lehdillä on omat sisällölliset vaatimuksensa, jotka vaikuttavat laadittuun työhön. Esimerkiksi matkailuun erikoistunut aikakauslehti ei mitä luultavammin julkaise kuvareportaasia katulapsista. Ja vaikka lehdet eivät välttämättä ohjaisi journalistista työskentelyä sisällöllisin säännöin, vaikuttavat mielikuvat ”oikeanlaisesta” sisällöstä osaltaan tekijöiden tapaan lähestyä aihetta.

Vanhasen jaottelu substanssi- ja esitystapalähtöisiin herättää niin ikään ajatuksia. Kuvajournalismia viime vuodet tiiviisti seuranneena olen huomionut, että substanssi- ja esitystapalähtöisyyttä ei enää nähdä toisiaan poissulkevinä tekijöinä. Nykypäivän kuvajournalismissa on hyvin tavallista, että tiukkaa journalistista substanssia sisältävää reportaasia lähestytään tulkinnallisen valokuvataiteen keinoin, mikä on herättänyt laajalti keskustelua sekä puolesta että vastaan. Tyyliisuuntausta vastustavien mielestä kuvien pitää itsessään selittää tarinaa niin, että viestin tulee olla ymmärrettävissä ilman kuvatekstejä (ks. esim. Saves 2008, 46). Tämän kaltainen lähestymistapa on toimiva ja turvallinen. Sen ei kuitenkaan pitäisi sulkea pois muita kerronnan tapoja.

Esitystapalähtöisten kuvareportaasien vahvuus on mielestäni siinä, että ne antavat enemmän tilaa lukijan tulkinnalle, mikä tekee niistä usein hyvin mielenkiintoisia. Kuvareportaasista muodostuu siinä vaiheessa mielenkiintoinen, kun kaikkia vastauksia ei anneta lukijalle valmiissa paketissa, vaan pikemminkin haastetaan kuvien kautta lukija syventymään aiheeseen.

Lajityyppiluokittelunsa lisäksi Vanhanen jakaa *Kuvareportaasin (r)evoluutio* -väitöskirjassaan kuvareportaasit tyyli- ja rakenneluokkiin.

Kuvaustyylin näkökulmasta kuvareportaasit voidaan Vanhasen mukaan jakaa klassiseen, kriittis-realistiseen, modernin värivalokuvadokumentarismin sekä postmoderniin tyyliinluokkaan. (Vanhanen 2002, 100–115)

Klassisella tyylillä hän tarkoittaa klassista asetelmallisuutta, estetismää sekä ratkaisevan hetken hallintaa. Kuvausmetodi ja lähestymistapa on dokumentaarinen. Klassiseen tyyliin liittyy kiinteästi myös ns. Lifen kaava, jota käsittelen hieman tarkemmin myöhemmin tässä kappaleessa. (emt.) Kriittisrealistinen kuvaustyyli syntyi estetisoivan klassisen tyylin kritiikistä. Sille on tyypillistä yhteiskunnallisesti puhuttelevien teemojen suora näyttäminen ja suuria yleisöjä koskelevan estetisoivan kuvaustyylin haastaminen. (emt.)

Modernille värivalokuvadokumentarismille on ominaista värikuvan käytön lisäksi kuvajournalismin sekä valokuvataiteen lajityyppien sekoittuminen sekä tekijälähtöisyys. (emt.)

Postmodernia tyyliä Vanhanen kuvailee edellä mainittujen tyylien synteetiksi, jossa yhdistyy piirteitä kaikista edellisistä tyyliäluokista. Vanhanen painottaa kuitenkin, että tyyliäluokat perustuvat hänen omiin näkemyksiinsä eri aikakausien vallitsevista tyyliäluokista ja niiden on tarkoitus toimia enemmänkin suuntaa-antavina kuin absoluuttisina määritelmänä. (emt.)

Vanhanen ei pysähdy tähän, vaan jatkaa kuvareportaasin luokittelua myös sen edustaman rakenteen näkökulmasta. Hän jakaa (Vanhanen 2002, 116-135) kuvareportaasit neljään luokkaan niiden edustaman rakenteen mukaan. Näitä kuvareportaasin rakenneluokkia ovat: klassinen rakenne, moderni rakenne, galleriarakenne sekä multimediarakenne.

Klassiselle rakenteelle ominainen piirre on kausaalisuus. Tarina etenee kronologisesti alusta loppuun niin, että siitä voi hahmottaa tarinan eri vaiheet. Moderni rakenne sen sijaan on klassisen ja galleriarakenteen välimuoto. Sitä voi löytää tarinallisia piirteitä, mutta se voi klassisesta rakenteesta poiketen jakautua useampaan alateemaan. Galleriarakenne taas koostuu itsenäisistä valokuvista, jotka eivät välttämättä liity mitenkään toisiinsa. Viimeisenä rakenteena Vanhanen mainitsee multimediarakenteen, joka hänen tutkimuksessaan liittyy ääntä ja still-kuvaa yhdisteleviin verkkoreportaaseihin. (Vanhanen 2002, 116–136)

Kuvareportaasin tyyliäluokka- ja rakennejaottelut ovat alun perin suunniteltu Vanhasen väitöskirjassaan laatiman storyboard-analyysimetodin tueksi. Mielestäni jaottelut tyylin ja rakenteen mukaan liittyvät osaltaan myös rakenteistumisen teorian rekursiivisuuteen. Esimerkiksi eri aikakausien kuvaustyyliä ovat osoitus rakenteiden joustavuudesta. Uuden kuvaustyylin

vakiintuminen lehtien sivuille on esimerkki siitä, miten kuvajournalisti voi muokata rakenteita oman toimintansa kautta.

Esimerkkinä tästä toimii 1970-luvun Englannissa syntynyt täytesalamaa suosiva värivalokuvauksen tyyliuuntaus nimeltään New British Documentary, jonka tunnetuin edustaja on Suomeakin paljon dokumentoinut Martin Parr (ks. esim. Badger 2009). Parrin edustama tyyliuuntaus pyrki tietoiseen irtiottoon aikaisemmista kuvaustyyleistä. Hänen ironisoivasta kuvaustyylistä tuli kuvajournalismissa käsite, joka levisi vauhdilla myös suomalaisten sanomalehtien sivuille. Esimerkiksi Helsingin Sanomien valokuvaaja Markus Jokelan Kuukausiliitteeseen laatimista kuvareportaaseista huokuu tietynlainen "parrimaisuus". Mielestäni Martin Parr henkilönä hyvä esimerkki siitä, miten kuvaajat voivat omalla toiminnallaan muokata sitä ympäristöä, jossa he työskentelevät.

Vanhasen kuvareportaasiluokittelujen lisäksi törmäsin Tanskan vaihto-oppilasvuotenani 2012 mielenkiintoiseen kuvareportaasiluokitteluun. Tanskan moninkertainen Årets Pressefoto -kilpailun voittaja Mads Nissen piti meille luennon tarinankerronnasta. Hän ei oikeastaan sanallakaan maininnut kuvareportaasia, vaan puhui koko ajan tarinoista. Nissenin jaottelun mukaan (Nissen 14. maaliskuuta 2012) tarinat voidaan jakaa lähestymistapansa mukaan neljään eri luokkaan: *Issue reporting*, *Single person story*, *Daily life* ja *Mood of space*.

Issue reporting on kuvaus laajemmasta ilmiöstä, jota lähetetään valokuvan kautta. Lähetymistavan takana on jokin laajempi kokonaisuus kuten esimerkiksi kuivuus Afrikassa. Usein juuri kehitysmaita käsitelävissä reportaaseissa on piirteitä *issue reporting* -lähestymistavasta.

Single person story lähestyy aihetta yhden henkilön kautta. Lähestymistapa on intiimi ja vaatii hyvän luottamuksen kuvattavaan. Tästä syystä *single person story* -tyyppiset jutut ovat usein kuvajournalistien omia projekteja, joita saatetaan työstää vuosia.

Daily life on tarinankerrontaa arkisesta näkökulmasta. Lähestymistapa on hyvin laaja, sillä sen kautta voi tarkastella oikeastaan mitä aihetta tahansa. *Daily life* -tyyppisen kuvareportaasin kohteena voi olla esimerkiksi koripallojoukkueen turnausmatka tai presidentin vaalikamppanja.

Mood of space on kuvajournalistin subjektiivinen tulkinta aiheesta. Tämä lähestymistapa on kauimpana perinteisestä objektiivisesta kuvakerronnasta. Mood of space tyyppinen reportaasi voi olla esimerkiksi valokuvaajan subjektiivinen näkemys kotikaupungistaan.

Nissenin mainitsevat luokat tunkeutuvat syvemmälle Vanhasen reportaasiluokkiin. Ne edustavat enemmänkin erilaisia tapoja tarinankerronnalle kuin tiettyjä kuvareportaasiluokkia. Kun Vanhanen jakaa kuvareportaasit substanssi- ja esitystapalähtöisiin, Nissen ei rajaa luokkia esimerkiksi ajankohtaisuuden mukaan. Hänen luokittelunsa perustuu pikemminkin siihen miten tarina kerrotaan. Mielestäni hänen luokkiaa voidaan hyödyntää yhtä hyvin uutis- kuin feature-reportaaseissakin. Vaikka Nissen luokittelee kuvareportaasin eri luokkiin, painottaa hän samalla, että tämän kaltaisen luokittelun rajat ovat hyvin häilyvät. Olen hänen kanssaan täysin samaa mieltä. Esimerkiksi issue reporting tyyppinen juttu voidaan laatia subjektiivisesti kuvajournalistin omasta kokemusmaailmasta. Tämän lisäksi Nissenin luoma luokittelu toistaa sitä faktaa, että jokaisella asiantuntijalla tuntuu olevan oma vakiintumaton versionsa kuvareportaasista, mikä osaltaan kertoo käsitteen vakiintumattomuudesta.

Kuvareportaasista puhuttaessa ei mielestäni voida sivuuttaa Lifen kaavaa kuvaesseen laatimiseen, jota myös Salo (2000, 96) ja Vanhanen (2002, 86) teksteissään lainaavat. Vanhasen (2002, 86) mukaan Lifen kerrontastrategia muistuttaa Hollywood-elokuvien tarkoin suunniteltua draamallista kerrontatapaa. Lifella se tarkoitti kuvausten huolellista ennakkosuunnittelua ja lehden valvoman layoutin tekemistä. Valokuvaajalle annettiin ennen kuvausta ohjeet siitä, millaisia kuvia hänen tulee reportaasimatkaltaan ottaa, jotta reportaasin taittajalla olisi riittävästi vaihtoehtoja kuvaesseen toteuttamiseen. Kenneth Kobren (1996, 147) mukaan klassinen kuvaessee edellytti kuvaajalta seuraavanlaisia valokuvia:

1. Yleiskuva	4. Henkilökuva	7. Sekvenssi
2. Puolilähikuva	5. Vuorovaikutus	8. Päätöskuva
3. Yksityiskohta	6. Avainkuva	

Vaikka Lifen kaava on jossain määrin historian havinaa kuvajournalismin kulta-ajalta, törmää siihen edelleen myös päivittäisessä lehtikuvaajan työssä. Itse olen huomannut, että reportaasimaisen toimeksiannon kuvatoiveet ovat hyvinkin lähellä Lifen mallia. Mielestäni sitä voi kuvailla perusvarmaksi ja hieman yllätyksettömäksi tavaksi laatia "perusreppari". Uskoisin, että

vastaavanlainen kaava on iskostunut toimitusrutiinien kautta lähes jokaisen lehtikuvaaja ajatusmaailmaan – ainakin jossain määrin. Tämän kaltaiset mediaruutinit ovat turvallisia keinoja sisällön tuottamiseen. Toisaalta ne voivat olla myös este uudistumiselle.

3. Tutkija oman tutkimuksensa keskiössä

Tutkimukseni perustuu laadulliseen analyysiin. Pertti Alasuutarin mukaan (1999, 39) laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta: havaintojen pelkistämisestä sekä arvoituksen ratkaisemisesta. Omassa tutkimuksessani kasaan kaiken kuvareportaasin tuotantoprosessiin olennaisesti liittyvän aineiston autoetnografiaksi, jota tarkastelen rakenteistumisen teorian näkökulmasta lopputyöni analyysivaiheessa.

3.1 Autoetnografia tutkimusmenetelmänä

Autoetnografia on havainnointitutkimuksen muoto, joka tukeutuu samoihin pääperiaatteisiin ja laadullisiin metodeihin kuin perinteinenkin etnografia. Ratkaiseva ero perinteiseen etnografiaan on kuitenkin se, että tieto tuotetaan tutkijan omasta kokemusmaailmasta (Ellis & Bochner 2007, 739).

Autoetnografiasta kirjoittanut professori Heewon Chang (2008, 46) lähestyy menetelmää kolmen näkökulman kautta. Hänen mukaan autoetnografiselle tutkimukselle on tyypillistä ensinnäkin sen tieteellisyys. Koska kyseessä on tieteellinen tutkimusmenetelmä, edellyttää se samanlaista systemaattista aineiston keruuta ja käsittelyä kuin perinteinenkin etnografia. Tämä systemaattisuus erottaa autoetnografian muista kirjoittajaan itseensä suuntautuvista teksteistä (emt.).

Toinen menetelmää määrittävä tekijä on tutkimustavan subjektiivinen suhtautuminen käsiteltävään aiheeseen. Autoetnografian pyrkimyksenä on luoda ymmärrys ulkopuolisesta maailmasta omien henkilökohtaisten kokemusten pohjalta. Tutkija on itse tutkimuksensa keskiössä toimien sekä tutkimuksen tekijänä että sen kohteena. Tämä jonkin verran epäselvä yhteys subjektin ja objektin välillä on avannut oven tutkimusmenetelmään kohdistuvalle kritiikille. (emt., 48)

Kolmas tutkimusmenetelmää kuvaava ominaisuus on sen kontekstisidonnaisuus. Autoetnografiassa tutkija pyrkii yhdistämään oman subjektiivisen kokemuksensa laajempaan kulttuuriseen kontekstiin. Omien kokemusten pohjalta pyritään luomaan kuvaus jostain laajemmasta ilmiöstä. Jos tutkija ei

pysty sitomaan autoetnografiaansa johonkin laajempaan kokonaisuuteen, jää tutkimus ikään kuin leijumaan tyhjiöön. (emt., 49)

Autoetnografisen aineiston muodostaa yleensä tutkijaan omasta positioista laadittu narratiivinen kuvaus tutkittavasta aiheesta. Pertti Alasuutari määrittelee (1999, 127) narratiivin yksinkertaisimmillaan kolmen tapahtuman kokonaisuudeksi, jossa ensimmäinen ja kolmas ovat jonkin asiantilan toteavia ja toinen taas aktiivinen. Autoetnografiassa tällaisia narratiiveja voivat olla muiden muassa omaelämäkerrat, muistelmat, päiväkirjat, esseet ja kirjeet.

Elämäkerrat ovat laajoja, kronologisesti eteneviä kuvauksia henkilön elämästä. Yleensä ne julkaistaan kirjan muodossa. Muistelmat taas kertovat jostain merkittävästä tapahtumasta, joka voi olla kestoltaan hyvin lyhyt. Päiväkirjat eroavat muistelmista siinä, että ne ovat yleensä hyvin järjestelmällisiä, ja niihin kirjataan kaikki tapahtumat tietyltä aikaväliltä. Henkilökohtaisista esseistä puuttuu kronologisuus ja järjestelmällisyys, ja ne kuvaavat usein kirjoittajan tunnetiloja, eivät niinkään faktoja. Myös kirjeet voivat muodostaa autoetnografian, jos ne kuvaavat kirjoittajan omaa kokemusta. Esimerkiksi sotakirjeitä on käytetty autoetnografisen tutkimuksen apuna. (Chang 2008, 35–37)

Kertomusten tyyli- ja laajuuksien lisäksi myös narratiivin kirjoitustyyli voi vaihdella kirjoittajan intressien mukaan. Chang erottaa (emt., 39–41) kirjoitustyyli- ja laajuuksiksi seuraavat: kuvaileva/itsestään selvä, analyttinen/tulkinnallinen sekä tunnustuksellinen/itsekriittinen/arvosteleva.

Ensimmäistä kirjoitustyyliä käytetään sellaisessa narratiivissa, joissa itse tarina on suuressa roolissa. Tällainen tyyli on usein kytköksissä omaelämäkerrallisiin kirjoituksiin, joissa informaatiolla ei ole niin suurta roolia. Toista kirjoitustyyliä käytetään usein etnografisessa tekstissä, jossa kirjoittaja lähestyy laajempaa kokonaisuutta jonkin pienemmän kokonaisuuden kautta. Kolmannelle kirjoitustyyli- ja laajuuksille ominaista on se, että kirjoittaja pyrkii suhtautumaan työhönsä kriittisesti samalla siitä oppien. Tämän kaltaiset tekstit kirjoitetaan usein muistelmien sekä päiväkirjojen muotoon. Kirjoitustyylien välille ei Changin mukaan kuitenkaan voi vetää tiukkoja rajoja, sillä autoetnografiat voivat sisältää piirteitä useista kirjoitustyyleistä. (emt.)

Autoetnografialla on ollut vaikeuksia lunastaa paikkansa tieteellisten metodien joukossa, sillä arvostelijat syyttävät menetelmää usein täsmällisyyden ja validiteetin puutteesta. Edellä mainittujen

katsotaan johtuvan menetelmän vahvasti subjektiivisesta otteesta tutkimuksen tekemiseen. Changin mukaan autoetnografiaan liittyy tiettyjä sudenkuoppia, joihin astumista tutkijan tulee parhaansa mukaan välttää. Tutkija ei saa fokuoaitua liikaa itseensä, sillä tämä saattaa rajata tutkimuksen kannalta olennaisen kulttuurisen kontekstin kokonaan tutkimuksen ulkopuolelle. (emt., 54)

Tutkimuksen liittyminen laajempaan keskusteluun tulee huomioida paitsi ajatuksen tasolla myös itse aineistossa, joka on yleensä narratiiviseen muotoon rakennettu kuvaus tutkijan omasta kokemusmaailmasta. Narratiivista kuvausta rakentaessa tutkijan tulee hahmottaa tutkimuksensa kannalta kaikki oleelliset asiat. Pelkkä itsensä reflektointi ei siis riitä. Tämän lisäksi kuvauksessa tulee kiinnittää huomiota tieteelliseen täsmällisyyteen ja siihen, että pystyykö siitä jälkeen päin ylipäättään tekemään tieteellisiä johtopäätöksiä. Tutkija ei saa myöskään luottaa liiaksi muistiinsa, vaan kaikki vaiheet ja yksityiskohdat tulee kirjata järjestelmällisesti aineistoon. (emt.)

Viimeiseksi tutkijan tulee huomioida muut tutkimuksensa vastaanottajina ja asettaa kysymys tutkimuksensa tärkeydestä: Palveleeko tutkimus ainoastaan tutkijaa itseään vai onko sillä oikeasti tarjottavaa tiedeyhteisölle. (emt.)

Autoetnografialla on paikkansa monenlaisessa tutkimuksessa ja sitä voidaan hyödyntää oikeastaan millä tahansa tieteenalalla. Menetelmän on todettu soveltuvan erityisen hyvin henkilökohtaisten ja arkojen aiheiden tutkimukseen, joihin ulkopuolisen on vaikea muuten päästä käsiksi. Henkilökohtaisten aiheiden lisäksi autoetnografiaa on hyödynnetty onnistuneesti muiden muassa ammattikäytäntöjen tutkimuksessa, jossa sen avulla on haettu vastauksia esimerkiksi opetustyön ongelmiin. Menetelmän soveltuvuutta tärkeämpää on kuitenkin arvioida sitä, mitä sen avulla haluaa selvittää. (emt., 49–51)

3.1.1 Autoetnografia tässä tutkimuksessa

Autoetnografian valitseminen tutkimukseni metodiksi ei ollut itsestäänselvyys, sillä suhtauduin menetelmään aluksi varsin skeptisesti. Pelkäsin, etten pysty tuomaan esille tarpeeksi validia ja yleistettävää tietoa kuvajournalistisista työkäytännöistä ainoastaan omaan työskentelyyni uppoutuen.

Omaan työskentelyyni fokuointi mahdollisti kuitenkin tuotantoprosessin tarkastelun hyvin läheltä. Tätä kautta ymmärsin pystyväni nostamaan esiin jotain uutta aihepiirin tutkimukseen. Tämän tason

seuranta olisi mielestäni ollut hyvin vaikea toteuttaa esimerkiksi haastattelututkimuksen kautta. Tutkimusmenetelmän valintaa perusteli osaltaan myös se, että autoetnografia on ainoa tutkimusmenetelmä, joka sopii oman työskentelyn pohjalta tehtävään tieteelliseen havainnointiin.

Validin autoetnografisen tutkimuksen kannalta on huomioitava työn liittyminen laajempaan kulttuuriseen kontekstiin. Tämä toteutuu omassa tutkimuksessani mielestäni juuri toiminnan ja rakenteen tarkastelun kautta. Autoetnografian avulla on mahdollista hakea vastausta siihen, missä määrin rakenteistumisen teoria toteutuu kuvareportaasin tuotantoprosessissa. Vaikka näkökulma aihepiiriin on hyvin subjektiivinen, tarjoaa työni yleistettävää tietoa kuvajournalistisista työkäytännöistä freelancer-kuvajournalistin näkökulmasta.

Changin mukaan (emt., 61) autoetnografian laatimisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten kerätty aineisto palvelee omaa tutkimusta. Viestinnän tutkija Elaine Bass Jenks ratkaisee (2002, 175) tutkimuksessaan autoetnografisen aineiston keräämiseen liittyneen ongelmansa kirjoittamalla ylös pelkästään sellaiset tapahtumat, jotka hän näki tutkimuksensa kannalta merkittäviksi. Samaa tapaa hyödyntää myös Tampereen yliopiston tiedotusopin laitokselle lopputyönsä laatinut Jarno Kuusinen kuvareportaasin kerronnallisuuden rakentumista käsittelevässä pro gradu -tutkielmassaan (Kuusinen 2010, 39–40).

Omassa tutkimuksessani hyödynsin autoetnografiaa samaan tapaan kuin Bass Jenks ja Kuusinen. Kuvareportaasin laadintaprosessin alkupuolella päiväkirjaani tallentui lähinnä yksittäisistä merkintöjä päivämäärineen. Mielestäni tässä vaiheessa järjestelmällisen päiväkirjan laatiminen olisi ollut turhaa, sillä reportaasin kannalta oleellisia tapahtumia oli hyvin vähän. Kesällä merkintöjen määrä lisääntyi, mutta ei ne eivät kuitenkaan noudattaneet sen suurempaa säännönmukaisuutta.

Vasta Nepalissa aloitin järjestelmällisen päiväkirjan päivittämisen. Valitsin merkintöjen aikaväliksi viikon mittaisen jakson. Mielestäni tämä oli varsin sopiva aikaväli oleellisen informaation kirjaamiseen. Pyrin tarkoituksellisesti välttelemään suuria tekstimääriä, sillä uskoin ylimääräisestä tekstistä olevan enemmän haittaa kuin hyötyä tutkimukseni analyysivaiheessa. Nepalista palattuani työtahti hiipui ja siirryin takaisin tuotantoprosessina kannalta olennaisten tapahtumien kirjaamiseen.

Jatkoin päiväkirjan laatimista aina helmikuuhun 2012 asti, jolloin katsoin tehneeni kaikkeni kuvareportaasin julkaisun eteen. Viimeinen päiväkirjamerkintä on päivätty 4.2.2012, jolloin sain

viimeisen epämääräisen vastauksen *Plan*-lehden päätoimittajalta. Tämän jälkeen suuntasin katseeni Tanskan vaihto-opintoihin ja luovuin toistaiseksi Katulapsireportaasin julkaisusta.

3.1.2 Muistelutyö

Autoetnografian lisäksi tutkimuksessani on piirteitä muistelutyön menetelmästä. Muistelutyö muistuttaa menetelmänä läheisesti autoetnografiaa. Merkittävin ero autoetnografiaan on kuitenkin se, että aineisto muodostetaan toimijan henkilökohtaisten muistojen pohjalta.

Jari Eskola ja Juha Suoranta käsittelevät kirjassaan *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* muistelutyötä yhtenä aineiston keruun menetelmänä. Heidän mukaan (2000, 135) muistelutyön tavoitteena on ottaa tutkittavat mukaan tutkimustiedon tuottamiseen ja avata heille mahdollisuus osallistua legimitoidun tiedon tuottamisprosessiin sen täysivaltaisina jäseninä. Eskola ja Suoranta (emt., 136) korostavat muistelutyön menetelmän osoittavan selkeästi sen, ettei laadullisessa tutkimuksessa aina ole välttämätöntä etsiä aineistoa oman kokemuksensa ja kiinnostuksensa ulkopuolelta. Se mahdollistaa omien muistojen ja kokemusten käsittelyn merkityksellisenä laadullisena aineistona.

Perusajatukseltaan muistelutyön menetelmä on varsin selkeä: ajatellaan että yksilön kokemukset heijastavat yleistä yhteiskunnallista tilannetta ja että yksilön ainutkertaisten kokemusten kautta on mahdollista tehdä johtopäätöksiä yleisestä. Muistelutyössä kirjoittaminen on toistuvaa ja kehämäistä. Tässä prosessissa mennyt liittyy nykyisyyteen, muistot saavat uusia merkityksiä ja niihin voi palata uudelleen eri näkökulmasta lähestyen tai asettaa ne uudelleen eri kontekstiin. (emt., 135)

Muistelutyö toimii tutkimuksessani autoetnografiaa täydentävänä tutkimusmenetelmänä. Eskolan ja Suorannan määritelmästä poiketen muistelutyöni liittyy omiin kirjaamattomiin muistoihini ja ajatuksiini kuvareportaasin tuotantoprosessin varrelta. En hae siis hae uusia merkityksiä ryhmäkeskustelun kautta, sillä uudet merkitykset nousevat esiin omien ajatusteni kautta.

Muistelutyön on määrä täydentää kirjoittamaani autoetnografiaa. Siitäkin huolimatta, että pyrin tuomaan autoetnografiassani esiin kaiken kuvareportaasin tuotantoon olennaisesti liittyvän, jotakin on varmasti jäänyt mainitsematta. Se saattaa olla jokin sellainen seikka, joka ei tapahtuessaan

vaikuttanut merkitykselliseltä, mutta jonka ymmärsin myöhemmin liittyvän olennaisesti kuvareportaasin laadintaan.

4. Kuvareportaasin tuotantoprosessi

Tässä kappaleessa tarkastelen laatimani katulapsikuvareportaasin tuotantoprosessia tutkimukseni teoreettisessa viitekehyksessä esiteltyjen rakenteistumisen teorian sekä kuvajournalismin ja kuvareportaasin käsitteiden kautta. Olen jakanut tuotantoprosessin kolmeen vaiheeseen: *valmisteluun, laadintaan ja julkaisuun*. Tämän lisäksi käsittelen lyhyesti kolmea muuta matkalla laatimaani reportaasia.

Tuotantoprosessia tarkastellessa on hyvä pitää mielessä se, että aivan kuin mitä tahansa muuta journalistista tuotosta laatiessa, myös kuvareportaasin tapauksessa työkäytännöt vaihtelevat laajalti. Joskus työ tehdään päivässä, toisinaan sen laatimiseen voidaan käyttää vuosia. Tämän tapaustutkimuksen tarkoituksena ei siis ole määritellä, miten kuvareportaasi tulisi laatia. Tapoja kun on yhtä monta kuin tekijöitäkin.

4.1 Kuvareportaasin valmistelu

Valmisteluvaihe kattaa ajanjakson, joka kesti ensimmäisestä kuvareportaasia koskevasta tapahtumasta siihen asti, kun lähdin reportaasimatkalle Nepaliin. Tämä vaihe oli ajallisesti pisin ja kesti marraskuusta 2010 syyskuun 2011 alkuun, mutta sisälsi lopulta vähiten konkreettista toimintaa kuvareportaasin laatimisen eteen.

Omalla kohdallani katson työskentelyn alkaneen marraskuussa 2010. Pro gradu -tutkielmani aihetta miettiessäni sain idean oman kuvareportaasin liittämistä lopputyöhöni. Tässä vaiheessa itselläni ei ollut aavistustakaan rakenteistumisen teoriasta tai autoetnografian tutkimusmenetelmästä. Selvää oli ainostaan se, että halusin kokeilla kuvareportaasin laatimista käytännössä ja tehdä lopputyöni siihen liittyen. Muutaman kuukauden kuluessa kuvareportaasia käsittelevä sekava, etäisesti tutkimusta muistuttava palapeli alkoi hahmottua, kun löysin tutkimukseeni sopivan näkökulman Anthony Giddensin rakenteistumisen teoriasta. Lisäksi perehdyin autoetnografiaan, joka näytti sopivan tutkimukseni metodiksi enemmän kuin hyvin.

4.1.1 Työparin, matkakohteen ja aiheen valinta

Autoetnografian kirjoittamisen aloitin tammikuussa 2011. Ensimmäinen merkintä käsitteli työparin etsimistä projektiin. Lähetin viestin yliopiston ainejärjestö Vostokin sähköpostilistalle, jossa kerroin Nepaliin kohdistuvasta reportaasimatkastani ja siitä, että etsin projektiini kirjoittavaa toimittajaa. Yllätyin positiivisesti, sillä vastauksia tuli runsaasti. Jopa siinä määrin, että kirjoittavan toimittajan valitseminen motivoituneista tekijöistä muodostui jossain määrin ongelmaksi.

Työparin valinnassa painoi moni seikka. Aikaisempi työkokemus kehitysmaita käsittelevästä journalismista sekä suhteet mahdollisiin julkaisukanaviin katsoin eduksi. Näitäkin tärkeämmäksi seikaksi arvioin kuitenkin henkilökemiat. Ajattelin, että pidemmällä reportaasimatalla työparin on oltava sellainen, jonka kanssa tulen hyvin toimeen ja joka osallistuu työhön samalla intohimolla.

Kahdeksasta halukkaasta valitsin lopulta tutun kuvajournalismin opiskelijan työparikseni. Vaikka henkilö oli kuvajournalismin opiskelija, hän lupautui ottamaan vastuun reportaasin kirjoittamisesta. Siihen hänellä oli hyvät valmiudet, koska hän omasi vankan taustan kirjoittavana toimittajana. Tämän lisäksi hän oli saanut töitään aikaisemmin mediassa läpi, minkä uskoin helpottavan julkaisijan etsinnässä. Koska tunsin henkilön aikaisemmin, tiesin hänen olevan taitava sekä ennen kaikkea motivoitunut tekijä. Käsittelen työparin etsintää päiväkirjassani 21.1.2011.

"Ensimmäinen viesti Vostokin listalle. Kysyin kirjoittavien toimittajien kiinnostusta projektia kohtaan ja sain muutaman päivän aikana kahdeksan sähköpostivastatusta. Tämä yllätti allekirjoittaneen positiivisesti. Mukava nähdä, että tämän kaltaisille projekteille löytyy tekijöitä. Lopulta päädyin valitsemaan työparikseni kuvajournalismin opiskelijan. Alkuun olin hieman skeptinen ajatuksesta lähteä matkaan toisen kuvaajan kanssa. Toisaalta tunsin hakijan entuudestaan ja tiedän hänen olevan myös lahjakas kirjoittaja. Lisäksi hänellä on paljon kontakteja julkaisijoihin, mikä on todella hyvä juttu siinä vaiheessa, kun etsimme reportaasille julkaisijaa."

Tammikuussa pidin toimittajan läsnäoloa jotenkin välttämättömänä kuvareportaasin laatimisen kannalta. En oikeastaan edes miettinyt sitä mahdollisuutta, että lähtisin reissuun yksin. Jotenkin automaattisesti ajattelin, että kuvareportaasin laatiminen on kirjoittavan toimittajan sekä kuvaajan yhteistyötä. Uskon tämän kuvitelman johtuneen ainakin osaksi siitä, että ne kuvareportaasit, joita olen Suomessa seurannut, ovat julkaistu Kuukausiliitteen tai Suomen Kuvalehden kaltaisissa julkaisuissa, joissa tekstillä on hyvin keskeinen rooli.

Jo tammikuussa, vaikken sitä vielä silloin nähnytään, saattoi tapahtumista erottaa rakenteistumisen teorian liittyviä piirteitä. Valitsin kuvareportaasin kohdemaaksi Nepalín, mikä johtui pääosin siitä, että itselläni oli maasta aikaisempaa kokemusta. Huomasin maan potentiaalin kuvajournalismin kannalta matkustaessani maassa tammikuussa 2010. Poliittinen tilanne sekä ihmisoikeusasiat tarjosivat paljon mielenkiintoisia juttuaihteita. Lisäksi minulla oli maassa valmiina kontakteja, joista uskoin olevan apua myös tällä matkalla.

Aikaisempi maakohtainen kokemus sekä paikalliset kontaktit liittyvät olennaisesti rakenteistumisen teoriaan. Omassa tutkimuksessani ne ovat esimerkkejä resursseista. Aikaisemmat kokemukseni maasta voi nähdä inhimillisenä resurssina, joka osaltaan vaikutti siihen miksi päädyin valitsemaan juuri Nepalín kohdemaaksi. Paikalliset kontaktit taas edustavat jotain konkreettista ja ne voi nähdä ei-inhimillisenä resurssina. Kontaktit ylipäättään (liittyivät ne sitten kuvareportaasin tekemiseen Nepalissa tai sen julkaisuun Suomessa) ovat resursseja, joiden uskoin jo työni alkuvaiheessa muodostuvan kuvareportaasin tuotantoprosessin kannalta olennaisiksi tekijöiksi.

Työparin etsiminen on myös hyvä esimerkki kontaktien vaikutuksesta tuotantoprosessiin. Mitä enemmän tunnet alalla toimivia henkilöitä, sitä helpompaa työparin etsiminen varmasti on. Työparin etsinnän lisäksi aikaisemmat kontaktit julkaisukanavoihin ovat hyödyllisiä siinä vaiheessa, kun haluat lopulta saada kuvareportaasin julkaistua.

Maakohtaisen kokemukseni lisäksi reportaasimatkan kohteen valintaan vaikutti osaltaan myös se, että Nepal on yksi Suomen merkittävimmistä kehitysapukohteista. Alkuvuodesta ajattelin tämän olevan pelkästään hyvä juttu kuvareportaasin julkaisua ajatellen, sillä uskoin etenkin kehitysviestintään erikoistuneiden julkaisujen olevan kiinnostuneita Nepal-aiheisista reportaaseista. En kuitenkaan tässä vaiheessa ajatellut, että tämä on saattanut myös lisätä maasta tehtyjen juttujen lukumäärää. Kun aihepiiriä on käsitelty toistuvasti mediassa, on saman kaltaisia juttuja vaikeampi saada läpi. Tämä on toki ymmärrettävää, sillä lehdet pyrkivät pitämään sisältönsä lukijoiden kannalta kiinnostavana.

Työparin löydyttyä alkoi juttujen ideointi ja taustoittaminen. Itse olin alusta asti halunnut tehdä jotain uutta ja raikasta samalla välttämällä teemoja, jotka ovat usein kehitysmääjournalismin keskiössä. Kehitysmääuutisointia tutkineen Turo Uskalin mukaan (2007, 17) kehitysmääista kerrotaan

suomalaisissa tiedotusvälineissä samoin kuin muussakin länsimaaisessa mediassa hyvin vähän ja jutut keskittyvät negatiivisiin aihealueisiin, kuten sotiin, nälänhätiin ja vallankaappauksiin.

Allekirjoitan Uskalin väitteen, mutta lisäisin listaan negatiivisten aiheiden lisäksi myös kehitysyhteistyöhön liittyvät teemat, jotka toistuvat poikkeuksetta aikakauslehtien reportaaseissa. En tiedä johtuuko tämä siitä, että mainitut aiheet nähdään julkaisijan näkökulmasta varmoina aiheina – pelataan ikään kuin varman päälle julkaisijan linjaa mukaillen. Toisaalta: voisiko olla myös niin, että julkaisijat olisivatkin kiinnostuneita uudenlaisista jutuista, mutta niitä ei yksinkertaisesti ole tarjolla? Tämä on mielestäni varsin mielenkiintoinen ja ajankohtainen ajatus, kun pitää mielessä viimeaikaiset keskustelut journalistisen sisällön köyhtymisestä (ks. esim. Juntunen 2011, 54–57)

Usein puhutaan taloudellisten tekijöiden vaikutuksesta journalistiseen sisältöön. Lehtitalojen säästäessä tärkeimpinä tekijöinä tuntuu olevan tehokkuus ja nopeus. Väite pitää varmasti paikkansa, mutta samaan aikaan olen toisaalta myös sitä mieltä, että tekijöiden on välillä syytä katsoa peiliin. Pitäisikö löytää mielenkiintoisempia tarinoita sekä uudenlaisia julkaisumalleja laatimalleen työlle? Uudenlaisen ja jossain määrin genrerajoja rikkovan journalismin tuottamisen liittyy olennaisesti rakenteistumisen teoriaan, tarkemmin rekursiivisuuden käsitteeseen. Sen mukaan rakenteet ovat ihmistoiminnan seurauksia ja välikappaleita. Samalla kun rakenteet vaikuttavat toimijaan, voi toimija vaikuttaa myös rakenteisiin.

Omassa työssäni rekursiivisuus toteutuu, jos pystyn toimintani kautta luomaan jotain uutta ja raikasta suomalaiselle mediakentälle. Jos saan kuvareportaasini julkaistuksi ja sitä pidetään jossain määrin uudenlaisena ja lähestymistavaltaan raikkaana, olen toimintani kautta muokannut sitä mediakenttää, jossa toimin eli vaikuttanut työskentelyyni vaikuttaviin rakenteisiin.

Työparini jakoi ajatukseni siitä, että emme tyytyisi varmoihin aiheisiin kehitysmaajournalismin genren sisältä. Kävimme suunnittelemassa juttuja kahteen otteeseen kevään mittaan. Mielestäni molemmilla oli hyviä ideoita kuvareportaasin suhteen. Työparini halusi tehdä juttuja maolaisista naissotilaista sekä Nepalín seksuaalivähemmistöistä. Omat aiheeni vaihtelivat laajalti. Halusin tehdä juttuja Nepalín kehonrakentajista, Gurkha-sotilaista, Kathmandun rullalautailijoista ja katulapsista. Yleisenä linjana ideoissani pidin niiden poikkeavuutta näkemästäni kehitysmaajournalismista – jotain uutta oli keksittävä.

Kevään mittaan meillä oli kattava määrä juttuideoita valmiina. Jopa siinä määrin, että oli pakko miettiä sitä, miten monta juttua matkan aikana on mahdollista tehdä. Jo etukäteen oli selvää, että Nepalissa työskentely poikkeaisi kieli ja kulttuurieroista johtuen Suomesta melkoisesti. Ymmärsimme myös liian tiukan aikataulun vaikuttavan juttujen sisältöön negatiivisesti. Yhtenä vaihtoehtona olisi ollut yhteen aiheeseen panostaminen. Toisaalta en halunnut, että koko matka on yhden jutun varassa. En nimittäin ollut ollenkaan varma keväällä siitä, miten esimerkiksi katulapsia käsittelevän jutun toteuttaminen tulisi ylipäättään onnistumaan.

4.1.2 Ulkopuolisten tekijöiden vaikutus työskentelyn alkuvaiheessa

Vaikka pyrin olemaan ideoideni suhteen varsin avoin ja halusin välttää markkinoiden painostusta, huomasin hyvin nopeasti miettiväni mahdollisia julkaisijoita tulevalle reportaasille. Hahmottelin kohderyhmiä, joihin suunnittelemani aiheet vetoaisivat parhaiten. Ajattelin esimerkiksi, että kuvareportaasi Kathmandun rullalautailijoista voisi kiinnostaa alan lehtiä Suomessa. Samoin ajattelin kehonrakentajia käsittelevästä reportaasista. Toisaalta pidin myös ajatuksesta, että saisin jutut julkaistua täysin kohderyhmän ulkopuolella.

Olennaista julkaisukanavoiden hahmottamisessa oli kuitenkin, että ne liittyivät läheisesti tutkimukseni olennaisimpaan resurssiin eli markkinoihin. Markkinat määräävät lopulta sen, mitä lehdissä ylipäättään julkaistaan. Kärjistäen voisi sanoa, että kuvajournalismia ei ole ilman markkinoita. Optimistina näen asian kuitenkin niin, että markkinat mahdollistavat kuvajournalismin. Täytyy vain keksiä tuote, joka erottuu massasta. Valokuvaaja Barbara Bordnickin (2008, 293) pohdiskelua mukaillen: *"There is so much noise out there, how do you get someone to listen to you, how do you break that noise?"*

Erilaisten ja mielestäni mielenkiintoisten aiheiden lisäksi mietin myös hieman perinteisempiä reportaaseja. Mielessäni kävi muun muassa matkareportaasin laatiminen. Ajattelin, että esimerkiksi matkailulehti Mondo saattaisi olla kiinnostunut Nepalista eksoottisena matkakohteena. Ajattelin naiivisti, että matkareportaasin laatiminen olisi helppoa eikä veisi paljoa aikaa. Sen saisi tehtyä ikään kuin muiden töiden ohessa ilman suurempaa panostusta.

Yksi seikka, joka keväällä nousi esille oli, että Nepalia käsitelty lehdissä varsin runsaasti. Esimerkiksi *Maailman Kuvalehden* (2011) numerossa 2/2011 oli kolme Nepalia käsittelevää juttua. Tämän lisäksi Suomen Lehtikuvaajat ry järjesti maassa valokuvaustyöpajan World Press Photo -

voittaja Jodi Bieberin ohjaamana. Vaikka työpajaan osallistui lähes kymmenen suomalaista lehtikuvaajaa, en ollut keväällä vielä nähnyt osallistujien töitä lehtien sivuilla. Työni julkaisun näkökulmasta aikaisemmat jutut sekä mahdolliset tulevat reportaasit mietityttivät jonkin verran. Toisaalta ne myös antoivat hyvän syyn heittäytyä erikoisempiin aiheisiin.

Lasken myös apurahojen muodostaman rahoituksen osaksi resursseja. Sain keväällä projektiini apua Björkqvistin rahastosta sekä Patricia Seppälän säätiöstä. 3000 euron summalla oli selvä vaikutus siihen, miten lähdin alkujaan kuvareportaasia toteuttamaan. Olen myös miettinyt millaisiksi laatimani jutut olisivat muodostuneet ilman rahoitusta. Todennäköisesti en olisi lähtenyt toteuttamaan yhtä rohkeaa linjaa juttujen suhteen, vaan olisin pysytellyt turvallisemmissa ja helpommin myytävissä aiheissa.

Olen muutenkin miettinyt rahoituksen tärkeyttä freelancereiden työkäytännöissä. On selvää, että laadukkaan kuvareportaasin laatiminen ulkomailla vaatii aikaa ja rahaa. Se voi olla taloudellinen riski myös siinä mielessä, että et voi olla varma saatko töitäsi myytyä. Lehdet ostavat harvoin freelancereiden juttuja etukäteen. Jokaisella julkaisulla on toki oma linjansa, mutta uskoisin, että ainakaan alalla aloittelevat kuvaajat, jotka eivät ole saaneet nimeään esille, eivät juurikaan saa myytyä töitään etukäteen.

Toinen varsin mielenkiintoinen seikka on, onko kuvareportaasien tekeminen ylipäätään taloudellisesti kannattavaa. Kannattaako uhrata kuukausia tehokasta työaikaa lähtemällä toiselle puolelle maapalloa tekemään juttua, josta loppujen lopuksi maksetaan saman verran kuin muutamasta henkilökuvauskeikasta Suomessa?

Uskon taloudellisen kannattamattomuuden vaikuttavan osaltaan siihen, miksi Suomessa ei juurikaan laadita laajoja kuvareportaaseja. Tai toki laaditaan, mutta nämä ovat yleensä tehty muutamassa päivässä julkaisijan saneleman linjan mukaan. Kuvaaja ikään kuin tilataan tekemään reportaasi. Valitettavan harvoin suurempien lehtien sivuilla näkee enää pitkäkestoisia kuvareportaaseja. Uskoisin tämän johtuvan juurikin siitä, että hitaasta ja taustoihin perehtyvistä tarinankerronnasta ei nykyään olla valmiita maksamaan. Laadun sijaan nopeus ja hinta tuntuvat sanelevan sisällön nykymediassa. Laadukas sisältö ei kuitenkaan ole kokonaan hävinnyt. Pikemminkin se on hakenut alustansa uudentyyppisistä julkaisuista.

4.1.3 Kontaktien ja taustoittamisen tärkeys

Juttujen taustoittaminen sekä paikallisten kontaktien etsiminen on olennainen osa kuvareportaasin laadintaa. Taustatyötä tehdessäni huomasin, miten tärkeää aikaisempi maakohtainen kokemus on. Vaikka minulla oli jonkin verran aikaisempaa kokemusta Nepalista, huomasin nopeasti, miten hataralla pohjalla tietoni maasta olivat.

Maassa kymmenen vuotta vallinnut sisällissota loppui vuonna 2006. Se jätti jälkeensä poliittisen sekasorron, jonka seuraukset ovat edelleen ilmassa. Tämä yhdistettynä monitasoiseen hindulaisuutta ja buddhalaisuutta yhdistelevään kulttuuriin muodostaa monimutkaisen kulttuurisen kokonaisuuden, joka ei välttämättä aukea länsimaiselle kuvajournalistille itsestään. Mitä enemmän maahan kirjallisuuden ja internetin kautta tutustuin, sitä enemmän tunsin olevani sekaisin maan tilanteesta. Tietämättömyys maasta sekä sen rikkaasta kulttuurista eivät ainakaan helpottaneet reportaasin suunnittelua.

Aluksi tarkoitukseni oli etsiä jutuille julkaisijoita jo ennen matkaan lähtöä. Tästä suunnitelmasta jouduin kuitenkin kesän mittaan luopumaan. Tämä johtui lähinnä siitä, että mitään varmuutta juttujen tekemiselle ei oikeastaan ollut. En halunnut tarjota lehdille sellaisia juttuja, joiden toteutuksesta ei ollut mitään takeita.

Kevään ja kesän mittaan huomasin myös, miten vaikeaa yhteydenpito ja juttujen etukäteen suunnittelu on ilman asianmukaisia kontakteja. Tunsin kyllä paikallisia, mutta en uskonut heidän pystyvän auttamaan suunnittelemissamme jutuissa. Tuntemieni ihmisten sijaan oli yhteydessä suoraan tahoihin, joiden kanssa halusin yhteistyöhön. Tämä ei kuitenkaan ollut niin mutkatonta kuin olin kuvitellut.

Katulapsia käsittelevästä jutusta oli muodostumassa kovaa vauhtia matkamme tärkein juttu. Sen toteuttamiseksi oli ehdottomasti löydettävä paikallinen hyvä kontakti. Olin asian tiimoilta ensimmäisen kerran yhteyksissä CPCS-kansalaisjärjestöön 27. toukokuuta 2011. Viestissä kerroin ideastani ja kysyin apua projektiin. Vastausta ei aluksi kuulunut, mutta uuden viestin ja muutaman viikon odottelun jälkeen sain vastauksen.

He olivat kovin epäileväisiä jutun suhteen ja kyselivät motiiveistani. He myös ehdottivat, että tekisin jutun ilman kasvoja. En pitänyt ideasta, koska olimme työparini kanssa kaavaillet juuri

päinvastaista lähestymistapaa. Halusimme päästä todella lähelle ilmiötä, ansaita lasten luottamuksen ja sitä kautta tehdä aiheesta puhuttelevan reportaasin.

Tämän lisäksi he kertoivat saavansa jatkuvasti yhteydenottoja. Olin toki nähnyt katulapsia käsitteleviä kuvasarjoja aikaisemminkin, mutta en arvannut, että kyseessä oli näin suosittu aihe. Olin pettynyt. Oliko uudenlaiseksi ajatteleman aihe lopulta vanhan toistoa? CPCS:n lisäksi olin yhteydessä lapsityövoiman vastaiseen CWIN -kansalaisjärjestöön. He eivät kuitenkaan vastanneet viestiini. Kuvailen ensimmäistä yhteydenottoani päiväkirjassani 23. kesäkuuta 2011.

"Vihdoin parin viikon odottelun ja uuden tiedustelun jälkeen CPCS:n yhteyshenkilö vastasi viestiini. Hänen vastauksensa oli kielteisempi kuin olisin toivonut. Hän olisi halunnut tehdä jutusta anonyymien suojellakseen lasten yksityisyyttä. Tavallaan ymmärrän hänen kantansa, mutta olen samalla myös sitä mieltä, että tarinaa tulee lähestyä henkilöiden kautta, jotta siitä oikeasti saisi mielenkiintoisen. Haluaisin tehdä jutusta todellisen ja sitä kautta koskettavan. On toki hieman hankalaa ajatella jutun muotoa vielä tässä vaiheessa, sillä koko tarina lepää tällä hetkellä pitkälti mielikuvieni varassa."

Jotta matka ei olisi ollut yhden aiheen varassa, taustoitin katulapsia käsittelevän jutun lisäksi myös kuvasarjaa nepalilaisista kehonrakentajista. Aihe herätti kiinnostukseni lähinnä siksi, että se oli mielestäni erilainen ja tavanomaisesta kehitysmaajournalismista poikkeava.

Ajattelin kehonrakennuksen tarjoavan länsimaiselle medialle tartuntapintoja, sillä kaikki tietävät mistä lajissa on kyse. Globaalin urheilulajin esittäminen vieraassa kontekstissa tarjosi mielestäni mielenkiintoisen asetelman kuvareportaasille. Tärkein seikka oli kuitenkin, että olin todella kiinnostunut kuvaamaan aihepiiriä, joka kaikessa hulluudessaan vaikutti juuri sopivan poikkeavalta.

Olin yhteydessä Nepal Bodybuilding & Fitness Association -järjestöön. Sähköpostini ei kuitenkaan useista yrityksistä huolimatta mennyt perille. En ollut lopulta edes varma, oliko kyseinen järjestö enää edes olemassa.

Vaikka kontaktien saanti muodostui ongelmalliseksi, jatkoin päättäväisesti juttujen taustoittamista. Luotin, että kontaktit järjestyvät paikan päällä. Etsin aiheisiin liittyvää informaatiota internetistä. Olin positiivisesti yllättynyt, miten paljon juttuihin liittyvää taustatietoa oli tarjolla. Etenkin

katulapsi-ilmiöstä oli julkaistu paljon tiedotteita ja tutkimuksia kansalaisjärjestöjen kotisivuilla. Internetin lisäksi yritin saada tolkkua maan tämän hetkistä poliittisesta tilanteesta ja kulttuurista kirjallisuuteen sekä internetiin turvautuen.

Työskentelin kesäkuun alusta elokuun loppuun Iltalehden valokuvaajana. Juttujen suhteen asiat eivät edenneet merkittävästi kesän aikana. Olin yhteyksissä mainitsemiini kansalaisjärjestöihin, mutta heidän kanssa käydyt sähköpostikeskustelut eivät johtaneet mihinkään konkreettiseen. Olin oikeastaan jo hylännyt idean siitä, että minulla on kuviot selvillä, kun saavun Nepaliin. Vaikka kiireinen kesätyö Iltalehdessä vei ajatukseni pois projektista, oli siitä jälkikäteen ajateltuna myös hyötyä.

Aikaisemmin mainitsin kontaktien ja suhteiden tärkeyden freelancereiden työssä. Kesän aikana sain useita uusia työkavereita, joiden kanssa teen jatkossa varmasti paljon yhteistyötä. Työkavereiden lisäksi lehtikuvaajan ammatissa törmää usein tahtomattaan hyödyllisiin kontakteihin. Tämän kaltainen verkostoituminen on hyödyllistä siinä vaiheessa, kun teen työtä freelancerina. Media-alan piirit ovat Suomessa lopulta varsin pienet etkä voi koskaan tietää, milloin ja missä tulet törmäämään tapaamiisi henkilöihin.

Esimerkkinä edellisestä voin mainita kesällä 2011 Iltalehteen kuvaamani toimeksiannon. Kävin kuvaamassa henkilökuvakeikan Suomen Punaisen Ristin toimistolla. Samalla kuvauskeikalla mainitsin ohimennen Nepaliin kohdistuvasta reportaasimatkastani, minkä jälkeen minut ohjattiin oitis Nepalista vastaavan asiantuntijan luokse. Hän antoi Nepalin Punaisen Ristin toiminnasta vastaavan henkilön yhteystiedot ja kehotti olemaan häneen yhteydessä. Tässä vaiheessa en uskonut olevani kiinnostunut SPR:n haluamista jutuista. Asiantuntijakin painotti, että Suomen osasto on enemmänkin kiinnostunut kehitysyhteistyöhön liittyvistä jutuista kuin esimerkiksi katulapsia käsittelevästä reportaasista. Tässä vaiheessa olin kuitenkin enemmän kuin kiitollinen kaikista etäisestikin projektiin liittyvistä kontakteista.

Vaikka en kesän aikana juurikaan tehnyt töitä juttujen suhteen, oli reportaasin laadinta usein mielessäni. Mietin muun muassa juttujen esitystapaa. Katulapsia käsittelevän jutun näin jo etukäteen mustavalkoisena. Mielestäni mustavalkoinen kuvakerronta istui rankkaan aihepiiriin hyvin. Samalla näin sen hyvänä keinona kokeilla rakenteiden joustavuutta – mustavalkoisia kuvareportaaseja näkee lehtien sivuilla harvoin.

Kehonrakentajia käsittelevän jutun halusin tehdä henkilökuvien kautta. Siitä oli muodostumassa enemmänkin henkilökuvasarja kuin perinteinen reportaasi. Suhtauduin kehonrakentajia käsittelevään reportaasiin enemmän henkilökohtaisena kuvausprojektina, jonka kautta olisi mahdollista tehdä jotain yllättävää. En alkujaankaan ajatellut sitä samalla tavalla julkaistavaksi kuin katulapsireportaasia.

Lasken myös kuvauskalustoon liittyneet kysymykset osaksi kuvareportaasin tuotantoprosessia. Kesän aikana sijoitin kahteen kiinteän polttovälin objektiivisiin, joilla kuvasin kesän ajan. Uskoin saavuttavani kiinteän polttovälin kautta yhtenäisyyttä kuvasarjoihin sekä tyyliini.

Persoonallisen kuvaustyylin merkitystä ei voi nykypäivän kuvajournalismissa sivuttaa. Jos nykypäivänä haluaa erottua edukseen muiden kuvaajien joukosta, on kuvaajan syytä panostaa omaan visuaaliseen käsialaansa. Tämän kertoo myös Rob Van Bracht, yksi vuoden lehtikuvat 2011 -kilpailun tuomareista, joka Journalisti-lehden haastattelussa (Rotko 2012, 16-17) korosti oivaltavan tyylin merkitystä nykypäivän kuvajournalismissa.

Kokonaisuuden kannalta varsin merkittävä tapahtuma tapahtui ainoastaan kaksi viikkoa ennen matkaan lähtöä. Työparini ilmoitti vetäytyvänsä projektista päällekkäisistä töistä johtuen. Olin hämmentynyt, mutta toisaalta helpottunut. Näin itsenäisen työskentelyn tarjoavan mahdollisuuden panostaa juuri sellaisiin juttuihin kuin itse halusin. Mieltäni kuitenkin hieman painoi, että minulla ei ollut kirjoittavaa toimittajaa matkassa. Mietin lähinnä, miten saan jutut julkaistua ilman laadukasta tekstiä.

On mielenkiintoista huomata, miten jo kuvareportaasin valmisteluvaiheesta voi erottaa useita rakenteistumisen teoriaan liittyviä piirteitä. Päällimmäisenä huomion voi kiinnittää resursseihin.

Ei-inhimillisistä resursseista voi nostaa esiin kontaktit, markkinat ja rahoituksen. Paikallisten kontaktien puute nousi esiin jo työn alkuvaiheessa. Jos olisin pystynyt sopimaan kuvausluvista ja muista järjestelyistä etukäteen Suomesta käsin, olisi työskentelyn aloittaminen paikan päällä ollut huomattavasti helpompaa. Kontaktien lisäksi markkinoilla ja rahoituksella oli selvä vaikutus kuvareportaasin muotoutumiseen. Tämä näkyi siinä, että mietin reportaaseille mahdollisia julkaisijoita, mikä osaltaan vaikutti kuvareportaasin aihepiirin valintaan. Toisaalta se, että

ylipäättään aloin miettiä jokseenkin uudenlaista lähestymistapaa kehitysmaita käsittelevään journalismiin, oli pitkälti rahoituksen mahdollistamaa.

Inhimillisiin resursseihin voi laskea esimerkiksi tietoni Nepalista, jotka olisivat ehdottomasti voineet olla paremmat. Huolellinen kulttuuriin perehtyminen sekä ilmiöiden taustoittaminen olisi helpottanut työskentelyn aloittamista paikanpäällä. Lisäksi laajempi tietoisuus maan kulttuurista ja politiikasta olisi saattanut ohjata työskentelyn eri suuntaan.

Resurssien lisäksi tuotantoprosessin ensimmäisestä vaiheesta on erotettavissa merkkejä rakenteen rekursiivisuudesta sekä kaksitahoisuudesta. Rekursiivisuus näkyi etenkin siinä, että aloin lähtökohtaisesti suunnitella reportaasia tekijälähtöisesti intressejäni seuraten. Pysin jo prosessin alkuvaiheessa tekemään jotain muista poikkeavaa ja sitä kautta vaikuttaa siihen mediakenttään, jossa vapaana kuvaajana työskentelen. Se, että lähdin toteuttamaan reportaasia tekijälähtöisesti, kertoo myös rakenteen kaksitahoisuudesta. Vaikka rakenteelliset tekijät, kuten markkinat, vaikuttivat jonkin verran reportaasin suunnitteluun, en kokenut niiden liiaksi määrittelevän työn sisältöä.

Tuotantoprosessin kokonaisuuden kannalta kuvareportaasin valmisteluvaihetta voi pitää todella tärkeänä. Huolellinen aiheiden taustoittaminen sekä kontaktien hankkiminen ovat ensiarvoisen tärkeitä tekijöitä lopputuloksen kannalta. Omalla kohdallani työn taustoittaminen jätti toivomisen varaa. Tähän vaikutti etenkin kontaktien puute, mutta toisaalta myös saamattomuuteni. Minun olisi pitänyt nähdä enemmän vaivaa juttujen eteen eikä luottaa liiaksi, että asiat järjestyvät myös paikan päällä. Tämän huomasin heti Nepaliin saapuessani.

4.2 Kuvareportaasin laatiminen

Valmisteluvaihetta seurasi kuvareportaasin laatiminen kohdemaassa. Tämä jakso sijoittui aikavälille 4. syyskuuta–1. lokakuuta 2011. Aluksi tarkoitukseni oli viipyä Nepalissa neljä viikkoa, mutta syksyn aikataulu mahdollisti pidemmän matkan. Matkan venyttäminen kuukaudella oli oikea päätös, sillä nopeasti maahan saavuttuani huomasin, miten haastavaa kuvareportaasin laatiminen vieraassa kulttuurissa lopulta on.

Autoetnografian kirjoittamisessa otin käyttöön aiempaa järjestelmällisemmän otteen. Aikaisemmin kirjasin päiväkirjaani ainoastaan kuvareportaasin tuotantoprosessin kannalta olennaiset tapahtumat,

mikä toimi valmisteluvaiheessa varsin hyvin. Nepaliin saavuttuani siirryin päiväkirjan satunnaisesta päivittämisestä järjestelmällisempään rytmiin, sillä ajattelin, että paikan päällä työskennellessä kokonaisuuden kannalta oleellisia seikkoja nousee esiin huomattavasti aikaisempaa enemmän. Viikoittaisesta päivitysrytmistä huolimatta pyrin edelleen välttämään suuria tekstimääriä ja kirjasin päiväkirjaan ainoastaan mielestäni olennaiset tapahtumat, koska tiesin tästä olevan apua aineistoa Suomessa purkaessani.

4.2.1 Ensimmäisten viikkojen kaaos

Ensimmäisenä Nepaliin saavuttuani edessä oli pienoinen kulttuurishokki. Vaikka olin matkustanut maassa jo aikaisemmin, yllätti hallitsematon kaaos länsimaalaisen kuvajournalistin. Ensimmäinen viikko vierähti pitkälti perusasioiden kuten matkapuhelinliittymän sekä sopivan majapaikan hoitamisessa. Pelkästään paikallisen prepaid-liittymän aktivoiminen osoitti paikallisen byrokratian tehottomuuden.

Osasin toki odottaa, että asioiden hoitaminen ei Nepalissa hoidu yhtä tehokkaasti kuin Suomessa. Tästäkin huolimatta paikallinen tapa asioiden hoitamiseen ajoi minut ajoittain raivon partaalle. Paikallista byrokratiaa on hyvin vaikea kuvailla, sillä siinä ei lopulta ole mitään järkeä. Ihmisiä juoksutetaan virastosta toiseen ja takaisin, kukaan ei ota mistään vastuuta ja töistä lähdetään silloin kun siltä tuntuu. Tiivistäen voi kai sanoa, että asiat hoituvat, mutta kaikkeen menee tuhattomasti aikaa. Jotenkin jo tässä vaiheessa aavistelin, että matkan venyttäminen kuukaudella oli oikea päätös.

Perusasioiden lisäksi olin heti Kathmanduun saavuttuani yhteyksissä CPCS -kansalaisjärjestöön katulapsireportaasiin liittyen. Sovimme tapaamisen heidän toimistolleen, jonne suuntasin heti seuraavana päivänä. Vastassa minua oli kansalaisjärjestön belgialainen työntekijä, jonka kanssa juttelin pitkän tovin aiheesta. Aivan kuten aikaisemminkin, oli hän hyvin kiinnostunut motiiveistani jutun suhteen. Hän kertoi myös syyn siihen, miksi he ovat nykyään niin varovaisia aihepiiriä käsittelevien juttujen suhteen. Kaksi vuotta aikaisemmin ranskalainen televisioryhmä oli tehnyt dokumentin Kathmandun katulapsista. Dokumentilla oli varsin ikävät seuraukset. Ryhmä oli kuvannut lasten päivittäistä arkea varsin läheltä siten, että dokumentissa esiintyneet henkilöt olivat tunnistettavissa. He olivat tallentaneet nauhalle myös poliisin toimintaa, mikä ei ilmeisesti miellyttänyt viranomaisia. Videon seurauksena dokumentissa esiintyneet pojat oli myöhemmin piesty sairaalakuntoon.

Tämän kuultuani ymmärsin hyvin järjestön nihkeän suhtautumisen. Samaan aikaan, oikeastaan ensimmäistä kertaa, aloin miettiä motiiveitani sekä ennen kaikkea vastuutani kuvajournalistina. Mitä oikeastaan olin tekemässä ja kenen kustannuksella? Olinko keräämässä itselleni portfolioa vai pyrinkö oikeasti tuomaan esille yhteiskunnallisen ongelman?

Vaikka belgialainen työntekijä oli hyvin varovainen jutun suhteen, korosti hän myös, miten tärkeä aihe on ja että ihmisten tietoisuutta asiasta tulisi lisätä. Hän kuitenkin piti kiinni ehdotuksestaan, jonka mukaan lapsia olisi pitänyt kuvata heidän tiloissaan anonymisti. Olisin voinut hänen mukaan kuvata aktiviteetteja, joita lapset tekevät heidän tiloissaan. Itse en henkilökohtaisesti kuitenkaan nähnyt tämän kaltaista juttua kovin mielenkiintoisena. Tarkoitukseni oli tehdä kuvareportaasi katulapsista eikä heitä auttavasta järjestöstä. Emme valitettavasti päässeet työntekijän kanssa yhteisymmärrykseen kuvareportaasin toteutuksesta.

Viikon Kathmandussa vietettyäni en ollut saanut oikeastaan mitään konkreettista aikaiseksi reportaasin suhteen. Turhautumiseni näkyy myös 13. syyskuuta 2011 kirjaamassani päiväkirjamerkinnässäni.

"Sekalaisia fiiliksiä ilmoilla. Olen juttujen suhteen melkoisessa pinteessä. Matkan pääjuttu katulapsista on lähtenyt todella takkuisesti käyntiin. Kävin CPCS:n toimistolla juttelemassa aiheesta. Järjestön belgialainen työntekijä kertoi huolensa projektin suhteen. Hän haluaa suojella lapsia, mikä on täysin ymmärrettävää. Hän kertoi mm. ranskalaisesta televisioryhmästä, joka oli käyttänyt tunnistettavia kuvia lapsista väärissä yhteyksissä. Tuloksena poliisit olivat hakanneet pojat sairaalakuntoon. Itsekin olen alkanut miettiä omia motiivejani sekä työni seurauksia. Mitä itse hyödyn jutusta? Mitä lapset hyötyvät jutusta? Itse pääsen toteuttamaan itseäni kuvajournalistina ja saan näyttävän jutun portfoliooni. Lasten asemaan tämä tuskin parantaa.

CPCS ei lopulta lähtenyt mukaan projektiin. Belgialainen ei pitänyt projektiani huonona, sillä hänen mielestään aiheesta tulee kertoa. Hän ehdotti, että lähestyisin lapsia ilman järjestöjen apua. Hän kuitenkin myös painotti, että lapset ovat fiksuja ja haluavat hyötyä projektista. En oikein tiedä miten tähän tulisi suhtautua. En tietenkään haluaisi ostaa lasten luottamusta, mutta toisaalta tuntuu myös hieman typerältä vain ilmestyä paikalle ja olettaa heidän suostuvan juttuuni. Onko väärin ostaa lapsille esimerkiksi ruokaa heidän sitä pyytäessään? Muuttaako se totuutta millään tavalla?"

Ensimmäistä kertaa rakenteistumisen teorian sääntöihin laskemani etiikka ja moraali nousivat esiin tutkimuksessani. Kuvareportaasia (tai kuvajournalismia ylipäätään) tehdessä on hyvä välillä pysähtyä miettimään, mitä oikeastaan on tekemässä.

Kysymykset työn motiiveista ja työnseurauksista ovat seikkoja, jotka ammattijournalistin tulisi omassa työskentelyssään ajoittain huomioida. Tämä selviää muun muassa Julkisen Sanan Neuvoston (2011) laatimista *Journalistin ohjeista*. Niiden tavoitteena on tukea sananvapauden vastuullista käyttämistä joukkoviestimissä sekä edistää ammattieettistä keskustelua. Ohjeessa kielletään henkilökohtaisen hyödyn tavoittelu sekä ammattiaseman väärinkäyttö.

Omat motiivini Nepalin reportaasimatkaa kohtaan olivat ristiriitaiset. Ensikädessä halusin laatia aidosti koskettavan ja yhteiskunnallisiin epäkohtiin keskittyvän kuvareportaasin länsimaalaisille vieraasta ilmiöstä. En voi kuitenkaan kiistää, etteikö motiivini osaltaan liittyneet myös oman tekijyyden kehittämiseen, sillä halusin palavasti kokeilla kuvareportaasin laatimista käytännössä. Vasta kun joku muu valisti minua jutun mahdollisista seurauksista, aloin oikeasti miettiä reportaasin laatimista myös katulasten näkökulmasta.

Kaikesta huolimatta tapaaminen CPCS:n toimistolla ei ollut turha. Päinvastoin. Keskustelu belgialaisen kanssa antoi paljon mietittävää kuvareportaasin suhteen. Lisäksi hän antoi listan muista luotettavista kansalaisjärjestöistä, joihin minun kannattaisi olla yhteyksissä. Sain järjestöltä myös paljon aihepiiriin liittyviä tutkimuksia, joiden kautta minun oli mahdollista lukea itseäni sisään aiheeseen. Lopulta työntekijä neuvoi, että voisin lähestyä lapsia myös ilman kansalaisjärjestöjen apua. Tässä tapauksessa minun tulisi kuitenkin pitää mielessä lasten taustat ja heidän viekkautensa. He ovat varsin tottuneita hyötymään länsimaalaisten huomiosta. En muodosta minkäänlaista poikkeusta asian suhteen.

Projektin käynnistyminen tuntui kaatuvan kontaktien puutteeseen. En tuntenut oikeastaan ketään aihepiirin ympäriltä, lapsia tai heitä auttavia kansalaisjärjestöjä. Tätä seikkaa käsittelen myös päiväkirjassani 20. syyskuuta 2011.

"Pari viikkoa vierähtänyt enkä ole saanut mitään konkreettista aikaiseksi. Katulapsijutun parissa työskentely ei ole tuottanut tulosta. Olen seurannut lasten toimintaa sivusta. Ilman yhteistä kieltä ryhmien lähestyminen tuntuu kuitenkin mahdottomalta. Paikalliset kontaktit olisivat tämän kaltaisessa projektissa hyvin tärkeitä. Olisi pitänyt hoitaa asiat valmiiksi jo Suomesta."

Painotin kontaktien merkitystä jo kuvareportaasin suunnitteluvaiheessa. Niiden merkitys kuitenkin korostui entisestään paikanpäällä työskennellessä. Länsimaalaisena vieraassa kulttuurissa työskennellessä on paikallisesta tietotaidosta valtavasti hyötyä. Monet journalistit turvautuvat reportaasimatkoilla maksullisiin kontakteihin eli fixereihin.

Fixerit ovat yleensä paikallisia journalisteja, taksikuskeja tai esimerkiksi opiskelijoita, jotka auttavat käytännön järjestelyissä sekä paikallisten kanssa kommunikoinnissa. En turvautunut fixereiden apuun, sillä uskoin pystyväni laatimaan kuvareportaasin pelkästään kansalaisjärjestöjen avustuksella. Tämä osoittautui odotettua haasteellisemmaksi. Sopiva fikseri olisi mahdollistanut suoran yhteyden tapaamiini ryhmiin ilman kansalaisjärjestöjen vaikutusta. Jos mietin tärkeimpiä resursseja katulapsiprojektin toteutumisen kannalta, liittyvät ne varmasti juuri kontakteihin. Jutun kannalta näkymättömät yhteyshenkilöt kuten fikserit tai kansalaisjärjestäjien työntekijät ovat tämän kaltaisissa projekteissa korvaamattomia. Ilman heitä työskentely olisi mahdotonta.

4.2.2 Suunnitelma B: Nepalin kehonrakentajat

Katulapsireportaasin aloittamisen pitkittyessä aloin miettiä muita mahdollisia aiheita reportaasilleni. Jo Suomessa ollessani taustoitin kuvareportaasia paikallisista kehonrakentajista. Tartuin teemaan uudelleen muutaman viikon Kathmandussa vietettyäni. Kysyin ohimennen paikalliselta kuntosaliryhtymästä, jos hän tietäisi kehonrakentajien suosimaa kuntosalia Kathmandussa. Hän neuvoi minut kehonrakentajien suosimalle Yatha Club -kuntosalille, jonne suuntasin seuraavana aamuna.

Kehonrakentajia ei näkynyt, mutta törmäsin sattumalta heidän valmentajaansa. Hän oli varsin innostunut projektista ja ehdotti, että tulisin kuvaamaan heidän valmistautumistaan viikon päästä järjestettäviin Mr. Dharmashree -kehonrakennuskilpailuihin. Olin innoissani ideasta, sillä koko reportaasi vaikutti järjettömyydessään kiinnostavalta.

Kuvareportaasi Nepalin kehonrakentajista oli mielenkiintoinen myös tutkimukseni kannalta, sillä sen kautta oli mahdollista tarkastella kuvareportaasin tuotantoprosessia rekursiivisuuden näkökulmasta. Suunnittelemani reportaasi poikkesi mielestäni perinteisestä köyhyyden ja kurjuuden kuvaamiseen keskittyvästä kehitysmaajournalismista. Sen kautta oli myös mahdollista tarkastella, miten Suomessa on mahdollista julkaista perinteisestä muotista poikkeavia reportaaseja. Uskoin

aihepiirin herättävän mielenkiintoa, koska kyseessä on varsin universaali ilmiö, joka tarjoaa tartuntapintoja myös suomalaisille lukijoille.

Heti alkuun päätin, että tämä reportaasi toteutettaisiin tekijälähtöisesti. Kyseessä oli enemmänkin oma projektini, jonka laatisin puhtaasti mielenkiinnostani ilmiötä kohtaan. Jos lopputulos olisi hyvä ja herättäisi kiinnostusta, olisin toki valmis myös julkaisemaan sen tulevaisuudessa. En juurikaan miettinyt, mikä saattaisi kiinnostaa julkaisijoita. Pikemminkin keskityin siihen, mikä aiheessa kiinnosti minua. Idea reportaasin laatimiseen lähti alkujaan siitä, että halusin tuoda Nepalista esiin hieman arkisemman puolen. Näyttää maailmaan, joka ei usein välity Nepal-aiheisista lehtijutuista.

Kuvareportaasi valmistui kolmessa päivässä. Ensimmäisenä päivänä kävin kuvaamassa kehonrakentajien valmistumista kisoihin heidän kotisalillaan. Vietin paikalla muutaman tunnin heidän harjoituksiaan seuraten. Alkuperäisestä henkilökuvasarjasta poiketen juttu kääntyi heti reportaasimaisen havainnoinnin suuntaan. En halunnut puuttua tilanteisiin, vaan pysyttelin tarkoituksella hieman etäällä. Yllättävän nopeasti miehet tottuivat läsnäolooni ja sain kuvata rauhassa heidän harjoitteluaan. Lähestymistä helpotti, että he puhuivat lähes kaikki varsin hyvää englantia. Henkilökuvasarjasta luopuminen johtui osaltaan myös ympäristöstä. Koin nepalilaisen kuntosalin hyvin visuaaliseksi ympäristöksi, jonka hyödyntämättä jättäminen olisi tuntunut harmilliselta. Lisäksi koko reportaasin asetelma oli mielestäni liian mielenkiintoinen kuvattavaksi staattisen henkilökuvasarjan kautta.

Toinen kuvauspäivä ajoittui kaksi päivää viimeisten harjoitusten jälkeen, jolloin pääsin kuvaamaan kilpailun karsintoja Kathmandun poliisilaitokselle. Kuvauslupa järjestyi yllättävän helposti. Kun kisat jostain syystä siirrettiin kongressikeskuksesta poliisiaseman tiloihin, olin varma, että kuvaaminen päättyy osaltani siihen. Kehonrakentajat kuitenkin selittivät poliiseille tilanteen, minkä jälkeen valokuvaaminen ei ollut ongelma. Omin päin luvan hankkiminen olisi ollut varmasti mahdotonta paikallisesta byrokratiasta johtuen.

Kolmantena päivänä kuvasin Kathmandun kongressikeskuksessa järjestettävän finaalin. Jatkoin kuvaamisen suhteen saman dokumentaarisen kaavan kuin aiempinakin päivinä. Tässä vaiheessa kilpailijat eivät enää kiinnittäneet minuun huomiota. Sain liikkua lavan takana ja seurata heidän valmistautumistaan vapaasti. Halusin sivuuttaa kuntoilulehdissä nähdyt poseerauskuvat ja sukeltaa kulissien taakse. Tämä johti siihen, että suurin osa kuvaamisesta tapahtui visuaalisesti varsin

karuissa paikoissa. Kuvia jälkeen päin katsoessani ajattelin, että reportaasista tuli liian synkkä eikä välttämättä sellainen, jonka kilpailijat olisivat itse halunneet lehdessä nähdä. Tämä sai minut jälleen kerran ajattelemaan motiiveitani. Antaako reportaasini totuudenmukaisen kuvan Nepalín kehonrakennuksesta?

Objektiivisuuden lisäksi mietin tekstin ja faktojen osuutta lopullisessa jutussa. Lähdin tekemään kuvapainotteista reportaasia, jossa tekstillä olisi korkeintaan kuvia täydentävä rooli. En kuitenkaan halunnut sivuuttaa jutun kannalta tärkeitä faktoja, sillä saatoin tarvita niitä myöhemmin. Valmentaja oli tämän suhteen tärkein lähteeni. Häneltä kyselin kehonrakennukseen liittyvistä seikoista kuten harrastajien ja kuntosalien määristä. Lisäksi pyysin hänen sähköpostiosoitteensa siltä varalta, että sattuisin tarvitsemaan jotain yksityiskohtaa tai esimerkiksi tietyn henkilön lupaa myöhemmin. Kehonrakennusta käsittelevä kuvareportaasi valmistui lopulta varsin helposti ja sen laatimiseen kului ainoastaan muutama päivä. Olin myös onnekas löytäessäni ryhmän, joka oli yhteistyöhaluinen alusta alkaen. Ilman osallistumista ja luottamuksen rakentumista kuvareportaasin laatiminen on varsin hankalaa. Lopputuloksesta usein näkyy, jos valokuvaaja on epäonnistunut luottamuksen rakentamisessa. Mielestäni onnistuin tässä hyvin. Tähän vaikutti, että osoitin aitoa kiinnostusta ilmiötä kohtaan. Toisaalta kyseessä oli myös katulapsireportaasia helpommin lähestyttävä aihe.

4.2.3 Suunnitelma C: Nepalín julkinen terveydenhuolto ja ambulanssityöntekijät

Samaan aikaan kehonrakentajia käsittelevän kuvareportaasin kanssa aloin miettiä hieman "myyvämpiä" aiheita. Kattaakseni reportaasimatkan kustannuksia päätin laatia myös jutun, jonka saisin Suomessa varmuudella julkaistua. Tämä lähestymistapa erosi katulapsia ja kehonrakentajia käsittelevistä kuvareportaaseista siinä, että se laadittaisiin markkinalähtöisesti julkaisijan intressejä myötäillen.

Ensimmäisenä mieleeni tuli terveydenhuoltoa käsittelevät jutut, jotka lasken perinteiseksi kehitysmääjournalismiksi. Aihepiirin lisäksi muuttui reportaasien esitystapa. Innostuin ideasta laatia reportaasit videota, still-kuvaa ja ääntä yhdisteleviksi multimediareportaaseiksi. Multimedia esitystapana vakuutti siinä määrin, että päädyin lopulta laatimaan kaksi kokonaisuutta saman aihepiirin sisältä. Ensimmäisen aiheeksi valitsin Nepalín suurimman julkisen sairaalan. Toisessa multimediassa keskityin ambulanssikuljettajan työhön.

Julkista terveydenhuoltoa käsittelevässä jutussa lähestyin Kathmandun keskustassa sijaitsevan Bir Hospital -sairaalan johtajaa. Aikaisemmasta oppineena jätin sähköpostit ja puhelinsoitot väliin, kävelin suoraan sairaalaan ja pyysin päästä johtajan juttusille. Muutaman tunnin odottelun jälkeen herra Buland Thapa oli valmis tapaamaan minut. Johtaja suhtautui aluksi juttuun varsin skeptisesti. Hän ajatteli, että olen asettamassa hänen sairaalansa huonoon valoon.

Vielä silloin en tiennyt valtion virkoja leimaavasta korruptiosta. Lisäksi sairaalan resurssit ovat varsin pienet, mistä johtuen tilat ovat varsin huonossa kunnossa. Aiheesta olisi varmasti saanut tehtyä myös varsin ikävän jutun näin halutessaan. En kuitenkaan ollut lähestymässä kokonaisuutta negatiivisen kautta. Hetken johtajan kanssa juteltuani pääsimme yhteisymmärrykseen jutun toteutuksesta. Ongelmaksi muodostui kuitenkin, että minulla ei varsinaisesti ollut vielä julkaisijaa tiedossa. Johtaja halusi tarkalleen ottaen tietää missä mediassa sairaalasta laadittu reportaasi tulevaisuudessa julkaistaisiin.

Tässä vaiheessa otin ensimmäistä kertaa yhteyttä julkaisijoihin. Lähestyin ensimmäiseksi Suomen Ulkoasianministeriön *Kehitys-Utveckling*-lehteä, koska ajattelin heidän olevan kiinnostuneita Nepal-aiheisista reportaaseista. Tarjosin heille kaikkia neljää suunnittelemaani reportaasia. Vastauksen sain nopeasti, mutta se ei ollut aivan sitä, mitä olin odottanut. Nepaliala oli kuulemma viimeaikoina käsitelty lehden printtiversiossa sen verran paljon, ettei lisäjutuille ollut tarvetta.

Toisaalta he kertoivat ulkoministeriön kehitysviestinnän *Global.Finland*-nettisivuston olevan mahdollisesti kiinnostunut Nepaliala käsittelevästä sisällöstä. Printtilehden kielteinen vastaus oli pettymys, sillä olin lähes varma, että kyseinen lehti olisi kiinnostunut myös katulapsijutustani. Positiivista oli kuitenkin multimedian herättämä kiinnostus. Ulkoasiainministeriön lisäksi lähestyin muutamaa muuta suomalaista aikakauslehteä katulapsijutullani. Olin sähköpostitse yhteyksissä *Suomen Kuvalehteen* sekä *Imageen*. Käsittelen aihetta päiväkirjassani 27. syyskuuta 2011.

"Lähes kuukauden maassa vietettyäni olen ollut ensimmäistä kertaa yhteydessä suomalaisiin julkaisijoihin. Kehitys-Utveckling, johon olen aikaisemminkin myynyt kuviani, ei ole kiinnostunut julkaisemaan reportaasejani printtilehdessä. Nepaliala on kuulemma käsitelty viime aikoina sen verran paljon. PETTYMYS! Jotenkin olin pitänyt kyseistä julkaisua varmana nakkina. Toisaalta Global.Finland-nettisivustolla saattaisi olla kysyntää jutuilleni. Pitivät siitä, että jutut voisi tarvittaessa muokata multimedian muotoon. Olen kyllä valmis joustamaan juttujen suhteen, jos se

takaa niiden julkaisun. Lisäksi tarjosin katulapsireportaasia Suomen Kuvalehteen ja Imageen. Näistä kumpikaan ei ollut kiinnostunut jutustani. Suomen Kuvalehti vastasi kohteliaan kielteisesti, Imagesta en saanut vastausta."

Lähestyin sairaalan johtajaa uudelleen saatuani tiedon mahdollisesta julkaisijasta. Näytin johtajalle Global.Finland-sivuston sisältöä ja hän antoi hyväksyntänsä projektille. Kuvausluvan kirjoitettuaan hän sanoi, että voin vapaasti kulkea pitkin sairaalaa osastolta toiselle ja kysellä lääkäreiltä. Luvan saatuaani reportaasin laatiminen helpottui, vaikka välillä jouduin tosissani selittämään mitä olen kameroimeni touhuamassa.

Projektin vaivalloisin vaihe oli löytää joku sairaalan edustaja kertomaan multimedian taustalle sairaalasta. Aivan kuin kukaan ei olisi halunnut kytkeä itseään juttuun millään tavalla. Johtaja itse sysäsi vastuun sairaanhoitajien esimiehelle, metronille, joka tottuneesti ohjasi projektin jollekin muulle. Tämä ei suinkaan tullut suurena yllätyksenä, sillä olin jo varsin tottunut paikallisten tapaan hoitaa asioita. Monen mutkan kautta sain kuitenkin sairaalan johtoportaan kuului lääkäri kertomaan julkisesta terveydenhuollosta. Sairaalasta viimeistä kertaa poistuessani en ollut kovin luottavainen jutun suhteen. Päällimmäisenä oli huoli reportaasin sisällöstä. En ollut aivan varma oliko jutussa tarpeeksi journalistista substanssia.

Julkista terveydenhuoltoa käsittelevän jutun parissa työskennellessäni sain myös idean ambulanssityöntekijöitä käsittelevään multimedian toteutukseen. Muistissani oli kesällä tapaamani SPR:n työntekijän mainitsema yhteyshenkilö, johon olin puhelimitse yhteyksissä. Hän kutsui minut toimistolle keskustelemaan. Mies ohjasi minut järjestön viestintävastaava juttusille, joka taas käski minut suoraan Nepal SPR:n johtajan toimistoon. Johtaja oli varsin kiinnostunut projektistani, mutta halusi tietää juttuni julkaisijan etukäteen. Olin jälleen yhteyksissä kesällä tapaamaani SPR:n työntekijään, joka välitti viestini Suomen SPR:n tiedottajalle. Tiedottaja oli erittäin kiinnostunut multimediasistani ja lähetti henkilökohtaisen viestin Nepal SPR:n johtajalle. Viestin saatuaan Nepal SPR suostui yhteistyöhön.

Seuraavien viikkojen ajan kuvasin paikallista ambulanssityöntekijää. Koska työskentelin useamman jutun parissa samanaikaisesti, en valitettavasti voinut viettää hänen kanssaan aikaa niin paljon kuin olisin toivonut. Lisäksi työskentelyäni häirtasivat ajanjaksolle ajoittuneet juhlapyhät, jolloin koko maa pysähtyi. Sain kuitenkin tarpeeksi materiaalia kasaan lyhyeen multimediaan. Aivan kuten

terveydenhuoltoa käsittelevässä jutussa, myös tämän jutun suhteen olin epävarma multimedian sisällöstä. En ollut aivan varma noudattiko se SPR:n sisällöllisiä vaatimuksia.

Myös videota, still-kuvaa ja ääntä yhdistelevien multimediareportaasien laadinnassa voi nähdä rakenteistumisen teoriaan liittyviä piirteitä. Ensinnäkin se, että ylipäättään ryhdyin tekemään multimediareportaaseja terveydenhuoltoon liittyen johtui siitä, että halusin saada jutun varmuudella julkaistua. Seurasin markkinoita, jotka olen laskenut tutkimuksessani ei-inhimilliseksi resurssiksi.

Tämän lisäksi tapahtumasarjassa voi nähdä merkkejä rakenteen kaksitahoisuudesta ja rekursiivisuudesta. Samalla kun seurasin markkinoita, en kokenut olevani mitenkään sidottu niihin. Minulle ei annettu selkeitä ohjeita sisällöstä tai esitystavasta, vaan sain varsin vapaat kädet juttujen laadinnan suhteen. Tässä tapauksessa tuloksena oli multimediareportaasi, joka ei välttämättä ole kaikista perinteisin mediaformaatti kehitysmaajournalismille. Voisi kai sanoa, että julkaisukanava vaikutti sisältöön, mutta sain kuitenkin lopulta toteuttaa sen haluamallani tavalla.

4.2.4 Katulapsireportaasi

Ajan kuluessa myös matkani pääjuttu sai tuulta alleen. CPCS:n vierailun jälkeen olin jossain määrin jo luovuttamassa reportaasin suhteen, sillä sen laatiminen alkoi vaikuttaa ylitsepääsemättömän vaikealta. Motivaatiotani ei lisännyt, että julkaisijat eivät osoittaneet kiinnostusta työtäni kohtaan. Kehitys-Utveckling-lehden toimitussihteeri piti jutusta, mutta totesi samalla Nepalin olevan ylikäsitelty aihe heidän lehdessään. Hän kuitenkin suositteli tarjoamaan juttua rohkeasti muihin aikakauslehtiin. Lähestyinkin ideallani Suomen Kuvalehteä sekä Imagea ilman mainittavaa tulosta.

Motivaationi laskiessa aloin kyseenalaistaa koko reportaasin toteutusta. Oliko järkeä nähdä näin paljon vaivaa jutusta, jota en todennäköisesti lopulta saisi edes julkaistua?

Palasin takaisin kysymykseen, miksi oikeastaan olen laatimassa koko reportaasia. Alkujaan koko reportaasimatkan tarkoituksena oli laatia kuvareportaaseja tekijälähtöisesti ilman julkaisijoiden luomaa painetta. Julkaisijan puuttuessa paniikki ja ärsytys nousivat pintaan, ja olin lähellä luopua jutusta. Jos olisin tässä vaiheessa luovuttanut, olisi se mielestäni ollut selvä osoitus rakenteiden vaikutuksesta toimintaani. Luovuttamisen sijaan päätin kuitenkin jatkaa ponnistelua aiheen parissa. Tämä johtui siitä, että tunsin edelleen suurta kiinnostusta aihepiiriä kohtaan. Oman

henkilökohtaisen kiinnostukseni kautta pääsin yli epävarmuudesta ja pystyin jatkamaan reportaasin parissa työskentelyä.

Otin yhteyttä CPCS:n mainitsemaan luotettaviin kansalaisjärjestöihin, jotka yksi toisensa jälkeen kieltäytyivät jutustani milloin mihinkin vedoten. Useamman turhan yrityksen jälkeen sain vihdoin myönteisen vastauksen Sath Sath -kansalaisjärjestöstä. He kutsuivat minut keskustelemaan aiheesta toimistolleen, jossa tapasin järjestön puheenjohtajan sekä kenttätöntekijän. Hämmästykseni he ymmärsivät oitis, mitä olin tekemässä ja lupasivat auttaa projektissani. Kenttätöntekijä lupautui viemään minut heti seuraavana päivänä tapaamaan yhtä Kathmandun katulapsiryhmistä. Kuukauden maassa vietettyäni oli jotain konkreettista oikeasti tapahtumassa reportaasimatkan pääjutun suhteen.

Seuraavana päivänä tapasin kenttätöntekijän ennalta sovitussa paikassa Kathmandun Durbar Squaren lähetyvillä, mistä jatkoimme kävelymatkan päässä sijaitsevaan roskienlajittelukeskukseen. Matkalla hän antoi minulle ohjeita katulasten kanssa toimimiseen. Hän kehotti olemaan varovainen lasten suhteen, sillä heillä on tapana yrittää hyötyä ulkopuolisista. Lisäksi kaikki arvokas oli syytä pitää repussa.

Vaikka olin valmistautunut hyvin tilanteeseen, tunsin pulssini nousevan, kun avasimme portin poikien majapaikkaan. Sisällä oli arviolta kymmenen pojan joukko. Jotkut heistä olivat täydessä työn tohinassa toisten makoillessa pahvipinojen päällä korttia pelaillen. Kenttätöntekijä käski pojat koolle, esitteli minut ja kertoi heille projektistani. Pojat nyökyttelivät päätä ja totesivat idean sopivan heille. He kuitenkin sanoivat, että jos haluan viettää heidän kanssaan aikaa, tulee minun ostaa heille silloin tällöin ruokaa. Lisäksi he halusivat saada valokuvia itselleen. Enempää siinä tilanteessa miettimättä suostuin.

Sovimme tapaavamme heti seuraavana päivänä uudestaan. Paikalta poistuessamme huokaisin helpotuksesta. Vihdoinkin asiat olivat kääntyneet suuntaan, että juttu tulee tehtyä. Nuorten lähestyminenkin ei ollut niin vaikeata mitä olin ajatellut. Tarkastelen katulapsireportaasin etenemistä päiväkirjamerkinnässä 27. syyskuuta 2011.

"Katulapsijuttu, jota olen pitänyt matkan tärkeimpänä juttuna, on sekin vihdoin saanut tuulta purjeisiin. CPCS:n kautta löysin Sath Sath -kansalaisjärjestön, jota lähestyin sähköpostitse. Olin

varma, että hekin suhtautuvat ideaani yhtä nihkeästi kuin muut lähestymäni kansalaisjärjestöt. Vastaanotto oli yllätyksekseni positiivinen. He olivat varsin innoissaan projektistani ja kutsuivat minut keskustelemaan aiheesta toimistolleen, jonne suuntasinkin heti seuraavana päivänä.

Olimme jutun suhteen samoilla linjoilla. He pitivät dokumentaarisesta otteestani aiheen käsittelyyn. Osakseen heidän positiiviseen suhtautumiseen vaikutti varmasti myös se, että heillä oli ollut aikaisemmin positiivisia kokemuksia valokuvaprojekteista. Heidän mielestä tämän kaltaiset projektit olivat omiaan tiedottamaan ongelmasta ja siitäkin syystä he näkivät projektin varsin tärkeänä.

Seuraavana päivänä kävimme kenttätöntekijän kanssa tapaamassa yhtä katulapsiryhmää. Pojat asuivat roskienlajittelukeskuksessa, jossa he samalla työskentelivät kolme euroa päivässä tienaten. Kovasti jännitti poikien tapaaminen, mutta kaikki meni yllättävän hyvin. Pojat suostuivat projektiin, mutta halusivat vastapalvelukseksi ruokaa ja valokuvia.

Mietityttää onko tämän kaltainen toiminta journalistin etiikan mukaista. Toisaalta onhan se kohteliasta tarjota haastateltavallekin kahvit jutun lomassa. Yhteyshenkilöni mielestä ruoan antaminen on välttämätöntä, jos haluan päästä lapsia lähelle. Raja tulee kuitenkin vetää ruokaan ja valokuviin. Mitään muuta ei lapsille sovi antaa. Ensimmäinen tapaaminen meni kokonaisuudessaan varsin hyvin ja tästä on hyvä jatkaa."

Tapaamisen jälkeen jäin miettimään lupaukseni ostaa lapsille ruokaa. Koska ymmärsin toiminnan ruokkivan paitsi lapsia myös ongelmaa, kysyin kenttätöntekijältä hänen kantaansa. Hän kertoi ruoan ostamisen olevan pitkälti ainoa keino lasten lähestymiseen. Sen kautta rakennetaan luottamusta. Hän suositteli, että jokaisen lasten kanssa viettämäni päivän päätteeksi tarjoaisin ryhmälle illallisen. Ruoan ja valokuvien lisäksi mitään muuta ei olisi soveliasta antaa, vaikka nuoret yrittäisivät.

Moraalin näkökulmasta tilanne oli ongelmallinen. Mielestäni olin ostamassa lasten luottamusta. Vielä pahemmalta tuntui kuitenkin, että en olisi auttanut nuoria millään tavoin. Vaikka miten halusinkin auttaa nuoria laatimalla aiheesta reportaasin, se tuskin auttaisi kuvien poikia mitenkään. Heidän elämänsä ei muuttuisi, vaikka saisin jutun julkaistua.

En tarkoita kuitenkaan, että jutun laatiminen olisi turhaa. Päinvastoin. Valokuvan kautta on mahdollista herättää keskustelua aiheesta. Uskon edelleen valokuvan mahdollisuuksiin viestin välittäjänä. Tästä voisi melko tuoreena esimerkkinä mainita kanadalaisen Ed Oun kuvasarjan *Somalian lapsisotilaista*. *The New York Timesin* julkaisema *Children Carry Guns for a U.S. Ally, Somalia* -reportaasi (Gettleman 2010) levisi internetissä herättäen aktiivista keskustelua Yhdysvaltain senaatissa asti. Tämä on konkreettinen esimerkki valokuvan voimasta. Toisaalta on aiheellista myös miettiä, muuttiko Ed Oun kuvasarja kuvissa esiintyvien lasten elämää millään tavalla?

Miten moraalisiin ongelmiin tulisi suhtautua? Ajattelen, että tilanne paikan päällä tulee hyväksyä, jos aihepiiriin kokee tärkeäksi ja tavoite on totuudenmukainen. Moraalisia kysymyksiä on kuvajournalistin ammatissa lopulta hyvin vaikea välttää.

Mielipiteeni jakaa palkittu ruotsalainen kuvajournalisti Kent Klich, joka työpajassaan nosti esiin seuraavan ajatuksen: *"We allways steal photographs! That's something you really have to accept, if you're workin as a photojournalist"* (Klich 20. maaliskuuta 2012). Lauseeseen kiteytyy dilemma kuvattavien hyväksikäytöstä. Tämän kanssa arkojen aiheiden kanssa työskentelevät kuvajournalistit joutuvat usein painimaan.

Aloitin katulapsireportaasin intensiivisen kuvaamisen heti seuraavana päivänä ja jatkoin sitä matkan loppuun asti. Kokonaisuudessaan vietin seuraamani ryhmän kanssa neljä viikkoa. En kuitenkaan viettänyt koko aikaa katulasten kanssa, sillä työskentelin samanaikaisesti myös mainitsemieni multimediareportaasien parissa.

Alkuun vierailin ryhmän luona yhdessä Sath Sathin työntekijöiden kanssa. Järjestöltä saamani apu oli korvaamaton, sillä he mahdollistivat kommunikoinnin lasten kanssa. Ongelmaksi muodostui kuitenkin nopeasti se, että avustustyöntekijät vierailivat lasten luona lyhyitä pätkiä satunnaisina päivinä. Tästä johtuen en voinut viettää ryhmän kanssa aikaa niin paljon kuin olisin toivonut. Lisäksi avustustyöntekijöiden läsnäolo vaikutti ryhmän toimintaan. Yleensä lapset lopettivat kaiken tekemisen, kun saavuimme paikalle. Tämä tietenkin hankaloitti valokuvaamista.

Alkuperäinen tarkoitukseni oli dokumentoida nuorten päivittäistä elämää ja tehdä sitä kautta puhutteleva kuvareportaasi ilmiöstä. Jotta tämä olisi onnistunut, oli minun vietettävä heidän

kanssaan enemmän aikaa kuin mitä kansalaisjärjestöt heidän kanssaan viettivät. Ehdotin pojille, että seuraisin heitä jatkossa eri vuorokaudenaikoina ilman Sath Sathin työntekijöiden läsnäoloa. Pojat suostuivat, mutta samalla jaksoivat ihmetellä, miksi ylipäättään halusin seurata heidän elämäänsä niin läheltä. Katulasten elämässä ei heidän mielestään ole mitään kiinnostavaa.

Kerroin ilmiön kiinnostavan minua, koska se on jotain sellaista, mihin omassa kulttuurissani ei törmää. Lapset olivat ihmeissään. Eikö Suomessa ole katulapsia, he kysyivät. Se, että olin ylipäättään kiinnostunut heistä, tuntui merkitsevän ryhmälle paljon. Tämän jälkeen pojat kertoivat avoimesti taustoistaan ja antoivat minun seurata heidän arkeaan varsin läheltä. Oman avoimuuteni (paitsi motiivieni myös itseni suhteen) voi nostaa tärkeäksi osaksi työskentelyä. Ajattelin asian pitkälti niin, että jos haluan saada lapsista jotain irti ja päästä hieman pintaa syvemmälle, tulee minun olla rehellinen ja antaa itsestäni samalla mitalla.

Lopulta vietin suurimman osan ajastani ryhmän kanssa yksin. Tätä kautta tunsin pääseväni lähemmäksi ilmiötä. Yksin havainnointiin liittyi kuitenkin myös ongelmia, joista kulttuuriset eroavaisuudet sekä kielimuuri aiheuttivat eniten päänvaivaa. Ryhmän vanhimmat pojat puhuivat jonkin verran englantia, mutta eivät kuitenkaan siinä määrin, että olisin voinut käydä heidän kanssaan syvällistä keskustelua. Oli varsin turhauttavaa, kun näin jotain mielenkiintoista tapahtuvan aivan silmiäni alla, mutta en voinut kysyä asiasta. Näissä tilanteissa toimin niin, että kysyin tapahtuneesta jälkikäteen kenttätyöntekijän avustuksella. Se ei kuitenkaan ollut sama kuin se, että olisin itse pystynyt lukemaan tilannetta.

Saadakseni mahdollisimman kattavan kuvan lasten päivittäisestä elämästä vietin seuraavat viikot heidän luonaan eri vuorokaudenaikoina. Toisinaan vierailin heidän luonaan ennen auringonnousua heidän vielä nukkuessaan. Joskus taas olin takaisin majapaikassani vasta puolen yön jälkeen. Pyrin hahmottamaan lasten elämää tekemällä havaintoja heidän arjestaan, joka on loppujen lopuksi hyvin yksinkertaista ja rutinoitunutta. Heidän elämänsä pyörii pitkälti rahan ympärillä. Vaikka Kathmandun katulapsiryhmät eroavat toisistaan huomattavasti, rahan tarve yhdistää ryhmistä jokaista. Ainoastaan ansaintakeinot vaihtelevat. Seuraamani ryhmä on rehellisimmistä päästä, sillä he ansaitsevat elantonsa oikeasta työstä. Kathmandussa on kuitenkin myös jengejä, jotka elättävät itsensä epärehellisin keinoin.

Olin jo etukäteen miettinyt sitä, miten tulen reportaasin lopulta kuvaamaan. Mielessäni oli tyyliltään varsin klassinen mustavalkoinen kuvareportaasi, joka ainakin jossain määrin tulisi seuraamaan Lifen kaavaa. Etukäteen ajattelin työtä jonkin verran myös Vanhasen julkaisumotiiveihin perustuvan reportaasiluokituksen näkökulmasta. Sen mukaan reportaasini tulisi olemaan lähimpänä ilmiöreportaasia.

Päällimmäisenä ajatuksena työtä aloittaessani oli kuitenkin kuvareportaasille ominainen havainnointi. Halusin päästä kuvajournalistina tilaan, jossa lapset suhtautuisivat minuun mahdollisimman neutraalisti.

Mitä enemmän vietin ryhmän kanssa aikaa, sitä helpommaksi havainnointi muuttui. Aluksi lasten kiinnostus kääntyi väkisinkin minuun ja kameraani. He halusivat nähdä jokaisen ottamani kuvan, minkä lisäksi he halusivat jatkuvasti poseerata kameralle. Jouduin ottamaan neljän viikon aikana läjäpäin kaverikuvia ja muuta materiaalia, jolle itselläni ei oikeastaan ollut mitään käyttöä. Jälkeenpäin ajateltuna tämä on varsin mielenkiintoista, sillä aikaisemmin mainitsemani valtasuhde kääntyi ylösalaisin. Yhtäkkiä katulapset säätelivätkin sitä kuvastoa, jota heistä tuotin.

Ajan myötä nuoret tottuivat läsnäolooni eivätkä enää kiinnittäneet kameraan samalla tavalla huomiota kuin alussa. Vasta tässä vaiheessa tunsin pääseväni lähemmäksi alkuperäistä ideaani havainnoinnista. En kuitenkaan missään vaiheessa saavuttanut tilannetta, jossa olisin ollut täysin "näkymätön", sillä läsnäoloni vaikutti aina jossain määrin kuvattavaan tilanteeseen.

Objektiivisuuden ihannointi kuvareportaasissa sekä valokuvassa ylipäättään on mielestäni hieman kiistanalainen keskustelun aihe, sillä valokuvaaja vaikuttaa läsnäolollaan aina jossain määrin kuvaustilanteeseen. Vaikka kuvaisin täysin kohteen sitä tiedostamatta, vaikuttavat omat valintani kuvakulmasta objektiivin polttoväliin. Reportaasin kuvaamista ja siihen liittyviä ongelmia käsittelen päiväkirjassani 18. lokakuuta 2012.

"Olen kuvannut kaatopaikalla asuvaa jengii viimeiset kaksi viikkoa. Fiilikset ovat hieman ristiriitaiset. Toisaalta tuntuu kuin kuvaaminen olisi menossa oikeaan suuntaan. Nuoret eivät enää kiinnitä minuun samalla tavalla huomiota kuin aikaisemmin, mikä on tietenkin varsin hyvä juttu valokuvauksen kannalta. Tätä kautta olen saanut kuviin toivomaani autenttisuutta. Toisaalta minusta tuntuu, että olen aiheen tarkastelussa edelleen todella pinnalla. Nuoret eivät anna minun

kuvata kaikkea heidän elämässään tapahtuvaa. Itse haluaisin esimerkiksi viettää enemmän aikaa heidän kanssaan iltaisin. Toistaiseksi he ovat kuitenkin aina keksineet jonkun tekosyn, jonka turvin he ovat lähettäneet minut takaisin Thameliin. Olen tässä vaiheessa ehdottomasti ulkokertoja ja tähän rooliin minun on todennäköisesti tällä reissulla tyydyttävä."

Merja Salon mukaan (2000, 133) kuvaaja kertoo tarinan joko ulkopuolisena tai kertomuksen sisältä. Kamerapositio on lakoninen, äärimmäisin ulkokertojan rooli, jossa kuvaaja seuraa tilannetta kameran takaa siihen mitenkään puuttumatta, dramatisoimatta, valitsematta tai painottamatta. Sisäiskertojan rooli on sen sijaan valokuvaajille vaikeampi, joskin sitäkin arvostetumpi. Sitä kautta on ollut mahdollista laatia kuvasarjoja arkaluontoisista aiheista kuten narkomaaneista tai alkoholistiperheistä. Laskeutumalla kuvattavien tasolle valokuvaaja on saanut anteeksi aihepiirin tirkistelyn.

Toisinaan sisäiskertojuudessa aktualisoituu journalistinen etiikka ja tapahtumiin puuttumattomuus. Salo itse kyseenalaistaen pohtii (2000, 134), voiko kuvaaja olla mukana ja kuvata, jos kuvattava esimerkiksi syyllistyy rikokseen? Heti perään hän kuitenkin toteaa, että sisäiskertojan tuomaa autenttisuutta tarvittaisiin nykypäivän kuvajournalismissa enemmän. Esimerkiksi kehitysmaita kertovat tarinat voisivat olla hyvinkin erilaisia paikallisten kuvaajien kertomina. Usein kehitysmaita koettelevia kriisejä kuvataan länsimaalaisesta näkökulmasta. Tästä Salo käyttää esimerkkinä Haitia, josta laadittuja kuvakokonaisuuksia on kritisoitu köyhyyden ihannoinnista sekä samojen kliseiden kuten voodooon toistamisesta.

Kärjistetysti puhutaan laskuvarjojournalismista, jonka ajatuksen mukaan kuvaaja tupsahtaa keskelle konfliktia dokumentoimaan näkemäänsä vailla kunnon taustatietoja kulttuurista tai tapahtuneesta ylipäättään. Tällainen lähestymistapa johtaa usein varsin pinnalliseen lopputulokseen. Tämän ajatuksen jakaa myös lehtikuvaaja Sami Kero, joka opinnäytetyössään kertoo ulkokertojan roolista sekä laskuvarjojournalismista oman esimerkkinsä kautta:

"Olen monella juttumatkallani tuntenut huonoa omaatuntoa riittämättömästä valmistautumisesta. Usein matkakeikat ovat yhtä juoksemista – viikossa pitäisi tehdä puolenkymmentä erilaista juttua eri puolilta vierasta maata. Tiukan aikataulun takia on vaikeaa etsiä koskettavia ja intiimejä tarinoita tavallisten ihmisten elämästä." (Kero 2005, 30)

Kuten päiväkirjassani kirjasin, oli toiminnassani enemmän piirteitä ulkokertojan roolista. Tämän puolesta puhuu oikeastaan jo kuvareportaasin aiheen valinta. Vaikka näin katulapsireportaasin potentiaalisena aiheena suomalaisessa mediassa, edustaa se kaikessa kurjuudessaan melko tyypillistä länsimaalaista ajattelutapaa kehitysmaista.

Tarkemmin ajateltuna puutteelliset taustatietoni ohjasivat ajatteluani. Jos minulla olisi ollut maasta enemmän kokemusta, olisin saattanut tarttua sellaiseen aiheeseen, jota en tällä kertaa tullut edes ajatelleeksi. Aiheen käsittelyn näkökulmasta olin niin ikään ulkokertojan roolissa. En kuitenkaan siinä määrin, että olisin kokenut toimivani Salon mainitsemasta kamerapositioista. Aktiivinen osallistuminen katulasten aktiviteetteihin piti minut kaukana tästä. Missään vaiheessa en kokenut olevani asemassa, jossa olisin ainoastaan painanut nappia kameran takana. En kuitenkaan tuntenut ansaitsevani täysin lasten luottamusta, sillä he eivät antaneet minun seurata heidän tekemistään jatkuvasti.

Vaikka olisinkin kertojan näkökulmasta halunnut päästä sisäiskertojan asemaan, ryhmän kanssa viettämäni aika sekä kulttuuriset eroavaisuudet jättivät minut väistämättä ulkokertojan rooliin. Mielestäni olisi erittäin mielenkiintoista nähdä paikallisen kuvajournalistin laatima kuvareportaasi samasta aiheesta. Kuvajournalismi on ollut Nepalissa viime vuosina kovassa nosteessa. Tästä kertoo esimerkiksi paikallisten valokuvaajien perustama Photo.Circle-yhdistys, joka järjestää luentoja sekä työpajoja paikallisille kuvajournalisteille. Kuvajournalismin kehityksestä huolimatta en ole kuullut paikallisten kuvaajien työskennelleen katulasten parissa. Tämä saattaa johtua osaltaan siitä, että koko ilmiö on paikallisille liian lähellä. Katulapset ovat heille aiheena yhtä arkinen kuin koiranulkoiluttajat suomalaisille. Tästä johtuen aiheeseen ei välttämättä osata tarttua.

Olen sitä mieltä, että ulkomaalaisten kuvaajien vahvuus on juuri siinä, että he näkevät arkiset aiheet eri tavoin kuin paikalliset. Tätä kautta he voivat herättää keskustelua aiheista, jotka muuten helposti sivuutettaisiin. Sääli, että nämä reportaasit eivät yleensä saa kohdemaassaan ansaittua huomiota, vaan ne julkaistaan useimmiten länsimaaisessa mediassa.

Kappaleessa kaksi mainitsemani Lifen kaava toimi kuvatessani eräänlaisena muistilistana. Vaikka en halunnut liiaksi sitoa itseäni eri kuvatyyppeihin, oli ne hyvä pitää mielessä työskentelyn taustalla. Varsinkin siinä vaiheessa kun astuin uuteen tilanteeseen, oli helppo toimia tutun ja turvallisen metodin mukaan.

Itselläni on usein ollut tapana kuvata mahdollisimman läheltä, koska mielestäni tätä kautta kuviin saa autenttisuutta. Samalta etäisyydeltä otetut kuvat alkavat kuitenkin nopeasti toistaa itseään. Kokonaisuuden kannalta on välillä astuttava muutama askel kauemmaksi ja kuvattava laajempaa yleiskuvaa. Illalla kuvia tietokoneelta katsellessani Lifen kaava toimi myös eräänlaisena muistutuksena siitä, mitä olin unohtanut ja mitä tarvitsisin seuraavalta kuvauskerralta.

Viimeisinä päivinä ennen kotiin paluuta näytin pojille kuvat, joita suunnittelin jutussa käyttäväni. Heidän reaktionsa oli enimmäkseen positiivinen, vaikka kaikista kuvista he eivät pitäneetkään. Näitä olivat muiden muassa kuvat, joissa nuoret polttivat savukkeita tai käyttivät päihteitä. Sovin käyttäväni näistä tilanteista ainoastaan tunnistamattomia kuvia. Kuvien näyttämisen lisäksi toin mukani ison kasan tulostettuja valokuvia, joita olin neljän viikon aikana ottanut. Se, että pidin lupaukseni kuvien suhteen, tuntui merkitsevän ryhmälle enemmän kuin itse valokuvat.

Kiitoksena yhteistyöstä annoin poikien luvalla suuren määrän valokuvia myös Sath Sathin käyttöön. Samalla kävimme valitsemani kuvat työntekijöiden kanssa läpi. He pitivät reportaasiani hyvänä, mutta olisivat halunneet tuoda kansalaisjärjestön toimintaa enemmän esille kuvissa. Lupasin vielä harkita asiaa. Mietin jo aikaisemmin kansalaisjärjestön roolia tarinassa. Ajattelin, että voisin tuoda heidän toimintaansa esiin tekstissä, mutta en välttämättä niinkään kuvissa. Ajattelin rajata reportaasin visuaalisen osuuden kaduilla elämiseen. Tämä siksi, että nuoret kuitenkin viettävät suurimman osan ajastaan ulkosalla. Kansalaisjärjestöjen rooli heidän päivittäisessä elämässään ei lopulta ollut kovin suuri.

Vaikka ajattelin reportaasin alkujaan hyvin kuvapainotteiseksi, en halunnut sivuttaa tekstiä tärkeänä osana lopullista työtä. Suuren osan ilmiön kannalta tärkeästä informaatiosta sain CPCS:n toimistolta saamistani tutkimuksista. Tärkeimpänä lähteenä toimivat kuitenkin Sath Sath -järjestön työntekijät, joilla oli paljon näkemystä aiheesta. Heiltä saatoin tarvittaessa kysyä enemmän lasten taustoista ja tekemisistä, oikeastaan mistä tahansa ilmiöön liittyvästä. Maasta lähdettyäni olin ehkä eniten huolissani juuri kuvareportaasin tekstiosuudesta. Kuvamateriaaliin olin tyytyväinen ja uskoin, että reportaasin julkaisu ei jäisi ainakaan siitä puolesta kiinni. En kuitenkaan ollut varma pystyväni kirjoittamaan suomalaisiin aikakauslehtiin kelpaavaa tarinaa.

Kun tarkastelen katulapsireportaasia rakenteistumisen teorian näkökulmasta, huomioni kiinnittyy seuraavaan: aivan kuten muissakin Nepalissa laatimissani reportaaseissa ei-inhimillisten resurssien

kuten kontaktien puute vaikutti lopulliseen kuvareportaasiin. Jos olisin tuntenut ihmisiä aihepiirin ympäriltä etukäteen, olisi työskentelyn aloittaminen ollut varmasti paljon helpompaa eikä minun olisi tarvinnut tuhlaa aikaa turhanpäiväiseen paikasta toiseen juoksemiseen.

Kontaktien lisäksi paikan päällä viettämäni ajan voi laskea ei-inhimilliseksi resurssiksi, jolla oli merkittävä rooli kuvareportaasin rakentumisessa. Se, että vietin lasten seuraamani ryhmän parissa useita viikkoja auttoi pääsemään aiheen käsittelyssä hieman pintaa syvemmälle. Oikeastaan vasta viimeisellä viikolla tunsin luottamuksen rakentuneen tasolle, että pystyin kuvaamaan lapsia ilman, että he noteerasivat sitä. Jos olisin viettänyt maassa vielä yhden ylimääräisen kuukauden, olisi lopputulos ollut varmasti huomattavasti intiimimpi.

Inhimillisistä resursseista etenkin kulttuurisilla tekijöillä oli suuri merkittävä vaikutus kuvareportaasin laadintaan. Länsimaalaisuuteni sekä kielimuuri johtivat aihepiirin pinnalliseen käsittelyyn. En saavuttanut tavoittelevaani sisäiskertojan roolia, vaan jouduin kertomaan tarinan pitkälti ulkokertojan näkökulmasta.

Resurssien lisäksi katulapsireportaasin laatimiseen vaikuttivat osaltaan myös säännöt. Etenkin journalistin etiikka sekä omat moraalikäsitykseni oikeasta ja väärästä vaikuttivat työskentelyn taustalla. Pyrin koko prosessin ajan toimimaan hyvän journalistisen tavan mukaisesti. Koin henkilökohtaisesti hyvin tärkeäksi esimerkiksi sen, että lapset tiedostavat toimintani kuvajournalistina. Halusin heidän ymmärtävän, että heidän tarinansa saattaa päätyä lehteen muiden luettavaksi. Edellä mainitut ovat esimerkkejä kirjoittamattomista säännöistä. Kirjoitetuista säännöistä voi erikseen mainita JSN:n laatimat journalistin ohjeet, joilla niin ikään oli oma vaikutuksensa reportaasia paikanpäällä laatiessa.

Kokonaisuudessaan kuvareportaasin laatiminen oli tuotantoprosessin vaiheista työläin. Vieras kulttuuri sekä kontaktien puute toivat omat haasteensa paikan päällä työskentelyyn.

Reportaasimatkaan vieraassa maassa ja kulttuurissa on syytä varata aikaa. Jos olisin viettänyt Nepalissa alkuperäisten suunnitelmien mukaan kuukauden, en olisi saanut juurikaan mitään aikaiseksi. Toinen seikka, mihin näin jälkikäteen on helppo kiinnittää huomiota on juttujen määrä. Työskentelin neljän jutun parissa, mikä oli mielestäni liikaa. Loppuvaiheessa usean jutun laatiminen

päällekkäin alkoi haitata työskentelyäni. En yksinkertaisesti pystynyt syventymään juttuihin toivomallani tavalla.

Suomeen palatessani minulla oli kassassa materiaali neljään juttuun. Seuraavaksi koitti juttujen kasaaminen raakamateriaalista valmiiksi tuotteiksi sekä julkaisijoiden etsiminen. Tästä yksityiskohtaisemmin seuraavassa kappaleessa.

4.3 Kuvareportaasin julkaisu

Kolmas ja viimeinen vaihe kuvareportaasin tuotannossa oli kasatun materiaalin koostaminen valmiiksi jutuiksi sekä niiden julkaisu. Tämä vaihe alkoi marraskuussa Nepalista Suomeen palattuani ja päättyi tammikuussa 2012, jolloin lähdin Tanskaan opiskelijavaihtoon.

Autoetnografian kirjoittamisessa siirryin takaisin satunnaiseen päivitysrytmiin, mikä tarkoitti käytännössä, että kirjasin ylös ainoastaan sellaiset tapahtumat, jotka katsoin olennaisiksi kuvareportaasin julkaisun kannalta.

4.3.1 Julkaisijan etsiminen

Suomeen palatessani minulla ei ollut vielä ainuttakaan varmaa julkaisijaa tiedossa. Laatimistani jutuista ainoastaan Nepalin terveydenhuoltoon liittyvät multimediareportaasit herättivät kiinnostusta suomalaisissa julkaisijoissa.

Olin jo Nepalissa ollessani lähestynyt useita aikakauslehtiä aiheillani, jotka kuitenkin yksitellen kieltäytyivät reportaaseistani. Tämä oli pettymys, koska olin nähnyt juttujen eteen paljon vaivaa. Eniten minua kuitenkin harmitti jutuissa esiintyvien henkilöiden puolesta, jotka osaltaan odottivat reportaasien julkaisua. Vaikka juttujen eteen näkisi miten paljon vaivaa tahansa, on tehty työ turhaa, jos juttua ei saa lopussa julkaistuksi. Olen samaa suomalaisen dokumenttiohjaajan Sampsa Huttusen kanssa, joka dokumenttinsa ensi-illassa tokaisi: *"Työ on valmis vasta siinä vaiheessa kun joku on nähnyt sen, that's it."* (Huttunen 7. syyskuuta 2012).

Uskon, että julkaisijoiden nihkeän vastaanoton johtuvan yksinkertaisesti siitä, että minulla ei ollut oikeastaan muuta kuin idea tarjottavaksi. Jos olisin lähestynyt lehtiä valmiilla jutulla, olisi

vastaanotto saattanut olla toinen. Suomeen palatessani aioin kokeilla eri taktiikkaa. Päätin lähestyä lehtiä valmiilla kuvareportaasilla.

Koska tässä vaiheessa tarkoitukseni oli saada jutut ylipäättään julkaistua, päätin tarjota reportaasia suurten aikakauslehtien sijaan myös pienemmille julkaisijoille. Tällä kertaa tarjosin reportaasiani yhteiskunnallisista aiheista tunnettuun *Voimaan* sekä kehitysviestintään erikoistuneisiin *Maailman Kuvalehteen* sekä *Plan*-lehteen. Tämän lisäksi lähetin kuvareportaasini *Apuun* ja *ET*-lehteen. Ennen julkaisijoiden lähestymistä keräämäni materiaali tuli kuitenkin saattaa julkaistavaan muotoon.

4.3.2 Katulapsireportaasin kasaaminen valmiiksi jutuksi

Pidin katulapsireportaasia edelleen matkan pääjuttuna ja panostin sen laatimiseen tässä vaiheessa muita töitä enemmän. Taitoin jutusta alustavasti kolmen sivun kuvareportaasin (Liite 1), jonka myös kirjoitin.

Alun perin tarkoitukseni oli lähestyä julkaisijoita kuvapainotteisella reportaasilla ja tätä kautta testata julkaisijoiden suhtautumista tämän kaltaisiin kuvareportaaseihin. En kuitenkaan saanut juttuani myytyä tässä muodossa, mistä johtuen päätin kirjoittaa kuvareportaasiin suunnittelemaani laajemman tekstiosuuden. Materiaalia olisi ollut laajaankin juttuun, mutta ajattelin lähestyä julkaisijoita tässä vaiheessa hieman kevyemmällä paketilla, jota voisi tarpeen mukaan editoida heidän ideoidensa pohjalta

Alkuperäisestä mustavalkoreportaasin suunnitelmasta poiketen yhdistelin taitossa myös värikuvia. Tätä kautta pyrin rikkomaan muuten tasaisen kuvavirran rytmiä. Pidin reportaasia rakentaessa mielessä paitsi erilaiset kuvatyypit laajasta yleiskuvasta detaljeihin, mikä lisäksi toin reportaasiin vaihtelevuutta käyttämällä erikokoisista kuvia. Tekstiosuudessa kerroin katulapsista ilmiönä dokumentoimani ryhmän kautta.

Tekstissä toin vahvasti esiin myös kansalaisjärjestöjen toimintaa katulasten hyväksi. Tätä en kuitenkaan näyttänyt kuvissa, jotka keskittyivät enemmänkin lasten elämään kaduilla. Pyrin rakentamaan jutun lähtökohtaisesti niin, että teksti ja kuvat täydentäisivät toisiaan. Halusin tarinan kantavan paitsi tekstinä myös pelkästään kuvien kautta. Tekstiosuuden laadinnassa hyödynsin havaintojeni lisäksi kansalaisjärjestöjen asiantuntijoiden lausuntoja sekä aihepiiriin liittyvää tutkimusta. Käsittelen kuvareportaasin kirjoittamista päiväkirjassani 16. marraskuuta 2011.

"Kirjoitushommissa! Viimeiset kaksi päivää olen laatinut tekstiä katulapsireppariin. Ajattelin, että julkaisijoita on ehkä parempi lähestyä valmiilla paketilla pelkän idean sijaan. Tekstin kirjoittaminen on ollut oikeastaan helpompaa kuin mitä uskalsin odottaa. Tämä johtuu varmasti osaltaan siitä, että olen kirjoittamassa aiheesta, jonka parissa vietin lähestulkoon kaksi kuukautta. Tarinaa riittää. Omien havaintojeni pohjalta olen hyödyntänyt jutussa CPCS:n tutkimuksia sekä Kabitalta saamaani tietoa aihepiiristä. Toivottavasti saan jutusta siinä määrin järkevän kokonaisuuden aikaiseksi, että saan sen ylipäättään jossain julkaistua. Ei menisi kakki työ aivan hukkaan."

Tekstin laatiminen kuvareportaasin ympärille oli haaste, koska reportaasimainen kirjoittaminen oli minulle varsin uutta. Asiaa helpotti kuitenkin se, että sen reportaasimaiseen kirjoittamiseen pätevät pitkälti samat vaatimukset persoonallisesta lähestymistavasta sekä havainnoinnista kuin sen kuvaamiseenkin. Lopputulokseen en kuitenkaan ole järin tyytyväinen. Mielestäni en tavoittanut tekstiin sitä tunnelmaa, joka paikanpäällä oikeasti vallitsi.

4.3.3 Katulapsireportaasin purkaminen

Vanhasen julkaisumotiiveihin liittyvän kuvareportaasijaottelun näkökulmasta katulapsireportaasi on lähimpänä ilmiöreportaasia, jolle on ominaista tekijöiden oma kokemus ja aiheen subjektiivinen käsittelytapa (Vanhanen 2004, 75).

Se ei mielestäni täytä uutisreportaasille ominaisia objektiivisuuden ja ajankohtaisuuden vaatimuksia. Toisaalta se kuitenkin pureutuu aiheeseen matkareportaasia syvemmältä eikä tyydy pelkästään kertomaan eksoottisesta ja kaukaisesta. Featurereportaasista se eroaa siinä, että se dokumentoi todellista ja jossain määrin ajankohtaista tapahtumaa eikä ole irrallaan todellisuudesta kuten featurereportaasilla on usein tapana.

Valmista työtä voi tarkastella myös Vanhasen mainitseman tyyli- ja rakenneluokittelun kautta. Tyylin näkökulmasta katulapsireportaasissa on viitteitä postmodernista kuvareportaasista, joka on neljäs erotettava suuntaus klassisen, kriittisrealistisen sekä modernin värikuvadokumentarismien jälkeen. Postmodernille kuvareportaasille on ominaista, että sitä on hankala määritellä, koska oikeastaan kaikki on tyyliluokalle sallittua.

Mielestäni kuvareportaasissani on viitteitä oikeastaan jokaisesta reportaasityylistä. Osa kuvista noudattaa klassiselle kuvareportaasille ominaista ratkaisevan hetken ihannointia sekä estetisoivaa sommitelmaa. Toisaalta jossain kuvissa on myös kriittisrealistiseen tyyliisuuntaukseen viittaavaa rosoisuutta ja peittelemättömyyttä. Värikuvan käyttö osana kuvareportaasia viittaa värikuvadokumentarismiin. Lopulta juuri työssä esiintyvä tyylien sekamelska asettaa työn postmodernin tyyliisuuntauksen luokkaan.

Rakennejaottelun näkökulmasta katulapsireportaasissa on eniten piirteitä modernista kuvareportaasista. Se ei koostu suoraviivaisesta kuvatarinasta kuten klassinen kuvareportaasi, vaan käyttää yksittäisiä kuvia ilmiön ympäriltä. Galleriarakenteesta se taas eroaa lähinnä siinä, että reportaasin kuvilla on kuitenkin vahva yhteys toisiinsa. Vanhasen mukaan (2002, 117–120) modernin kuvareportaasin rakenne on sekoitus klassista ja galleriarakennetta. Se on kokemuksellinen ja sitä voi tarkastella ehyenä tarinana klassisen rakenteen tapaan, mutta se voi jakaantua useampaan alateemaan. Suurin muutos on yksittäisten kuvien itsenäinen rooli, jota on korostettu taitollisin keinoin.

4.3.4 Loppu hyvin, kaikki hyvin?

Lähetin alustavan version kuvareportaasista Voimaan, Maailman Kuvalehteen, Plan-lehteen, Apuun ja ET-lehteen. Tällä kertaa viestiini vastattiin varsin nopeasti ja vastaukset olivat aiempaa positiivisempia pelkkien ”ei kiitos”-vastausten sijaan. Uskon, että valmiin reportaasin tarjoaminen pelkän idean sijaan muutti jossain määrin julkaisijoiden asenteita tarjoamaani työtä kohtaan.

Voiman päätoimittaja vastasi asiallisella viestillä, kehui kuvia ja muutenkin vaikutti todella innostuneelta aiheesta. Hän sanoi ottavansa reportaasini puheeksi seuraavassa juttupalaverissa ja palaavansa tämän jälkeen uudelleen asiaan. Pari viikkoa kului eikä vastausta kuulunut. Muistutin itsestäni uudella viestillä ja tiedustelin mahdollisesta julkaisusta. Ilmeisesti reportaasi ei ollut herättänyt laajempaa kiinnostusta, koska päätoimittajan mieli oli muuttunut. Kuvat olivat kuulemma hyviä, mutta itse kokonaisuus tarjosi hyvin vähän mitään uutta ilmiön kannalta. Olin pettynyt, mutta samaan aikaan kiitollinen rehellisestä palautteesta.

Maailman Kuvalehden vastaus oli niin ikään kielteinen. He perustelivat vastaustaan sillä, että heillä oli juuri sillä hetkellä työn alla juttu Kathmandun katulapsista. Mitä? Enkö ollutkaan ainoa valokuvaaja aiheen kimpussa? Viimeistään tässä vaiheessa ymmärsin, että aihepiiri ei ollut niin

kiinnostava ja poikkeava mitä olin alkujaan kuvitellut. Itse asiassa päädyin toistamaan jo aikaisemmin laadittua juttua. Samaan aikaan ymmärsin myös julkaisijoiden nihkeän vastaanoton. Mitä todennäköisemmin he saavat vastaavanlaisia tarjouksia viikoittain.

Myös Apu ja ET kieltäytyivät. Molempien lehtien päätoimittajat suosittelivat kuitenkin lähestymään rohkeasti muita aikakauslehtiä. Ikävä kyllä olin jo mielestäni käynyt lähestulkoon kaikki vartenotettavat julkaisijat läpi. Hiljalleen into uusien julkaisijoiden etsimiseksi alkoi laantua. Viimeinen katulapsireportaasia koskeva viesti oli Plan-lehden päätoimittajalta, joka vastasi sähköpostiini parin viikon viiveellä. Olin tässä vaiheessa jo Tanskassa vaihto-opintojen parissa enkä enää herätellyt suurempia toiveita julkaisun suhteen. Hän kuitenkin lupasi palata aiheeseen tuonnempana. Toistaiseksi odotan yhä hänen yhteydenottoaan.

Muut Nepalissa laatimani reportaasit herättivät sen sijaan katulapsireportaasia enemmän kiinnostusta. Suomeen palattuani aloin leikata Nepalin julkista terveydenhuoltoa käsittelevää multimediaa. Lähetin ensimmäisen version kuvatarinasta Global.Finlandin tiedottajalle, joka piti näkemästään. Hänen parannusehdotustensa pohjalta laadin multimedialta lopullisen version, joka julkaistiin Global.Finland-internetsivustolla 30.lokakuuta 2012 otsikolla: Bir Hospital hoitaa Nepalin potilaat (Global.Finland 2013).

Lopullisesta työstä muodostui kahdeksanminuuttinen valokuvaa, videota ja ääntä yhdistelevä multimediareportaasi, joka käsittelee Nepalin julkista terveydenhuoltoa. Multimedian kuvamateriaalissa tuon esiin sairaalan arkea (KUVA 3.). Video ja ääniraita sen sijaan koostuvat sairaalan edustajan haastattelusta sekä äänimaailmasta. Julkaisijan parannusehdotukset olivat melko pieniä ja koskivat lähinnä tekstitystä. Minulle annettiin työn suhteen varsin vapaat kädet. Pidän lopullista versiota onnistuneena, vaikka joitain seikkoja siitä muuttaisinkin. Olisin esimerkiksi halunnut tuoda esiin potilaiden taustoja, mutta tämä osoittautui kielimuurista johtuen vaikeaksi.

KUVA 3. Julkista terveydenhuoltoa käsittelevässä multimediasa käyttämiäni valokuvia.

Ambulanssityöntekijä Gopal Shrestraa käsittelevä multimedia on jäänyt muista kiireistä johtuen leikkauspöydälle. SPR on kuitenkin kiinnostunut julkaisemaan valmiin työn internetsivustollaan, kun saan sen valmiiksi. Varmuudella voin sanoa, että videon käyttö tulee korostumaan tämän työn kohdalla enemmän kuin Bir Hospital -multimediasa.

Valokuvilla (KUVA 4.) on kuitenkin tärkeä rooli lopullisessa työssä, sillä ne paitsi pysäyttävät hetken, myös rytmittävät videon kerrontaa. Multimediaa laadittaessa on aina mietittävä, missä yhteydessä käyttää videota ja missä valokuvaa. Itse käytän valokuvaa tilanteiden pysäyttämiseen ja

kerronnan rauhoittamiseen. Kuva antaa enemmän tilaa ajatella. Video sen sijaan sopii tilanteisiin, joita on valokuvan kautta vaikea näyttää. Tässä multimediassa esimerkiksi kuoppaisen tien tunnelma Nepalin maaseudulla välittyy paremmin videon kautta.

Esitystapansa lisäksi multimedia tulee eroamaan myös lähestymistavaltaan. Tässä työssä aiheeseen paneudutaan tiukasti yhden henkilön kautta, kun taas Bir Hospitalista kertovassa multimediassa tarina rakentuu enemmänkin ilmiön kautta.

KUVA 4. Valokuvia ambulanssityöntekijää käsittelevästä multimediasta

Kuvareportaasi kehonrakentajista odottaa edelleen sopivaa julkaisijaa. Olen tarjonnut reportaasia eri julkaisijoille tuloksetta. Laatumistani kuvareportaaseista työ on kuvalähtöisin ja vahvasti visuaalisuuteen nojaava. Vanhasen julkaisumotiivien näkökulmasta työtä on vaikea asettaa mihinkään luokkaan. Lähimpänä se on mielestäni kuitenkin ilmiöreportaasia, vaikka siitä puuttuukin tälle ominainen journalistinen kytkös ajankohtaisuuteen.

Mielestäni kuvareportaasia Kathmandun kehonrakentajista on helpompi arvioida kappaleessa kaksi esittelemäni Mads Nissenin luokituksen kautta. Kerronnaltaan reportaasi (KUVA 5.) edustaa Nissenin mainitsemaa daily life -tarinankerrontaa, jolle on tyypillistä aiheiden arkisuus ja ajankohtaisuuden puute. Tällaisia daily life -tyyppisiä kuvareportaasien ongelma on pitkälti niiden arkisuudessa. Jos aihepiirissä ei ole oikeastaan ollenkaan ajankohtaisuutta, yhteiskunnallisuutta tai mitään, millä sitä voisi myydä, ovat mahdollisuudet julkaisulle varsin pienet.

Alkujaan hyvin tekijälähtöiselle kuvareportaasille saattaisi löytyä sopiva julkaisupaikka esimerkiksi kuvajournalismiin keskittyvistä blogeista ja internetsivustoista, jotka esittelevät valokuvaajien töitä ympäri maailman. Esimerkkinä tällaisista kuvajournalismin julkaisualustoista voi mainita *The New York Timesin* sekä *TIME Magazinen* valokuvablogit. Niiden kautta työlle olisi mahdollista saada sen ansaitsemaa näkyvyyttä.

Nykypäivänä on mielestäni muutenkin hyvä pitää mielessään, että sanoma- ja aikakauslehdet eivät suinkaan ole ainoita mahdollisia julkaisijoita. Uskon visuaalisen tarinankerronnan siirtyvän televaisuudessa yhä kasvavassa määrin nettiin. Tämä on hyvä suunta, sillä internetin kautta kuvajournalismi saa enemmän näkyvyyttä. Netin kuvagallerioissa on myös mahdollista käyttää sellaisia kuvamääriä, jotka eivät ikinä olisi mahdollisia lehtien sivuilla.

Internetiin ja liitetään usein puhe kuvajournalismin kuolemasta. Väite on mielestäni kärjistetty ja liioiteltu. Kuvajournalismi ei ole kuollut. Se on vain muuttanut muotoaan. Laajoja kuvalähtöisiä reportaaseja julkaistaan edelleen. Tästä voi mainita esimerkkinä Craig F. Walkerin *The Denver Post* -sanomalehdelle laatiman *Welcome home: The story of Scott Ostrom* -kuvaesseen, joka käsittelee amerikkalaisen Irakin-sodan veteraani kotiutumista. *Denver Postin* valokuvaaja seurasi Scott Ostromia veteraania vuoden ajan ja laati hänen elämästään koskettavan 49 valokuvaa sisältävän kuvareportaasin. Työtä ei koskaan julkaistu lehden printtiversiossa, vaan se rakennettiin alusta asti

kuvagalleriaksi. Kuvasarja on noteerattu kahdella Pulitzerilla ja se on levinnyt laajalti ympäri maailman (Cardona 2012).

KUVA 5. Kehorakentajia käsittelevän kuvareportaasin kuvitusta

Tutkimukseni kannalta kuvareportaasin julkaisuvaiheen merkittävin seikka on, miten julkaisijat lopulta suhtautuivat laatimiini reportaaseihin. En saanut matkan pääjuttua lopulta julkaistua. Tämä johtui pitkälti siitä, ettei työ herättänyt julkaisijoissa tarpeeksi kiinnostusta. Uskoin reportaasia laatiessani tekeväni jotain journalistisesti tuoretta ja ennennäkemätöntä, joka vetoaisi julkaisijoihin. Todellisuudessa kuitenkin toistin kuvareportaasissa samaa kehitysmäihin liittyvää stereotyyppistä kuvastoa, jota alkujaan pyrin rikkomaan.

En kuitenkaan usko, että kuvareportaasin julkaisu kaatui yksistään sen tavanomaisuuteen. Julkaisemattomuuteen vaikutti varmasti enemmän se, että kuvien rinnalta puuttui laadukas tarina. Tämä näytti olevan julkaisijoiden näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää. Kuvien ja kuvatekstien kautta rakennettu tarina ei omassa tapauksessani tarjonnut tarpeeksi tartuntapintaa verrattain kaukaiseen eikä niin ajankohtaiseen aihepiiriin.

Katulapsireportaasin sijaan laatimani multimediareportaasit herättivät huomattavasti enemmän kiinnostusta. Vaikka olin laatinut reportaasit markkinalähtöisesti julkaisijan intressejä seuraten, en usko tämän yksistään vaikuttaneen niiden suosioon. Tärkeä vaikuttaja oli mielestäni multimedian mahdollistama uudenlainen esitystapa, joka teki uutuudellaan vaikutuksen lähestymiini medioihin.

Kun ajattelen koko prosessia neljän laatimani reportaasin näkökulmasta, on taustalta erotettavissa piirteitä rakenteen kaksitahoisuudesta sekä rekursiivisuudesta.

Mielestäni tuotantoprosessi on kokonaisuudessaan on varsin joustava kokonaisuus, johon sääntöjen ja resurssien vaikutus on selvästi havaittavissa. Tämä vaikutus ei kuitenkaan ole mielestäni missään määrin pakottava, sillä kuvajournalistina minulla on ollut koko ajan mahdollisuus tehdä valintoja tuotantoprosessin aikana, mikä on selvä osoitus rakenteen kaksitahoisuudesta.

Uudenlaisen esitystavan herättämä kiinnostus kertoo rekursiivisuuden toteutumisesta. Multimedian kautta olen osaltani vaikuttanut siihen todellisuuteen, jossa freelancerina työskentelen. En väitä, että olisin yksin vakiinnuttanut uuden kerronnan tyylin, mutta olen osaltani ollut vaikuttamassa siihen millaiseksi ala jatkossa muokkautuu. Uskon vahvasti, että multimedialla on vahva rooli tulevaisuuden mediamaisemassa.

5. Tulokset ja johtopäätökset

Vaikka en lopulta saanut Nepalín reportaasimatkan pääjuttua julkaistua, olen tyytyväinen vuoden mittaiseen tutkimusjaksoon. Kuvareportaasin laatiminen alusta asti on ollut kasvattava kokemus. Aiemmin laatimani kuvareportaasit ovat olleet sanomalehden toimeksiantoja, joiden kuvaamiseen on käytetty maksimissaan päivä. Näissä reportaaseissa työskentelin osana toimituksellista työympäristöä, mikä on yksi tapa laatia kuvareportaasi. Katulapsireportaasi eroaa siinä, että toteutin sen alusta asti tekijälähtöisesti ilman julkaisijoiden ohjeistusta. Uskon tämänkaltaisen työskentelyn yleistyvän tulevaisuudessa, sillä kasvava osa lehtikuvaajista työskentelee freelancereina toimituksellisten työkäytäntöjen ulkopuolella.

Tutkimukseni kautta olen myös saanut ensikosketuksen freelancerina työskentelemiseen. Koska kyseessä on epämääräinen käsite, on oman tulkintani pohjalta turha vetää tiukkoja johtopäätöksiä freelancerina toimimiseen. Uskon kuitenkin monen alalla toimivan jakavan havaintoni vastuusta ja vapaudesta.

Freelancerina työskennellessä olet yksin vastuussa kaikesta. Tämä tarkoittaa, että varmuutta työn julkaisuun ei välttämättä ole. Epävarmuus ei välttämättä ole lopullisen tuotteen kannalta kuitenkaan huono juttu, sillä ainakin omassa tapauksessa se kannusti tekemään enemmän töitä laatimani kuvareportaasin eteen.

Vastuun lisäksi prosessiin liittyy olennaisesti vapaus. Tämä näkyy erityisesti siinä, että voit tehdä juttuja aiheista, jotka koet tärkeiksi. Tämä vapaus ei kuitenkaan ole aivan itsestäänselvää. Vaikka freelancerilla on valta ja vapaus tehdä mitä tahansa, lopullisen päätöksen jutun julkaisemisesta tekee kuitenkin taho, johon juttua tarjoat. Tämän huomasin lopulta omassa tutkimuksessanikin.

Tutkimukseni taustalla vaikuttaneet ajatukset toiminnan ja rakenteen suhteesta olivat selvästi esillä tuotantoprosessin eri vaiheissa. Olin jopa yllättynyt miten hyvin rakenteistumisen teoria lopulta soveltui journalististen työkäytäntöjen tarkasteluun. Sen kautta tuotantoprosessin eri osat liittyivät yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, mikä helpotti muuten varsin sekavan palapelin hahmottamista.

5.1 Ideasta valmiiksi tuotteeksi – yhteenveto tuotantoprosessista

Omassa tutkimuksessani jaoin kuvareportaasin tuotantoprosessin kolmeen vaiheeseen eli valmisteluun, laatimiseen sekä julkaisuun.

Valmisteluvaiheen keskeisenä tavoitteena oli saada asiat järjesteltyä Suomesta niin, että saatoinkin aloittaa työt Nepalissa mahdollisimman vaivattomasti. Tähän liittyi työparin etsiminen, mikä onnistui kontaktien puutteesta huolimatta varsin vaivattomasti opiskelijoiden sähköpostilistaa hyödyntäen. Työparin löytymisen jälkeen alkoi kuvareportaasin aiheen miettiminen.

Aihepirin valintaa ohjasi halu laatia jotain perinteisestä kehitysmaajournalismista poikkeavaa sisältöä. Tässä vaiheessa kuvareportaasi Kathmandun katulapsista vaikutti hyvältä idealta. Aihe oli mielestämme koskettava, visuaalinen ja kiinnostava. Uskoimme sen herättävän kiinnostusta julkaisijoissa. Julkaisijoiden kiinnostusta tärkeämmäksi koimme kuitenkin oman kiinnostuksemme aihepiiriä kohtaan.

Työparin ja kuvareportaasin aiheen valinnan lisäksi ensimmäiseen vaiheeseen liittyi olennaisesti aihepiirin huolellinen taustoitus sekä paikallisten kontaktien etsiminen. Varsinkin kontaktien etsiminen osoittautui odotettua haasteellisemmaksi enkä lukuisista yrityksistä huolimatta onnistunut hoitamaan asioita toivomalleni tasolle Suomesta käsin. Tämä hankaloitti työskentelyn aloittamista. Oman haasteensa projektiin toi, että työparini vetäytyi projektista juuri ennen matkalle lähtöä.

Katulapsireportaasin laatimisen kannalta välttämättömän paikalliskontaktin puute johti siihen, että en voinut aloittaa työskentelyä aikataulussa. Lopulta pääsin aloittamaan matkan pääjutun vasta neljä viikkoa maassa vietettyäni. Viimeistään tässä vaiheessa huomasin valmisteluvaiheen tärkeyden. Jos aikaa on käytettävissä rajallisesti, työn taustoittaminen on syytä hoitaa hyvin, sillä asioiden hoitamiseen tuhlautuu paikan päällä aikaa.

Katulapsireportaasin aloittamisen pitkittyminen ja epävarmuus sen onnistumisesta kannustivat työskentelemään myös muiden juttujen parissa.

Ensimmäinen matkalta laadittu reportaasi oli kuvareportaasi Kathmandun kehonrakentajista. Tekijälähtöinen kuvareportaasin valmistui vaivattomasti muutamassa päivässä eikä se edellyttänyt

samanlaista perehtymistä ja kontaktiverkostoa kuin katulapsireportaasin tapauksessa. Tämä kertoo osaltaan siitä, että tapoja reportaasin laatimiselle on yhtä monta kuin aiheita ja tekijöitä. Magnum-kuvatoimiston valokuvaaja Antoine D'agata kiteytti työpajassaan varsin osuvasti: *"Ainoastaan se, mitä sinulla on tarjota lopussa, ratkaisee. Ei se, kauanko olet aiheen parissa viettänyt tai mitä kameraa olet käyttänyt."* (D'agata 15. helmikuuta 2012).

Kehonrakentajia käsittelevän kuvareportaasin lisäksi laadin matkalta kaksi multimediareportaasia, jotka molemmat liittyivät paikalliseen terveydenhuoltoon. Ensimmäinen multimediareportaasin laadin Nepalín suurimmasta julkisesta sairaalasta Suomen Ulkoasiainministeriön Global.Finland-internetsivustolle. Toinen multimediareportaasin keskiössä oli ambulanssikuljettajan ammatti Kathmandussa. Sem julkaisemisesta kävin keskustelua Suomen Punaisen Ristin kanssa.

Nämä multimediareportaasit erosivat aiemmista jutuista siinä, että niiden toteutus oli enemmän julkaisijalähtöistä, vaikka idea reportaasien laadintaan tulikin itseltäni. Aiheiden valintaa perusteli lähinnä, että halusin saada reportaasimatkalteni jotain myös varmuudella julkaistua. Katulapsi- ja kehonrakentajareportaasin julkaisemiselle ei ollut mitään takeita.

Multimediareportaasien laatiminen tarkoitti kuitenkin, että olinkin yhtäkkiä työskentelemässä kolmen jutun kanssa samanaikaisesti. Tämä oli jälkikäteen ehdottomasti liikaa, sillä en pystynyt keskittymään kaikkiin toivomallani intensiteetillä. Ajanpuutteesta sekä juttujen liiallisesta määrästä johtuen katulapsireportaasin parissa työskentely alkoi muistuttaa pinnan raapimista. En päässyt juttuihin tarpeeksi syvälle ja jäin ulkokertojan rooliin.

Kahden Nepalissa vietetyn kuukauden aikana sain lopulta kuitenkin kaiken suunnittelemani toteutettua. Alun hankaluuksista selvittyäni myös pääjuttu Kathmandun katulapsista valmistui aikataulussa. Jälkikäteen mietittynä reportaasimatkan oli hyvin lähellä sitä, mitä uskon länsimaalaisten journalistien reportaasimatkojen monesti olevan. Kestoltaan lyhyeltä matkalta laaditaan useampi juttu, mutta aiheet ja niiden käsittely jäävät ajanpuutteesta johtuen varsin pinnallisiksi.

Vaikka pyrin alkujaan luomaan oman toimintani kautta jotain uutta ja raikasta, ymmärsin lopulta toistavani hyvin samanlaista kuvastoa, jota Nepalista on totuttu näkemään. Tämän uskon johtuvan

pitkälti siitä, että näkökulmani maahan on hyvin länsimaalainen. Katulapsiin ja terveydenhuoltoon liittyvät reportaasit ovat helppoja valintoja, jos maakohtaista kokemusta ei juurikaan ole. Reportaasien editointi, myynti ja julkaisu olivat keskiössä tuotantoprosessin viimeisessä vaiheessa. Etsin mahdollista julkaisijaa jo aikaisemmin, mutta tämä osoittautui odotettua vaikeammaksi. Omassa tapauksessani reportaasien myyminen etukäteen vaikutti lähes mahdottomalta. Uskon tämän ainakin osaltaan johtuneen kontaktien puutteesta. Jos olisin työskennellyt aikaisemmin suomalaisten aikakauslehtien kanssa, olisi julkaisijan etsiminen etukäteen ollut varmasti helpompaa. Julkaisua hankaloitti myös se, että tarjosin lehdille kokonaisuutta, jossa tarina olisi kerrottu kuvien kautta. Teksti olisi ollut kuvia pienemmässä roolissa. Tämän kaltainen lähestymistapa ei tuntunut herättävän julkaisijoissa juurikaan mielenkiintoa.

Koska kuvapainotteisille jutuille ei ollut kysyntää, muutin katulapsireportaasin rakenteen aiottua tekstipainotteisemmaksi. Tämä oli haaste, sillä en ollut aikaisemmin kirjoittanut reportaasimaista tekstiä. Kokemattomuuteni kirjoittavana toimittajana näkyi myös lopullisessa tuotteessa. En saanut tekstiin sen vaatimaa imua ja lopullinen tuote jäi melko valjuksi kuvailuksi aihepiiristä. Tekstin kanssa katulapsireportaasia oli mielestäni selvästi helpompi tarjota ja se herätti myös aiempaa enemmän mielenkiintoa julkaisijoissa.

Vaikka joustin omasta tekijälähtöisestä visiostani ja muokkasin kokonaisuutta julkaisijoita silmällä pitäen, en tästäkään huolimatta saanut lopullista työtä toivomallani tavalla esille.

Itse uskon tämän johtuneen useasta syystä: Ensinnäkin kyseessä oli lopulta hyvin etäinen aihe, joka ei ollut oikeastaan millään tapaa ajankohtainen. Vaikka ajankohtaisuus ei ole kuvareportaasin elinehto, ei sen vaikutusta kuvareportaasin julkaisemiseen voi mielestäni väheksyä. Jos aihe ei herätä kiinnostusta ajankohtaisuudellaan, on sen myytävä itsensä jollain muulla tavoin. Katulapsireportaasin uskoin alkujaan edustavan jotain uutta ja ennennäkemätöntä, joka vetoaisi julkaisijoihin tuoreudellaan. Todellisuudessa kyseessä oli kuitenkin melko kulunut aihe, joka ei juurikaan herättänyt suurempia tunteita julkaisijoissa.

Muut matkalla laatimani reportaasit sen sijaan herättivät huomattavasti pääjuttua enemmän kiinnostusta. Global.Finland julkaisi terveydenhuoltoa käsittelevän multimediani nettisivuillaan (Global.Finland 10. helmikuuta 2013). Multimediasta myös maksettiin siinä määrin asianmukainen korvaus, että pystyin pitkälti sen avulla kattamaan reportaasimatkan kustannukset. Taloudellisesti

kannattavana en ensimmäistä reportaasimatkaani kuitenkaan pitäisi, varsinkaan jos saatu palkkio suhteutetaan matkan kestoon ja käytettyihin työtunteihin.

Mielestäni tämän kaltaisilla projekteilla on mahdollista elättää itsensä vasta silloin, kun tekijällä on hyvät kontaktit ja ennen kaikkea tuote, jolle on maailmanlaajuisesti kysyntää. Siinä vaiheessa kun pystyt myymään lopullisen tuotteen kymmeneen eri julkaisuun kansainvälisesti, alkaa työ olla oikeasti kannattavaa. Pidän tätä varsin haastavana, mutta en missään nimessä mahdottomana.

5.2 Toiminnan ja rakenteen suhde työskentelyn taustalla

Tuotantoprosessin purkamisen lisäksi tutkimukseni tarkoituksena oli tarkastella rakenteistumisen teorian toteutumista kuvareportaasin taustalla. Vaikka yksittäisen tapaustutkimuksen perusteella ei ole järkevää tehdä laajoja johtopäätöksiä teorian toteutumisesta kuvajournalistissa työkäytännöissä, olivat keskeisimmät ajatukset rakenteen kaksitahoisuudesta sekä rekursiivisuudesta nähtävissä tuotantoprosessin eri vaiheissa.

Rakenteistumisen teorian mukaisesti tutkimukseni rakenne koostuu säännöistä ja resursseista. Kirjoitettuihin ja kirjoittamattomiin jakamani säännöt muodostivat tutkimuksessani rakenteen toisen puolen. Näitä olivat muiden muassa sananvapauteen liittyvä lainsäädäntö sekä journalistin etiikka. Toisen puolen muodostivat ei-inhimilliset (auktoritatiiviset) sekä inhimilliset (allokatiiviset) resurssit, joita tutkimuksessani edustivat esimerkiksi kontaktit sekä kulttuuriset tekijät. Näiden rakenteellisten tekijöiden vaikutusta arvioin tuotantoprosessin eri vaiheissa. Määrittelemäni rakenteen kautta tarkastelin kahta Giddensin teorian keskeisintä periaatetta: rakenteen kaksitahoisuutta sekä sen rekursiivisuutta.

Kuten jo kappaleessa kaksi toin esille rakenteen kaksitahoisuuden perimmäisenä ajatuksena on, että ihmisen toiminta sekä siihen vaikuttavat rakenteelliset tekijät eivät kumpikaan ole alisteisia toisilleen, vaan ne muodostavat joustavan kokonaisuuden, jossa eri tekijät kietoutuvat toisiinsa.

Laatimani kuvareportaasin tuotantoprosessista voi mielestäni erottaa tämän kaltaista kietoutumista. Vaikka rakenteelliset tekijät markkinoista ammattietiikkaan vaikuttivatkin työskentelyyni prosessin eri vaiheissa, en kokenut niiden olevan missään määrin pakottavia. Giddens määrittelee (Mörä 1999, 31 ks. myös Giddens 1984, 17–26, 33, 258–262; Immonen 1994, 323) rakenteet mahdollistaviksi. Vaikka rakenteet ohjaavat yksilön toimintaa, antavat ne samalla tälle mahdollisuuden liikkua niiden sisällä.

Mielestäni tämä ajatus näkyi selvästi tuotantoprosessin eri vaiheissa. En missään vaiheessa kokenut, että säännöt ja resurssit olisivat pakonomaisesti ohjanneet työskentelyäni johonkin tiettyyn lokeroon. Pikemminkin ne ohjasivat ajatuksiani oikeaan suuntaan. Tämä näkyi selvästi esimerkiksi katulapsireportaasia laadittaessa, sillä huomasin eettisten kysymysten vaikuttavan omaan työskentelyyni. Toisaalta, olisin aivan yhtä hyvin voinut sivuuttaa journalistin etiikan ja tehdä reportaasin täysin eri lähtökohdista rakenteista piittaamatta. Tämä osoittaa mielestäni sen, että rakenteiden sisällä on mahdollista tehdä yksilöllisiä valintoja, mikä osaltaan kertoo rakenteiden joustavuudesta.

Kaksitahoisuuden lisäksi tarkastelin rekursiivisuuden toteutumista kuvareportaasin tuotantoprosessissa. Termillä tarkoitetaan Giddensin teoriassa sitä, että samalla kun ihminen toimii rakenteiden muokkaamassa todellisuudessa, hän pystyy oman toimintansa kautta vaikuttamaan tähän todellisuuteen (Mörä 1999, 30 ks. myös Giddens 1984, xxxiii). Kuvajournalismissa näen tämän tarkoittavan esimerkiksi jonkin uuden innovaation (esimerkiksi kuvaustyylin) tuomista mediakentälle.

Katulapsireportaasin kautta pyrin nostamaan esiin jotain uutta ja erilaista tässä kuitenkin erityisemmin onnistumatta. Ajattelin, että mustavalkoinen ja kuvapainotteinen reportaasi saattaisi olla kiinnostavaa vaihtelua perinteiseen kehitysmaajournalismiin. Todellisuudessa kuitenkin toistin vanhaa kuvastoa tuomatta siihen juurikaan uutta. En siis vaikuttanut reportaasin kautta mediakentän rakenteisiin. En kuitenkaan koe tämän johtuneen rakenteiden staattisuudesta, vaan pikemminkin siitä, että tarjoamassani tuotteessa ei ollut sellaista innovatiivisuutta, joka olisi lopulta iskenyt julkaisijaan. Rehellisesti ajateltuna se edusti enemmän kuvajournalismin menneitä trendejä kuin jotain uutta ja raikasta.

Pääjuttuni sijaan rekursiivisuus toteutui paremmin multimedian tuotannossa. Alkujaan eräänlaisiksi sivuprojekteiksi suunnittelemani multimediareportaasit Nepalin terveydenhuollosta herättivät katulapsireportaasia huomattavasti enemmän kiinnostusta. Julkaisijoihin vetosi paitsi niiden sisältö myös ääntä, kuvaa ja videota yhdistelevä esitystapa. Vastaavanlaisia multimediareportaaseja on toki laadittu aikaisemminkin, mutta Suomessa ne edustavat vielä jossain määrin uudenlaista tarinankerrontaa.

En suinkaan väitä, että olisin toimintani kautta jotenkin merkittävästi vaikuttanut mediakentän rakenteisiin. Mielestäni olen kuitenkin osaltani ollut vaikuttamassa siihen millaiseksi ala jatkossa muodostuu. Multimediareportaasin julkaisu kertoo myös siitä, että vahvasti tekijälähtöisiä projekteja on mahdollista saada julkaistuiksi. Tämän kaltaisten uusien innovaatioiden kautta kuvajournalisteilla on myös mahdollisuus vaikuttaa siihen ympäristöön, jossa he työskentelevät.

5.3 Pohdintaa ja jatkokysymyksiä

Johdantokappaleessa mainitsin, että motivaationi tutkimuksen tekemiseen oli sidoksissa omaan työskentelyyn tarkasteluun ja siitä oppimiseen. Tämä ajatus oli läsnä koko tutkimusprosessin ajan. Mietin pystynkö tuomaan tutkimukseni kautta esiin mitään sellaista, joka oikeasti edistäisi alan tutkimusta? Autoetnografian menetelmän yhtenä ehtonahan oli juuri se, miten äärimmäisen subjektiivisen näkökulman kautta voidaan saavuttaa jotain yleistettävää ja tiedeyhteisöä palvelevaa.

Rakenteistumisen teorian kautta keskeisiksi nousseet ajatukset kaksitahoisuudesta sekä rekursiivisuudesta ovat mielestäni tekijöitä, jotka nostavat tutkimuksen yksilötasolta laajempaan tieteelliseen keskusteluun. Oma tutkimukseni osoittaa sen, että Giddensin teoriaa on mahdollista hyödyntää tutkielmani kaltaisessa mikrotason tapaustutkimuksessa. Uskoisin teorian kuitenkin soveltuvan vähintäänkin yhtä hyvin työkäytäntöjen tarkasteluun myös laajemmassa mittakaavassa. Oma tutkimukseni pohjalta laadittuja johtopäätösten luotettavuutta voisi tarkastella esimerkiksi haastattelututkimuksen kautta.

Kun tutkimustani tarkastelee laajemmassa kontekstissa, voi siinä nähdä piirteitä, jotka voi yleistää koskemaan freelancereiden työkäytäntöjä kokonaisvaltaisemmin. Media-alan murroksen myötä myös kuvajournalistien ammatti hakee muotoaan. Edustan sukupolvea, jolle yrittäjyys on usein ainoa vaihtoehto ammatin harjoittamiseen. Väitän, että siirtyminen palkkatyöstä itsenäiseksi yrittäjiksi (joko vapaaehtoisesti tai vasten tahtoaan) tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Yksityisyrittäjyyden kasvaessa kuvajournalistiset ansaintamallit ja työnkuva muuttuvat. Tämän seurauksena oma-aloitteisuus ja innovatiivisuus tulevat korostumaan. Tästä näkökulmasta katsottuna autoetnografista tutkimusta kuvareportaasin tuotantoprosessista voi pitää ajankohtaisena ja tärkeänä.

Kirjallisuus

Alasuutari, Pertti. 1999. Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere.

Andersson, Pasi. & Heiskanen, Ilkka. 1984. Anthony Giddens: Yhteiskuntateorian keskeisiä ongelmia. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset, Keuruu.

Badger, Gerry. 2009. Introduction. Teoksessa Martin Parr The Last Resort. Dewi Lewis Publishing, Heaton Moor Stockport, England.

Bass Jenks, Elaine. 2002. Searching for Autoethnographic Credibility: Reflections from a Mom with a Notepad. Teoksessa Ethnographically Speakin: Autoethnography, Literature, and Aesthetics. Toim. Arthur P. Bochner & Ellis Carolyn. Altamira press, California.

Bordnick, Barbara. 2008. Marketing. Teoksessa Professional Business Practices in Photography. Toim. American Society of Media Photographers. Allworth Press. New York.

Brusila, Riitta 1997. Realismista fiktion. Visuaalisuus ja suomalaiset aikakauslehdet. Tampereen yliopisto, Vammala.

Chang, Heewon. 2008. Autoethnography as a method. Left coast press. California.

Cohen, Ira 1998. Anthony Giddens. Teoksessa Key Social Thinkers. Toim. Stones Rob. New York University Press, New York.

Coleman, A.D. 1998. Depth of Field. Essays on Photography, Mass Media and Lens Culture. University of New Mexico Press, Albuquerque.

Ellis, C. & Bochner, A. P. 2000. Autoethnography. Personal Narrative, Reflexivity: Researcher as subject. Teoksessa Handbook of Qualitative Research. Toim. N.K. Denzin & Lincoln Y.S, Sage, Thousand Oaks.

Eriksson, Päivi & Koistinen, Katri 2005. Monenlainen tapaustutkimus. Julkaisuja 4/2005. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki.

Giddens, Anthony. 1984. The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration. Polity Press. Cambridge.

Hornstra, Rob & Van Bruggen, Arnold. 2013. Empty land, Promised land, Forbidden land. The Sochi Project. Barcelona.

Houser, Nathan et.al. 1998. The Essential Peirce. Selected Philosophical Writings, Volume 2. Indiana University Press, Indianapolis.

Ilmonen, Kaj 1994. Anthony Giddensin rakenteistumisteoria ja sen kritiikki. Teoksessa Sosiologisen teorian nykysuuntauksia. Toim. Heiskala, Risto. Gaudeamus. Helsinki.

Juntunen, Laura 2011. Leikkaa–liimaa-journalismia? Tutkimus uutismedian lähdekäytännöistä. Viestinnän tutkimusraportteja 4/2011. Viestinnän tutkimuskeskus CRC. Sosiaalitieteiden laitos. Helsingin yliopisto. Helsinki.

Kero, Sami. 2005. Seuraava kuvareportaasi. Lahden muotoiluinstituutti. Lahti.

Kobre, Kenneth. 1996. Photojournalism. The professionals' Approach. Focal Press, Butterworth-Heinemann, Newton.

Kuusinen, Jarno. 2010. Suomalainen kylä: Autoetnografinen näkökulma valokuvan narratiivisuuteen. Tampereen yliopisto. Tampere.

Kuutti, Heikki & Puro, Jukka-Pekka 1998. Mediasanasto. Atena Kustannus, Jyväskylä

Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka. 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Tapaustutkimuksen taito. Toim. Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka Gaudeamus. Helsinki.

Layder, Derek. 1994. Understanding Social Theory. Sage. London, Thousand Oaks, New Delhi.
Maailman Kuvalehti. 2011, 2012.

Mäenpää, Jenni (2006): Kuvan tekijät. Kuvajournalistinen työprosessi sanomalehti Pohjalaisessa. Pro gradu, Tampereen yliopisto.

Mäntylä, Jorma. 2004. Journalistin etiikka. Helsinki: Gaudeamus.

Möra., Tuomo. 1999. EU-journalismin anatomia. Painettu väitöskirja. Helsingin yliopisto, viestinnän laitos, sarja 1A/2/1999. Helsinki.

Nousiainen, Anu. 1998. Reportaasin renessanssi. Teoksessa Kantola, A & Möra (toim.) Journalismia! Journalismia!. Werner Söderström Oy. Porvoo-Helsinki-Juva.

Rotko, Lauri. 2012. Brändää itsesi! (Journalisti 6/2012)

Salo, Merja. 1999. Kuvareportaasi – valokuvien kerrottu tarina. Teoksessa Kukkonen, J & Vuorenmaa, T-J. (toim.) Varjosta. Suomen valokuvataiteen museo. Helsinki.

Salo, Merja. 2000. Imageware – kuvajournalismi mediafuusiossa. Gummerrus. Jyväskylä

Saves, Seppo. 2008. Valokuvaajahaastatteluja. Tammisaaren Kirjapaino Oy. Tammisaari

Tarasti, Eero 1990. Johdatusta semiotiikkaan. Esseitä taiteen ja kulttuurin merkkijärjestelmistä. Gaudeamus, Helsinki.

Thompson, John 1989. The Theory of Structuration. Teoksessa Social Theory of Modern Societies: Anthony Giddens and his Critics. Toim. David Held & Thompson John (toim.) Cambridge University press. Cambridge, New York, Port Chester, Melbourne, Sydney.

Uskali, T. 2007. Ulkomaanuutisten uusi maailma. Tampere: Vastapaino.

Vanhanen, Hannu. 2002. Kuvareportaasin (r)evoluutio. Painettu väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 882. Tampere University Press. Tampere.

Vanhanen, Hannu. 2004. 10+1 puheenvuoroa kuvareportaasista. Sanomalehtien liitto. Helsinki.

Yin, Robert K. 2003. Case Study Research. Design and Methods. Thousand Oaks, California & London & New Delhi.

Painamattomat:

D'agata, Antoine. 2013. Työpaja Danish School of Media and Journalism -korkeakoulussa. 15.2.2012. Aarhus, Tanska.

Huttunen, Sampsa. 2012. Puhe Kasvukausi-dokumenttielokuvan ensi-illassa. 7.9.2012, Helsinki, Suomi.

Klich, Kent. 2012. Luento Danish School of Median and Journalism -korkeakoulussa. 20.3.2012, Aarhus, Tanska.

Nissen, Mads. 2012. Luento Danish School of Median and Journalism -korkeakoulussa. 14.3.2012, Aarhus, Tanska.

WWW -lähteet:

Cardona, Felis. 2012 Craig F. Walker, Denver Post photographer, wins Pulitzer for images of veteran with PTSD. The Denver Post.

25.10.2012 <http://photos.denverpost.com/2011/12/special-project-welcome-home/26786/>

Gettleman, Jeffrey. 2010. Children Carry Guns for a U.S. Ally, Somalia. The New York Times. 12.9.2012 <http://www.nytimes.com/2010/06/14/world/africa/14somalia.html?pagewanted=all>

Global Finland. 2012. Digitarina: Bir Hospital hoitaa Nepaliläin potilait.

1.2.2013 <http://global.finland.fi/public/default.aspx?contentid=261073>

Julkisen Sanan Neuvosto. 2011. Journalistin ohjeet.

14.11.2013 http://www.jsn.fi/ContentFiles/6/Sisaltosivut/Journalistin_ohjeet_ja_liite.pdf

The Sochi Project (2013) Projektin virallinen internet-sivusto.

7.11.2013 <http://www.thesochiproject.org/en/about/>

Liitteet

UNOHDETTU LAPSUUS

Nepalin pääkaupungin Kathmandun kaduilla kävellessä ei voi olla törmäämättä monelle länsimaalaiselle vieraaseen ilmiöön. Katulapset ovat kymmenen vuotta kestäneen sisällissodan sekä poliittisen sekasorron sivutuote, jonka korjaaminen on jäänyt pitkälti kansalaisjärjestöjen harteille.

Kathmandun itäpuolella virtaava Vishnumati-joki saa alkunsa Himalajan vuoristosta.

Kävelen ripeästi vuolaana virtaavan Vishnumati -joen vartha. Kaatopaikkana toimivan joentörmän haju ja kuivana pölyävä hiekkatie pakottavat kietaisemaan hulinan kasvojeni ympärille. Hymyilen paikallisille, jotka väkinäisesti nyökäten vastaavat tervehdykseeni. En tunne oloani erityisen tervetulleeksi. Kiristän vauhtiani, sillä tiedän olevani myöhässä. Sovittussa kadun kulmassa minua odottaa ystävällisen näköinen nuori nainen, joka esittelee itsensä Kabitaksi. Pahoittelun syvästi myöhästymistäni, mihin hän tuntuu suhtautuvan lähinnä huvittuneesti. Kabita työskentelee katulapsia auttavassa Sath Sath -kansalaisjärjestössä ja hänen kanssaan olen menossa tapaamaan yhtä alueen katulapsiryhmistä.

Jatkamme matkaa alueelle, joka on täynnä aaltopellillä aidattuja pihvoja. Suuntaamme Kabitan kanssa kohti erästä näistä. Samalla hän käskkee minua laittamaan kaiken arvokkaan taskuista syvälle repun pohjalle. Portin avaava roskien-lajitteluyrityksen omistaja tervehtii meitä ystävällisesti ja osoittaa pahvipinoilla täytettyyn katokseen, jossa joukko poikia lajittelee roskia. Huomatessaan meidät he pysähtyvät ja tervehtivät Kabitaa. Itseeni he suhtautuvat

varautuneesti. Olen heille turisti ja täysin tietämätön heidän taustoistaan.

He vain esittävät kovaa alkuun. Se on aina sama juttu, kun lapset tapaavat jonkun heille vieraan henkilön, yli kymmenen vuotta katulasten kanssa toiminut Kabita sanoo nauraen.

Itsekin yritän hymyillä ja suhtautua näkemääni neutraalisti. Se on kuitenkin vaikeaa. Pyrin katsomaan lapsia silmiini, mutta väkisinkin katseeni valuu tatuoituihin käsivarsiin sekä viil-leltyihin ranteisiin. Lapset ovat iältään kahdeksasta seitsemääntoista vuotiaita, mutta näyttävät ikäisiään vanhemmilta.

Vierailemamme paikka ei juurikaan eroa kaatopaikasta. Koska lapset työskentelevät omistajalle, antaa hän heidän viettää yönsä katoksessa. Mietin miten kukaan voi yöpyä tällaisessa paikassa. Pojille paikka on kuitenkin mieluinen. Ainakin se on kuiva. Kosteaa kesä-monsuunin aikaan kuiva yöpaikka ei ole itsestäänselvyys. Katoksen suojissa yöpyy tapaamiemme poikien lisäksi joukko muita lapsia. Yhteensä heitä on kymmenen ja he kaikki kuuluvat samaan porukkaan. Tämä on heidän

jenginsä. Vastaavanlaisia katulapsiryhmiä on Nepalissa paljon paljon. Ainoastaan Kathmandun alueella katulasten määräksi arvioidaan neljästä kuuteensataa.

Tapaamamme pojat elävät pääosin roskien keräämisestä. He kiertävät tuttua reittiä päivästä toiseen pahvia, muoviva ja metallia säkkeihinsä poimien. Parhaimmillaan lapsi tienaa päivän työstä 300 rupiaa, joka vastaa hieman alle kolmea euroa. Se on iso raha, jos on lähtöisin Nepalin maaseudulta. Vaikka köyhyys on yksi merkittävimmistä katulapsi-ilmiöön vaikuttavista tekijöistä, ei siitä voi yleistää koskemaan kaikkia tapauksia. Jokaisella lapsella on oma tarinansa. Yhteistä on kuitenkin se, että nykyinen elämä koetaan syystä tai toisesta aikaisempaa houkuttelevammaksi.

Kabitalle kuvio on tuttu. Ongelmat kotona ajavat lapsen kadulle, jossa hän tapaa nopeasti muita katulapsia. He hyväksyvät hänet porukkaansa ja tarjoavat tukea ja turvaa. Kunnioitus muiden silmissä merkitsee paljon, jos sellaista ei ole aikaisemmin kokenut. Vanhempien lasten esimerkkiä seuraten lapsi oppii selviytymään kadulla.

11-vuotias Dipak on elänyt kadulla kaksi vuotta. Roskien keruu on hänelle päivittäistä työtä, josta maksetaan kilojen mukaan.

Rajkumar, Rajesh ja Dipendra jakavat yhteisen peiton yöpaikassaan roskien lajitteluyrityksen katoksessa.

Roskienlajittelukeskus

17-vuotias Gajinda haistelee liimaa. Kontaktiliima on yleisin päihde katulasten keskuudessa, koska se on halpaa ja sitä on myyntikielloista huolimatta helppo ostaa.

Kaikella on kuitenkin kääntöpuolensa. Kadulla eläminen on henkisesti ja fyysisesti erittäin raskasta. Katulapset edustavat yhteiskunnan pohjasakkaa vailla minkäänlaisia oikeuksia. Henkisen syrjinnän lisäksi he kohtaavat usein myös fyysisistä väkivaltaa. Seksuaalinen hyväksikäyttökään ei ole mitenkään harvinaista. Elämän varjopuoliin haetaan helpotusta päihhteistä. Kontaktiliima on halvin tapa helpottaa oloa. Liimatokkurassa lapset eivät tunne nälkää tai pelkoa.

Tapaamisemme keskeytyy, kun uusi nuorukainen astuu portista. Toisin kuin kaverinsa hän tulee itsevarmasti minua kohti ja esittelee itsensä Rajeshiksi. Hän on 16-vuotias ja elänyt Kathmandun kaduilla viimeiset kahdeksan vuotta. Kabita ja Rajesh juttelevat pitkään. Keskustelua ymmärtämättä astun sivummalle saadakseni kontaktin muihin poikiin. He näkevät tilaisuutensa ja pyytävät oitis rahaa ruokaan. Kabita katsoo sivummalta ja pudistaa päätänsä. Jos annat lapsille rahaa, he ostavat sillä liimaa. Tarjoa mieluummin koko porukalle vaikka illallinen päivän päätteeksi, hän sanoo.

Vaikka ruoan tai vaatteiden antaminen saattaa vaikuttaa jalolta, ei se ole ratkaisu katulapsi-ilmiöön, päinvastoin se ainoastaan pahentaa tilannetta. Mitä helpommaksi elämä kadulla tehdään, sitä houkuttelevamman ympäristön se lapsille tarjoaa. Joskus ruoka ja vaateapu voivat kuitenkin olla paikallaan luottamuksen rakentamiseksi. Lapsia ei kuitenkaan pidä opettaa avusta riippuvaisiksi, Kabita painottaa.

Kysyn Kabitalta mistä he Rajeshin kanssa juttelivat. Hän kertoo keskustelleensa pojan tulevaisuuden suunnitelmista.

Yleensä murrosiässä lapset alkavat miettiä tulevaisuuttaan. He ovat fiksua ja tietävät, etteivät voi elää tällaista elämää loputtomiin. He haaveilevat normaalista elämästä: asunnosta ja ammatista. Ei mistään sen suuremmasta. Vaahtimattomat haaveetkin jäävät kuitenkin usein unelmiksi, sillä harva haluaa palkata heitä menneisyytensä takia, Kabita kertoo.

Sath Sathin kaltaisten kansalaisjärjestöjen tarkoituksena on olla katulasten tukena heidän päivittäisessä elämässään. Kenttätöön tekemi-

nen kuuluu kiinteästi järjestöjen toimintaan. Avustustyöntekijät kiertävät lasten suosimia paikkoja ja kyselevät heidän kuulumisiaan. Joku saattaa tarvita kyytiä lääkäriin. Joku on voinut joutua ongelmiin virkavallan kanssa. Tällaisissa tilanteissa aikuisen apu tulee tarpeeseen.

Kenttätöön lisäksi järjestöt tarjoavat lapsille muutakin. Peruskoulu edellyttää lapsilta vuosisien sitoutumista. Tämä on usein liikaa vaadittu, ja koulun käynti jää usein kesken ennen kuin on alkanutkaan. Sen sijaan ammattiin valmentavasta koulutuksesta on saatu paljon positiivisia kokemuksia. Esimerkiksi moottoripyörämeikanikoksi voi opiskella työn ohessa. Tällainen työskentely tarjoaa todellisen vaihtoehdon roskien keräämiselle ja kerjäämiselle. Kansalaisjärjestöt auttavat pyrkivä löytämään nuorelle sopivan ammatin ja reilun työntäjän.

Myös Rajesh on miettinyt tulevaisuuttaan. Hän aikoo tulevaisuudessa taksikusikiksi. Päätäväinen poika säästää tällä hetkellä ajokorttiin. Kabita on luvannut auttaa häntä asioiden järjestelyssä.

Govinda, Rajesh, Pasang sekä Rajan ovat Kathmandun katulapsia. He ansaitsevat elantonsa roskia keräämällä ja viettävät yönsä yhdessä kuuden muun pojan kanssa roskienlajitteluyrityksen katoksessa. Govinda (kuvasa vasemmalla) on 17-vuotias. Hän on elänyt näin jo kahdeksan vuotta.

1	2	1. Kauppojen sulkemisaika on parasta keräysaikaa. Silloin kauppiat heittävät päivän ajan kertyneet roskat liikkeiden edustalle, josta ne on helppo poimia mukaan.
3	4	2. 19-vuotias Raju on elänyt Kathmandun kaduilla 12 vuotta. Hänet ajettiin pois kotoaan yhdessä siskonsa kanssa Rajun ollessa vasta seitsemän vuotias. Hänen siskonsa ajautui nuorella iällä prostituutioon ja lopulta riisti itseltään hengen kaksi vuotta sitten.
5		3. 17-vuotias Sandip polttaa savukkeen kansalaisjärjestön tarjoaman aterian jälkeen Kathmandun Durbar squarella.
4. Öinen katu Thamelin turistialueen lähetyvillä.
4. 16- vuotias Rajesh aikoo tulevaisuudessa taksikusiksi.

